

MILITAIRE SPECTATOR

Naar een nieuwe generatie manoeuvre-officieren

- Australia and NATO
- Implementatie van ERP bij Defensie
- Uruzgan op de goede weg
- Cross-over militaire historiografie en genderstudies

Battlefield tour 2009

Operatie Amherst

De jaarlijkse battlefield tour van de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap vindt plaats op zaterdag 29 augustus. Onderwerp is de laatste Geallieerde luchtlandingsoperatie tijdens de Tweede Wereldoorlog, codenaam **Amherst**.

Begin april 1945 staan Canadese en Poolse eenheden gereed om Noord-Nederland te bevrijden. Om de Duitsers in verwarring te brengen en om belangrijke bruggen veilig te stellen, worden in de nacht van 7 op 8 april 702 Franse parachutisten, verdeeld over 47 *sticks*, in Drenthe gedropt. De volgende dagen leggen zij hinderlagen en voeren gevechten met de Duitse verdedigers, hierbij regelmatig ondersteund door het Nederlandse verzet. Enkele geïsoleerde groepjes parachutisten houden zich met hulp van de bevolking schuil. Bij de gevechten sneuvelen 33 Fransen en komen ook 33 burgers om.

De battlefield tour voert langs diverse plaatsen waar de Fransen in actie zijn geweest, waaronder Spier, Appelscha, Gasselte, Orvelte en Westerbork.

De tour staat onder leiding van lkol b.d. J.H. Jansen.

TIJDSHEMA

09.00-09.30 uur:

ontvangst in café La Porte, Stationsweg 51
in Meppel (vlakbij station NS)

09.30-09.45 uur:

welkom door voorzitter KVBK en korte introductie
door lkol b.d. Jansen

09.45 uur:

vertrek per bus langs diverse bespreekpunten

16.30 uur:

terugkeer in Meppel

Voor leden van de KVBK is deelname gratis, niet-leden betalen 20 euro.

Leden en introducés kunnen zich inschrijven via een e-mail naar secretaris@kvbk.nl, onder vermelding van hun naam. Niet-leden kunnen zich inschrijven door 20 euro over te maken naar gironummer 78828 t.n.v. Penningmeester KVBK in Harlingen. Graag vermelden *Battlefield tour 2009*, de naam/namen van de deelnemer(s) en het correspondentieadres (eventueel een e-mail adres).

Inschrijving gebeurt op volgorde van aanmelding; bij overtekening krijgen leden voorrang op niet-leden.

FOTO NIMH

UITGAVE

Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap
 www.kvbk.nl
 info@kvbk.nl

Secretaris en ledenadministratie

luitenant-kolonel Henk Sonius
 T 070 -318 6930
 E hc.sonius.01@mindef.nl

Nederlandse Defensieacademie (NLDA)
 Sectie MOW
 Ledenadministratie KVBK
 Postbus 90002, 4800 PA Breda
 ledenadministratie@kvbk.nl

De Militaire Spectator wordt ook verstuurd op basis van rang/schaal. Adreswijzigingen doorgeven bij de eigen personeelsdienst.

REDACTIE

brigade-generaal cav b.d. prof. em. J.M.J. Bosch (hoofdreducteur)
 T 071 - 542 18 30
 E jmjbosch@xs4all.nl
 kolonel cav drs. P.J.E.J. van den Aker
 luitenant-kolonel KLu S.M. Babusch bc
 kapitein ter zee P. van den Berg
 drs. P. Donker
 kolonel MJD dr. P.A.L. Ducheine
 luitenant-kolonel MPSD drs. J. Duel
 cdre KLu F. Groen
 drs. P.H. Kamphuis
 kolonel KMar dr. J.A.J. Leijtens
 brigade-generaal TS ir. R.G. Tieskens
 luitenant-kolonel Marns drs.
 A.J.E. Wagemaker MA
 kapitein-luitenant ter zee mr. N.A. Woudstra

BUREAU REDACTIE

mw. drs. A. Kool
 drs. F.J.C.M. van Nijnatten
 NIMH
 Postbus 90701
 2509 LS Den Haag
 T 070 - 316 51 20 of
 070 - 316 51 95
 F 070 - 316 51 99
 E redactiemilitairespectator@mindef.nl

LIDMAATSCHAP

binnenland € 25,00
 studenten € 17,50
 buitenland € 30,00

OPMAAK EN DRUK

Drukkerij ten Brink
 ISSN 0026-3869

Nadruk verboden

Coverfoto: Kapitein Marco Kroon van het Korps Commandotroepen ontvangt van H.M. koningin Beatrix de ridder slag die behoort bij de Militaire Willems-Orde (Foto: Hollandse Hoogte, E.-J. Daniels)

MILITAIRE SPECTATOR

360 Op weg naar een nieuwe generatie manoeuvre-officieren

R.E.H. Coenen

'Lessons learned' uit COIN-operaties moeten gebruikt worden bij het opleiden van een nieuwe generatie manoeuvre-officieren.

368 Australia and NATO: Common Links

M.J. Toohey

There is more to Australia's and NATO's strategic interface than just their mutual alliance with the United States.

378 De implementatie van Enterprise Resource Planning bij Defensie

H.J.M. Saltzmann

De invoering van standaard ERP-software binnen Defensie is een dwingende voorwaarde voor de invoering van het nieuwe besturingsmodel.

394 Debatten in de militaire historiografie en de cross-over met genderstudies

G.A. Rommelse

Met 'Women, Armies, and Warfare in Early Modern Europe' slaat John Lynn een brug tussen militaire historiografie en genderstudies.

399 Uruzgan: op de goede weg

P. Mollema en C.J. Matthijssen

De ervaringen met interdepartementale civiel-militaire samenwerking in Uruzgan zijn positief en bieden aanknopingspunten voor de toekomst.

En verder:

Editoriaal	358
Gastcolumn	414
Tegenwicht	416
Andere ogen	418
Mededelingen	419
Boeken	420
Summaries	

Dapperheid en onderscheiding

Honderdduizenden mensen waren, in persoon of via de media, getuige van een bijzondere gebeurtenis. Op 29 mei 2009 werd kapitein Marco Kroon Ridder der Militaire Willems-Orde 4^e klasse.

Kapitein Kroon van het Korps Commandotroepen werd door Koningin Beatrix geridderd tijdens een bijzondere ceremonie op het Binnenhof in Den Haag. Onder de aanwezigen waren de Prins van Oranje en zijn echtgenote, de premier, de minister van Defensie, de Commandant der Strijdkrachten, de commandanten van de Operationele Commando's, detachemen-

verleend. Zij werd ingesteld bij de wet van 30 april 1815, no. 5. De wet werd herzien op 30 april 1940. Tot 1940 werden 5.874 personen met deze orde gedecoreerd. Sinds 1940 werden nog 199 namen aan het register van de Militaire Willems-Orde toegevoegd, waarvan drie wegens de Korea-oorlog. Postuum werd de orde verleend aan luitenant-kolonel M.P.A. den Ouden en soldaat J.F. Ketting Olivier. De derde gedecoreerde uit de Korea-oorlog was kapitein J. Anemaet. De (voor)laatste twee ridderorden aan militairen werden verleend op 12 juli 1955. Het ging om de kapiteins J.H.C. Ulrici en T.E. Spier. Ulrici kreeg de onderscheiding voor zijn rol in het verzet en zijn optreden in Nederlands-Indië, Spier voor zijn optreden als militair in datzelfde land.

Dit jaar volgde kapitein Kroon. Marco Kroon werd op 15 juli 1970 geboren. Hij bewees zichzelf door de rangen: als marinier, als onderofficier bij de infanterie en bij het Korps Commandotroepen en later als officier bij dit Korps. Hij werd uitgezonden naar Noord-Irak en Cambodja, meerdere keren naar Bosnië-Herzegovina, opnieuw naar Irak en drie keer naar Afghanistan. De kapitein krijgt de onderscheiding voor zijn werk als pelotonscommandant tijdens operaties van de *Special Forces Task Force Viper* tijdens de uitzending naar Afghanistan in 2006. Tussen april en juli van dat jaar onderscheidde hij zich bij zes acties op het vlak van moed, beleid en trouw. Deels werkte hij daarbij nauw samen met Australische collega's en Amerikaanse Apaches en met een Amerikaans AC-130 *gunship*.

Kroon benadrukt steeds dat hij de onderscheiding draagt voor het hele peloton. Uit alles wat

Waar moed bewezen wordt
is een dapperheids onderscheiding
terecht aan de orde

ten van de krijgsmacht delen en een delegatie van de Australische commando-eenheid AUSSAS waarmee Kroon in Uruzgan heeft samengewerkt. Ook andere vertegenwoordigers van de regering en leden van het parlement woonden de plechtigheid bij. Er stond een vaandelgroep aangetreden van alle Nederlandse en buitenlandse eenheden die ooit de Militaire Willems-Orde ontvingen. Bijzondere gasten waren enkele Ridder's der Militaire Willems-Orde. Zes van de twaalf dragers van de onderscheiding waren door een broze gezondheid of anderszins niet in staat in persoon aanwezig te zijn.

Het was voor de eerste keer in ruim vijftig jaar dat een militair deze oudste en tegelijk hoogste Nederlandse dapperheids onderscheiding werd

hij zegt of wat er rond hem wordt geschreven spreekt een nuchter mens, een oprecht mens met een duidelijke eigen mening, een gedreven militair en een leider die hard is waar dat gevraagd wordt en zijn hart toont waar dat aan de orde is. Wij betuigen hem ons respect en in hem ook ons respect aan alle Nederlandse militairen en hun collega's die, waar ook ter wereld, bijdragen aan veiligheid en stabiliteit. Afghanistan laat zien dat die taak ook vechten omvat.

Op 29 juni 2009 vond voor de vijfde keer de Nederlandse Veteranendag plaats. Kapitein Kroon was bij de viering herkenbaar aanwezig, op een respectvolle en tegelijkertijd ongedwongen manier. Er waren veel detachementen en zij laten zien op hoeveel plaatsen militairen werden en worden ingezet. Eén detachement verdient speciale vermelding: de Draggers Militaire Dapperheidsonderscheidingen. Van deze vereniging kunnen militairen en burgers lid worden die zijn onderscheiden met de overige dapperheidsonderscheidingen die Nederland kent, namelijk de Bronzen Leeuw, het Bronzen Kruis, het Kruis van Verdienste en het Vliegerkruis.

Er zijn meer dan 7.500 van deze onderscheidingen verleend, merendeels voor acties in de Tweede Wereldoorlog. Na de Korea-oorlog volgde de inzet in Nieuw-Guinea. Voor de strijd daar zijn dertig onderscheidingen toegekend. Daarna werd het min of meer 'stil'. De omstandigheden in Cambodja en later in Bosnië-Herzegovina leidden er pas weer toe dat dapperheid weer werd onderscheiden. Op 23 januari 2002 kreeg toenmalig korporaal der Mariniers D.A. Vonk een Bronzen Kruis

voor moedig en beleidvol optreden als VN-militair in Cambodja. Op dezelfde datum kregen majoor-vlieger M. Duivesteijn en een Amerikaanse collega het Vliegerkruis voor hun moedig optreden tijdens operatie *Allied Force*. Ook een twaalftal naar Irak en Afghanistan uitgezonden militairen werd het Kruis van Verdienste verleend.

Uit alles spreekt dat Marco Kroon
een oprecht mens
en een gedreven militair is

Kapitein Kroon krijgt de hoogste eer voor moed, beleid en trouw. Commandanten en collega's zijn zich bewust van het belang van dergelijke onderscheidingen. Naar verluidt heeft de Commissie Dapperheidsonderscheidingen van het ministerie van Defensie diverse voordrachten in behandeling. Dat is een goede zaak. Daar waar moed bewezen wordt is een dergelijke onderscheiding immers terecht aan de orde. ■

Op weg naar een nieuwe generatie manoeuvre-officieren

COIN-operaties noodzaken tot aanvullende scholing

Concepten als *Diplomacy, Development and Defence* en *Comprehensive Approach* zijn welbekend. Het zijn echter termen die de essentie van counterinsurgency versluieren en onnodige verwarring veroorzaken. Er is een duidelijke behoefte aan een nieuwe benadering voor training en opleiding in het kader van counterinsurgency. Niet alleen om de invloed van de publieke opinie in balans te brengen, maar ook om lagere commandanten voor te bereiden op de complexiteit van dit type operatie. *Lessons learned* moeten gebruikt worden om een nieuwe generatie manoeuvre-officieren te trainen en op te leiden.

R.E.H. Coenen – kapitein der Infanterie*

*Armies are like plants, immobile, firm-rooted,
nourished through long stems to the head.
Guerrillas are like a vapour.*

T.E. Lawrence

Een aantal redenen ligt achter mijn besluit om dit artikel te schrijven. Wellicht is de belangrijkste dat ik er gaandeweg – in het bijzonder in de afgelopen drie jaar – van overtuigd ben geraakt dat de manoeuvre zich weerwillig toont om recente *counterinsurgency* ervaringen in Uruzgan te verwerken en in te bedden in de opleiding van jonge, subalterne officieren. Daarbij denk ik in eerste instantie aan de officieren van de infanterie en de cavalerie. Ik wil tussen hen geen onderscheid maken en wens officieren van beide wapens te bereiken. Ik vind oprecht dat het een gepasseerd station is om nog langer te kiftten over de al dan niet verantwoorde inzet van tanks in counterinsurgency conflicten. Nagenoeg iedere infanterie-officier die uitgezonden is naar Uruzgan zal een ogenblik hebben meegemaakt waarin hij de steun

van een sectie Leopards node miste, terwijl hij zich op een ander moment verheugde over de nauwe samenwerking met verkennings-eenheden van de cavalerie. Tegelijkertijd, en onverminderd, is het onderwerp van belang voor alle officieren van alle krijgsmachtdelen die een bijdrage moeten leveren aan een counterinsurgency operatie.

Aan het begin van mijn betoog haal ik het belang van *counterinsurgent* oorlogvoering voor het voetlicht. Voorts beschrijf ik twee factoren die de ontwikkeling van een effectieve counterinsurgent doctrine voor de manoeuvre in de weg staan. Eén van die factoren ligt buiten onze directe invloed als officieren, de tweede ligt er ruimschoots binnen. Waar Amerikanen en Britten met een nieuwe doctrinepublicatie komen, pleit ik er voor dat wij Nederlanders een nieuw opgeleide manoeuvre-officier presenteren. Hij zal onze aansluiting zijn op de wijze waarop conflicten in de toekomst worden uitgevochten.

* De auteur is – in verschillende functies en op meerdere niveaus van commandovoering – vier maal uitgezonden geweest vanwege ISAF in Afghanistan. Dit artikel is op persoonlijke titel geschreven.

De benadering in Uruzgan

3-D en 3-C

In Uruzgan wordt driedimensionaal aan de weg getimmerd. De 3-D opvatting van Diplomacy, Development and Defence is intussen bij iedereen bekend en wordt min of meer omhelsd. De 3-D benadering leidde er ook toe dat civiele functionarissen een grotere rol kregen toebedeeld. Ook deze groep raakt meer en meer enthousiast voor een aanpak die voortvarend als typisch Nederlands wordt gepresenteerd. Het spijt me hier te moeten stellen dat ik een verklaard tegenstander ben van 3-D. Let wel, de onderliggende gedachte onderschrijf ik volkomen, maar het is de term die wringt. Een vergelijking met de 3-C benadering van de ontdekkingsreiziger David Livingstone dient zich aan: *Civilization, Commerce and Christianity* zouden het donkere Afrikaanse continent in de negentiende eeuw veroveren. 3-C was eigenlijk niet meer dan een grote gedachte of een onuitgewerkt idee en er lag zeker geen militaire wetenschap aan ten grondslag.¹ De Nederlandse 3-D beschouwing is een sterk gecondenseerde versie van decennia counterinsurgent denken: van T.E. Lawrences *Seven Pillars of Wisdom* tot generaal Petraeus' FM 3-24 (*Counterinsurgency Operations*). Vooralsnog valt overigens weinig af te dingen op de laatste publicatie. Onze Amerikaanse collega's liggen immers ver voor in theorie en praktijk van moderne counterinsurgency. Ook de Britse collega's moeten in de Amerikanen hun meerderen erkennen: de Comprehensive Approach bleek in ieder geval geen sleutel tot een succesvolle pacificatie van het Iraakse Basra in 2007. De formules van Malakka en Kenia lijken zeggingskracht te verliezen en de geleerde lessen uit deze campagnes lopen vast op de gecompliceerde situatie in de Afgaanse provincie Helmand. Een provincie die conform de analyse van de bevelhebber van *Regional Command South*, generaal De Kruif, het zwaartepunt van de Taliban *insurgency* is.

Lessen

Gezien het voorafgaande moet de manoeuvre van de landmacht beoordelen welke lessen tot zover getrokken zijn uit het conflict in Afghanistan. En dan voornamelijk of die lessen

FOTO AVDD, S. HILCKMANN

De 3-D benadering wordt als typisch Nederlands gepresenteerd

relevant zijn voor toekomstige operaties en of de komende lichten officieren ze zodanig krijgen gepresenteerd dat de lessen ook bekijken. Ik waag dit te betwijfelen en meen dat het te pas en onpas gebruiken van termen als 3-D en Comprehensive Approach de essentie van

Krijgen komende lichten officieren de lessen
wel zo gepresenteerd dat ze bekijken?

counterinsurgency doctrine versluiert omdat het onnodige verwarring veroorzaakt. Ik durf zelfs te beweren dat voor sommigen de vers ontdekte Nederlandse benadering wel heel erg gelegen komt: zij voelen zich ontslagen om zich te verdiepen in klassieke en hedendaagse counterinsurgency theorie. Er is immers iets nieuws op de markt en dus kunnen oude doctrines in stoffige bundels snel het raam uit. Niets is minder waar: het is van groot belang

1 Tomas Pakenham, *The Scramble for Africa* (New York, Random House, 1991) blz. xxii.

voor de manoeuvre dat zijn officieren zich vertrouwd maken met de denkwijze en recente ontwikkelingen van moderne counterinsurgency. Zo behoudt de manoeuvre zijn voorsprong binnen de krijgsmacht, maar ook daarbuiten.

Oorlogvoering in de toekomst

Achter de conclusies die ik trek schuilt de volgende gedachtegang. Het is heel moeilijk om met enige stelligheid te beschrijven hoe toekomstige conflicten eruit zullen zien. Een aantal auteurs schreef over *Fourth Generation Warfare* – onder hen W. Lind en T.X. Hammes² – en de contouren van een daaropvolgende generatie zijn ook al in grove pennenstreken geduid. In het Amerikaanse leger ontstond recentelijk tweedracht over de vraag of counterinsurgency een blijvend fenomeen is of gewoonweg weer op de achtergrond treedt wanneer de dreiging van grootschalige conflicten hernieuwd alle aandacht zal eisen. Tegelijkertijd woedt binnen de Britse strijdkrachten een felle discussie. De *Royal Navy* en *Royal Air Force* pleiten voor een herinrichting van de krijgsmacht om het eigen en het NAVO-grondgebied te verdedigen (*Fortress Britain*), terwijl de *Royal Army* vindt dat de strijdkrachten voorbereid moeten blijven op missies ver weg, zoals in Afghanistan (*Expeditionary Britain*).³ De discussie is zeer interessant maar ook – qua inhoud – lichtelijk academisch omdat de waarheid beide geloofsrichtingen bedient. Conventionele en irreguliere oorlogvoering sluiten elkaar immers niet uit, ze bestaan naast elkaar, vloeien in elkaar over en weer terug, gelijktijdig of in korte opvolging op dezelfde plek. Een modern leger dient zich op alle niveaus voor te bereiden op beide conflicten, anders liggen tactische misers en zelfs strategisch falen in het verschiet. Toch voorzie ik dat dezelfde discussie alle potentie heeft om een krijgsmacht uiteen te trekken in twee kampen: conventioneel versus counterinsurgent.

Ik ben er van overtuigd dat irreguliere oorlogvoering onverminderd zal domineren omdat tegenstanders in een conflict zelden van gelijke kracht zullen zijn en de zwakkere partij – vroeg of laat, noodgedwongen of vrijwillig – irregulier zal optreden. Dat kan variëren van een reguliere opponent die reguliere legereenheden beveelt om als partizanen het gevecht verder te voeren, tot een irreguliere groepering die steeds asymmetrischer optreedt en ten slotte terroriseert. Al met al kunnen wij ons een ideologische scheur binnen het Nederlandse officierscorps besparen als wij erin berusten dat het irreguliere conflict niet uit de wereld zal verdwijnen en daardoor ook niet uit ons repertoire als manoeuvre-officieren. Maar dat is gemakkelijk gezegd, want er is een aantal ontwikkelingen gaande, zowel binnen de Nederlandse samenleving als binnen de infanterie en de cavalerie, die dit lijken te dwarsbomen.

Officieren in een spagaat

De steun voor de missie in Uruzgan loopt terug in Nederland, wat op zich weinig reden tot verwondering zou moeten geven. De publieke sympathie voor de persoonlijke opofferingen van militair en thuisfront blijft, maar veel Nederlanders vinden dat de krijgsmacht, meegesleurd door de machinaties van de voormalige Amerikaanse president Bush, een uitzichtloze *war of empire* voert in het ver weg gelegen Afghanistan. De samenleving is ten prooi gevallen aan een fenomeen dat zich doorgaans voordoet in alle westerse democratieën: conflictmoeheid.⁴ De lange adem ontbreekt bij de Nederlanders. Het conflict is voor de Taliban allesbepalend en de groepering blijft doorvechten, al is het maar uit louter zelfbehoud. Voor de Nederlanders daarentegen staat het conflict duidelijk lager op de prioriteitenlijst, na kredietcrisis, tekorten in de zorgsector en andere dringende nationale aangelegenheden. Begrijpelijk en verontschuldigbaar, maar onverminderd een sluipend gif voor de krijgsmacht en de (nieuwe) officieren die leiding moeten geven in een conflicthaard. Officieren zullen toenemend in een onmogelijke spagaat gedwongen worden: met één been voeling houden met de Nederlandse samenleving, waarvan ze uiteraard ook deel uitmaken,

2 William Lind, 'The Changing Face of War: Into the Fourth Generation', in: *Marine Corps Gazette*, October 1989. Blz. 22-26; Thomas X. Hammes, *The Sling and the Stone. On War in the 21st Century* (St. Paul, Zenith Press, 2004).

3 *The Financial Times*, 23 mei 2009.

4 Avi Kober, 'Western Democracies in Low Intensity Conflict. Some Postmodern Aspects' in: *Democracies and Small Wars* (Londen, Frank Cass & Co.) blz. 3-20.

en met het andere been staan in een conflictgebied, terwijl de gebeurtenissen dáár geen merkbare invloed hebben op dezelfde Nederlandse samenleving.

Samenleving – lees: politiek platform – en krijgsmacht drijven zo ongewenst en ongemerkt stilaan uit elkaar. De militair voelt enerzijds de steun van de bevolking die bij vlagen zeer emotioneel reageert, maar merkt anderzijds dat – en vaak tegelijk – de Nederlanders zijn werk en taakvervulling bekritisieren of daar aan twijfelen. Nederlanders knikken meewarig als de militair bevlogen van zijn ervaringen vertelt en spreken beleefd hun respect uit. Het is kortom

het devies dat de krijgsmacht een afspiegeling van de samenleving dient te zijn, zwaar onder druk te staan. Dit kan zeer goed het belangrijkste zwaartepunt vormen voor een toekomstige irreguliere opponent.

Counterinsurgency school

Zonder te dramatiseren zou zodoende een situatie kunnen ontstaan waarin een deel van de officieren – vooral zij die missie na missie volbrengen – zich onbegrepen voelt, de krijgsmacht verlaat en zo de ervaring meeneemt die cruciaal is om counterinsurgency operaties uit te voeren. Het is een dreigende vicieuze cirkel,

FOTO: R. VAN WELSUM

De militair voelt de steun van de bevolking, maar ook de kritiek

maar goed dat het allemaal achter de rug is. Alom heerst opgetogenheid dat iemand de drijfveer heeft gevonden de klus in naam van Nederland te klaren. Deze trend is mijns inziens zeer lastig te doorbreken. Alle voorlichting van Defensie ten spijt denk ik niet dat het tij op korte termijn zal keren. Grotere maatschappelijke krachten zijn aan het werk die ik niet kan definiëren, maar die mogelijk terug te voeren zijn op het feit dat een samenleving die al zestig jaar onafgebroken in vrede en welvaart leeft, zeer moeilijk de consequenties van een ver conflict kan verdragen. En daarmee komt

die aandacht van ons hoger kader zal vragen willen wij voorkomen dat de krijgsmacht erin opgesloten raakt. Wanneer de krijgsmacht erop aanstuurt maatschappelijke veranderingen in beweging te zetten dan leidt zoiets doorgaans tot 'Zuid-Amerikaanse verwickelingen', dus die optie valt al heel snel af. Een alternatief is officieren te immuniseren tegen de effecten van een verwijdering tussen militair en samenleving door hen anders op te leiden voor hun moeilijke taak. Zo blijft de steun van het publiek voor een missie wel een heikel punt, maar geen zwaartepunt omdat de band van de officier

met de samenleving verandert: het is in de eerste plaats de militaire opleiding die de officier moreel sterkt, niet de publieke bijval. Ik ben een uitgesproken voorstander van dit alternatief omdat het initiatief tot verandering bij ons officieren zelf ligt, mits wij het aangrijpen.

Helaas zijn er ook vertragende factoren binnen de manoeuvre. Mijn pleidooi voor een instructiegroep counterinsurgency (IG-COIN) is wel gehoord en heeft voornamelijk buiten de infan-

Mijn pleidooi voor een instructiegroep counterinsurgency kreeg voornamelijk buiten de infanterie bijval

terie bijval gekregen.⁵ Mogelijk is mijn oproep ook volledig begrepen, maar hij is niet verhoord in de zin dat er enige initiatieven zijn geregistreerd. Dit was niet onverwacht, al was het maar vanwege mijn rang en functie. Niettemin is het jammer, omdat voortschrijdende inzichten ons onophoudelijk in die richting zullen dwingen. Counterinsurgency is zonder twijfel het complexere gevecht wanneer we het afzetten tegen het conventionele gevecht. Veel manoeuvre-officieren zullen het hiermee hartelijk oneens zijn, maar dat is onterecht als wij ons realiseren dat officieren van pelotonscommandant tot *taskforce* commandant rekening moeten houden met bijvoorbeeld sociale en economische aspecten terwijl zij tegelijk een schimmig optredende tegenstander bevechten en wel op meerdere zwaartepunten tegelijk. Dit is het logische voortvloeisel van de 3-D strategie: tot en met het laagste niveau moeten diplomatie, ontwikkeling en veiligheid verbonden zijn, want het is amper doeltreffend dat de pelotonscommandant een gehucht in de Deh Rashan verdedigt en zich beperkt tot defensie, terwijl de politiek adviseur (POLAD) en de ontwikkelingsadviseur (OSAD) de diplomatie en ontwikkeling ter hand nemen vanuit Kamp Holland. Dat is onwerkbaar en

⁵ Zie R.E.H. Coenen, 'Counterinsurgency operaties. Geen succesvol optreden zonder gedegen kennis' in: *Carré*, jaargang 30, nr. 1, 2007. Blz. 18-20.

FOTOW. DEN DUNNEN

zodoende zijn het de pelotonscommandanten die alle aspecten van counterinsurgency volledig moeten beheersen.

Klassiek en eenzijdig

Maar dat is nu niet het geval. De opleidingen in Breda en Amersfoort schieten namelijk tekort en de doorsnee luitenant heeft onvoldoende weet van counterinsurgency theorie en kan deze dus niet in de praktijk brengen. De organisatie van de TFU weerspiegelt dit gebrek. Voor iedere discipline is er een aparte eenheid, de *Battlegroup* doet Defence, het *Provincial Reconstruction Team* doet Development. Die afscheiding heeft als oorzaak dat beide manoeuvrescholen onze 'basis', de subalterne officieren, te klassiek en te eenzijdig opleiden. De opleiding richt zich namelijk op een conflict waarin de tegenstander uitsluitend militair vermogen aanwendt om ons te slechten.

In de huidige opleidingen krijgt de jonge officier te weinig counterinsurgency theorie

– niet noodzakelijk kinetisch – en zich steeds verder te bekwamen, eerst in conventionele oorlogvoering. Dat blijft zo, zonder enige tegenwerping. Maar hoe kunnen wij inhoud geven aan een traject dat manoeuvre-officieren een houvast aan kennis geeft in een irregulier conflict? Een opleiding die subalterne officieren harnast tegen situaties waarin zij zeer lang in isolatie, volledig op zichzelf teruggeworpen, beslissingen moeten nemen die niet exclusief tactisch van aard zijn. Na de theoretische en praktische scholing in het conventionele gevecht, aan de Infanterieschool en de Cavalerie-school, dienen de manoeuvre-officieren zich te verdiepen in de theorie van counterinsurgency en tegelijk te trainen in de praktijk van *small unit tactics* in complex terrein. Het curriculum zou een breed scala aan thema's moeten beslaan en zonder uitputtend te willen zijn, denk ik naast de genoemde theorie aan uiteenlopende onderwerpen: psychologie, constructie van eenvoudige fortificaties, landbouwtechnieken, rudimentaire taalvaardigheid in ten minste één moeilijke taal (bijvoorbeeld Russisch, Arabisch, Frans) enzovoorts. Natuurlijk is op het OTCMAN niet van alle onderwerpen de kennis aanwezig en waarschijnlijk moeten externe docenten die aanvullen. Als de conventionele tactische opleiding aan de eerstgenoemde scholen de propedeuse vormt, dan is de opleiding aan de Counterinsurgency School het doctorale deel, waarna de manoeuvre-officier als tweede luitenant afzwaait en vertrekt naar zijn onderdeel.

De pelotonscommandanten infanterie en cavalerie zijn de spil in het geheel. Zij moeten counterinsurgency grondig begrijpen. Zij zijn nu niet geholpen met hun opleidingstraject en dat is verwijtbaar. Het verwijt weegt zwaarder dan in 2006, toen de missie in Uruzgan begon. Andere groepen buiten de krijgsmacht (Buitenlandse Zaken, Ontwikkelingssamenwerking, hulporganisaties et cetera) zullen zich de theorie van counterinsurgency eigen moeten maken zodat hun vertegenwoordigers met

Onze toekomstige vijand bedient zich – ook op zijn laagste niveau – echter van allerlei kunstgrepen om ons ertoe aan te zetten de aftocht te blazen. Die trucs (psychologische oorlogvoering, indoctrinatie en contramobilisatie van de bevolking) zal onze pelotonscommandant ook moeten beheersen om te kunnen prevaleren. Het verbaast mij steeds meer dat menig officier de verbintenis van de 3-D aanpak laat stoppen op taskforce niveau en de onderliggende niveaus vrijwaart van de complexiteit van die benadering.

Breed curriculum

Ik wil er opnieuw voor pleiten dat het Opleidings- en Trainingscentrum Manoeuvre (OTCMAN) manoeuvre-officieren in de nabije toekomst vooral vollediger opleidt. Aan de basis moeten wij niet tornen: startende luitenanten leren zelfstandig te denken, agressief te denken

meer zelfvertrouwen bij onze bevelsuitgiftes aan tafel schuiven. De commandant treft in die groepen personen die zich in het gunstigste geval laten controleren, maar nooit laten commanderen. En tijdens dezelfde bevelsuitgifte zit, gedoopt in de derde rij, de luitenant met permanent gefronste wenkbrauwen, die dezelfde kennis nooit aangedragen kreeg, maar zich nu met de uitvoering belast ziet.

Het scenario zal onwaarschijnlijk blijven dat een aspirant-diplomaat van Buitenlandse Zaken na een korte applicatiecursus tactiek aan hetzelfde OTCMAN in een dorp eenzaam op de guerrilla afstapt. Het blijft in mijn beleving een manoeuvre-officier die, *at the sharp end of the*

het einde staat daar – in vlees en bloed – het Nederlandse antwoord op de irreguliere strijder: de manoeuvre-officier die door onconventioneel denken veel gelijkenis toont met diezelfde irreguliere strijder en daarmee diens grootste

FOTO AVDD, A. SCHOOR

bedreiging vormt. En als het moeilijk of onmogelijk blijkt te zijn om de officier in Nederland voldoende en relevante praktijkervaring op te laten doen, dan moet de mogelijkheid bestaan om dat in andere landen alsnog te compenseren door meer officieren uit te wisselen.

De warrior-diplomat

Hoe ziet deze nieuwe manoeuvre-officier er nu uit na het afsluiten van zijn gehele opleiding? Gevormd op de KMA als *soldier-scholar* krijgt hij in Amersfoort op de beide scholen de tactische opleiding in het conventionele gevecht. Gewogen, gekeurd en geslaagd is hij geschikt om in de hiërarchie van het gevecht van grotere eenheden zijn plaats in te nemen. Hij begrijpt en beheerst manoeuvre-oorlogvoering en opdrachtgerichte commandovoering volledig. Verdere vorming is een belangrijk deel van deze opleiding, maar is nog belangrijker wan-

De beter opgeleide manoeuvre-officier is een warrior-diplomat

affair, aan de slag gaat, maar zijn opleiders moeten hem wel toerusten op zijn moeilijke taak zonder al te zeer te vertrouwen op zijn improvisatie- en adaptatievermogen. Falen wij hierin, dan verliezen wij als manoeuvre de zeer marginale voorsprong die wij op het vlak van counterinsurgency nu nog hebben aan slimme jongens van buitenaf, die zien dat onze hogere niveaus de kennis altijd hebben afgeschermd zonder de lagere niveaus, die het uiteindelijke succes scheppen, te laten delen in die kennis. Het lijkt wel op Amerikaanse sportauto's uit de jaren zestig: een vracht aan paardenkracht, maar een ondeugdelijke overbrenging.

Wat beoog ik beslist niet? In de Verenigde Staten vinden wetenschapsdisciplines toenemend een gewillig oor tijdens campagneplanningen in Irak en Afghanistan. Maar 'vertheoretisering' kan de uitvoering verlammen en de inlichtingen-sector is hier in het bijzonder gevoelig voor.⁶ De opleiding die mij voor ogen staat is alles behalve astrale theorie. Praktijk- en doelgericht doorlopen de officieren het programma en aan

⁶ Major Ben Connable U.S.M.C., 'All Our Eggs in a Broken Basket. How the Human Terrain Is Undermining Sustainable Military Cultural Competence' in: *Military Review*, March-April 2009. Blz. 57-65.

neer hij begint op de Counterinsurgency School, waar hij leert om zelfstandig, met kleine eigen eenheden of alleen met inheemse eenheden de strijd aan te binden met de insurgent. Dit optreden vereist agressie en vinding-

De beter opgeleide manoeuvre-officier zal net zo onconventioneel kunnen denken als zijn irreguliere tegenstander

rijkheid van een andere aard en doet een groter beroep op zijn innerlijke reserves dan het conventionele gevecht. De manoeuvre-officier moet bereid zijn zich lange tijd – zeker veel langer dan de geijkte vier of zes maanden – bloot te stellen aan onzekerheid, aan een geduldige en denkende opponent en vooral aan fysieke en mentale isolatie. Reflectie en motivatie komen nu niet meer van collega's of van de compagniescommandant, die tien kilometer verderop in een vergelijkbare situatie zit, maar vloeien nu voort uit intrinsieke kennis. Die kennis, mits ruim en in afgemeten doseringen aangedragen, zal een nieuw soort officier opleveren. De manoeuvre-officier is wars van publieke goed- of afkeuring, extreem zelfredzaam, intellectueel gescherpt en emotioneel in balans. Hij is op zijn gemak in groter verband, op zijn best wanneer hij alleen staat en al zijn vaardigheden tot gelding brengt. Hij is een *warrior-diplomat*.

Feitelijk is dit de essentie van de *guerre révolutionnaire*: de noodzaak tot interne hervorming die Franse veteranen uit Indochina onderkenden om in een volgend irregulier conflict wél succesvol te kunnen zijn. In Algerije werd de bevolking centraal gesteld. Niet alleen steun aan de bevolking – naar mijn persoonlijke bevindingen overgewaardeerd in Uruzgan – maar vooral ook controle over de bevolking. De excessen van de doctrine, vooral wijdverspreide martelingen, leidden echter tot de neergang van de generatie officieren die haar aanhingen en daarmee uiteindelijk tot het verdwijnen van de doctrine zelf.⁷

Eén aspect blijft onverminderd van kracht: als er op de lagere niveaus tot en met de pelotonscommandant geen verbintenis is van militaire capaciteit met de politieke opvattingen over de te behalen eindstatus in het operatiegebied, zullen de gewenste duurzame resultaten uitblijven. Naast de centrale positie van de bevolking vormt deze verbintenis de tweede zuil waarop hedendaagse *counterinsurgency warfare* stoelt.

De directe consequentie van dit inzicht, dat haast geen hogere Nederlandse officier durft uit te spreken, is dat jonge officieren anders opgeleid en getraind moeten worden zodat zij kwaliteiten in zich zullen verenigen die men van oudsher krampachtig scheidt. Dit kunnen wij officieren ons niet meer veroorloven in een irregulier conflict en daarom moeten wij ijveren om de weg te banen voor een nieuwe generatie manoeuvre-officieren. Zij zullen in verre plaatsen Nederland vertegenwoordigen en onder zeer zware omstandigheden vechten. Soms zullen ze aanvankelijk verliezen, maar ze zullen zich altijd hervinden en uiteindelijk overwinnen. Ik roep de hoofdofficieren van beide wapens en alle anderen die bij de opleiding van officieren betrokken zijn op dit proces met spoed in te leiden. ■

7 Marnia Lazreg, *Torture and the Twilight of Empire. From Algiers to Baghdad* (Princeton, Princeton University Press, 2008) blz. 15-33.

Australia and NATO

Common Links

Australia shares many of the NATO ‘family’ values, like democracy and rule of law, but doesn’t want to marry into the NATO family. Australia and NATO have many common security concerns, like the lack of governance inside failed states. Although the alliance with the US is very strong, Australia maintains a self-reliance defence policy; investing heavily in air and naval forces. NATO aspires to implement a Comprehensive Approach (CA) in Afghanistan. What is, given the experiences of the Australian Defence Force in various operations, an Australian view of how NATO could deliver its own CA to future operations?

*Lieutenant Colonel M.J. Toohey, Australian Army**

From an outsiders perspective I would describe NATO as being a large ‘traditional’ family. NATO has a long pre-marriage ritual before a new nation can ‘marry’ into the family, but once you are in, regardless of how well or poorly you support the family, you cannot be divorced.¹ And like all large families, NATO too has many issues: sibling rivalries; intra-family feuds; rich and poor, dedicated and lazy members.

For all these humanistic weaknesses, the family remains committed to the common Western values of democracy, human rights, rule of law and to rallying together when the family is threatened. Although Australia shares many of the NATO family values we do not plan to marry into the family. Rather Australia will remain a trusted and reliable family friend.

Apart from shared values, Australia has several strategic issues that are very similar to those of NATO.

The aim of this article is to explore the common links between Australia’s and NATO’s strategic and security issues, namely the importance of our Alliance with the US; our common security concerns; our transformation into an expeditionary force; and our commitment to employing a Comprehensive Approach in failing states.

This article will end with an outsider’s view of how NATO could deliver its own Comprehensive Approach to future operations. Before examining our common links, I will provide an overview of Australia’s strategic policy in order to provide the NATO and European reader some historical context.

Australian Strategic Policy History

The Fall of Singapore in World War II (WWII) was a watershed moment in Australia’s strategic direction. Post Federation in 1901, Australia had closely aligned its Defence and Security Policy with that of the United Kingdom (UK). The closeness of this Alliance saw Australian

* Lieutenant Colonel Michael Toohey is an armoured corps officer with land force service in 1st Armoured Regiment (Tank) and B Squadron 3rd/4th Cavalry Regiment (Armoured Personnel Carrier), and operational experience in Somalia (1993), Iraq (2003) and Afghanistan (2007). He was the inaugural Australian student to attend NATO Defence College’s Senior Course 113 in Rome (Italy), prior to his current appointment as the Australian Defence Adviser to NATO and the EU in Brussels (Belgium).

¹ The views expressed in this article are the author’s and not necessarily those of the Australian Army or the Department of Defence. The Commonwealth of Australia will not be legally responsible in contract, tort or otherwise for any statement made in this article.

military forces committed to nearly every British operation from the Boer War until the end of WWII.

In 1914, at the start of World War I (WWI), Australia's male population was approximately 3 million. At the War's end over 215.000 of the 330.000 Australians that served in the defence of Western Europe were casualties.² The magnitude of the WWI sacrifice and the respect gained from our good performance in combat had a major impact on the development of Australia's national identity and culture.³ In 1939, when Europe was threatened again,

Australia was in need of a new ally and turned to the US, which had become the major power and provider of military security in the Asia-Pacific region. Soon after the end of WWII Australia, New Zealand and the US signed the ANZUS Treaty, which mirrors many of the Articles stated in the NATO Treaty.

US Alliance

Australia, like NATO, relies heavily on its alliance with the US as a key element of its national security policy. The ANZUS Treaty holds centre stage in Australian defence and security policy, which explains why Australia is the only US ally that has committed military forces to all major US led operations since WWII.⁶

Australia's support for US operations is, in part, because it is in our national interest but also reflects that both countries share common values and thoughts on global security issues. Like NATO, Australia is committed to fighting the global war on terrorism, evoking Article V of the ANZUS Treaty to deploy Australian forces to Afghanistan in 2001.

Although the alliance with the US is very strong, Australia acknowledges that physical US military support in a crisis is not guaranteed. As such, Australia

Australian Light Horse Regiment in Alexandrië during World War 1

Australia's predominantly European immigrant population was prepared to defend their ethnic 'homelands'. Because of this and perhaps to 'live up to' the nation's reputation from WW1, the government quickly committed military forces to WWII.

Initially, Australian forces fought in Southern Europe, North Africa, Syria and Lebanon.⁴ However unlike WWI, Japan's entry into the war directly threatened Australia's immediate region and resulted in the redeployment of the majority of Australia's land forces to the South West Pacific in early 1942.⁵ When the UK-led Commonwealth forces in Singapore surrendered to the Japanese in 1942 it signalled the end of UK military dominance in the region.

2 Australia's casualty rate was approximately 67%. Of the 215.000 casualties over 60.000 were killed or missing in action and the great majority are buried across Western Europe. *Australian War Memorial* website available at <<http://www.awm.gov.au/atwar/ww1.asp>>, accessed 12 November 2008.

3 Australian and New Zealand Army Corps (ANZAC) was first employed in battle as a combined Army force at Gallipoli, Turkey on 25 April 1915. For Australia, the Gallipoli Campaign was the first time that the various states of the Federation conducted a truly national activity. The collective loss of the life had a unifying effect on the national psyche and is viewed as Australia's 'Baptism of Fire'.

4 Australian Forces fought in the unsuccessful Greek and Crete Campaigns.

5 Australia maintained Royal Australian Navy and Royal Australian Air Force units in the European Theatre of World War II. *Australian War Memorial* website available at <<http://www.awm.gov.au/atwar/ww2.asp>>, accessed 12 November 2008.

6 Australia committed military forces to major US led operations in Korea, Vietnam, Kuwait, Somalia, Afghanistan, and Iraq.

maintains a self-reliance defence policy; investing heavily in air and maritime forces to deter and defend against stated based aggression in the air and sea approaches to its continent.

Security Challenges: Failing States

The region from the north-west through to the north-east of Australia has been colloquially described as the 'Arc of Instability' due to the high percentage of new or emerging democracies contained within it. These emerging democracies face many of the problems that are currently being seen in regions surrounding NATO's direct areas of interest (Balkans, Caucasus, Central Eurasia, Sub Saharan Africa, and the Middle East).

Soldiers from the Australian 120th Squadron fetching their post, Merauke, New-Guinea, 1944-1945

These developing states are fighting corruption, poverty, unemployment, a lack of national institutions and poor governance. As such, these countries have the potential to become failed states which could be exploited as safe havens by terrorist and transnational criminal organisations. The activities of these illegal organisations would lead to further regional destabilisation and therefore directly impact on Australia's security interests.

As a result Australia has been and is currently engaged in security, stabilisation and development operations within its immediate neighbourhood, including in: East Timor, Bougainville, and the Solomon Islands; and further field in Cambodia, Somalia, Iraq and Afghanistan. The government has made a long term commitment to operations in Afghanistan because Australia, like many other countries, has experienced the result of transnational terrorist attacks that can be traced back to failed states. Three Australians were killed in the US 9/11 attacks and a further 92 were killed in two separate attacks in Bali, Indonesia. The Bali Bombers were from a religious based extremist group called Jamal Islamiya, which has links with Al Qaeda and some of its members had been trained in Afghanistan.⁷

After the East Timorese people voted for independence from Indonesia, Australia led the UN endorsed International Security Force intervention operation into the country. This operation involved the largest deployment of Australian military forces since Vietnam and it came very close to breaking Australia's military logistics capability.

The lessons learned from East Timor combined with the phenomena of failed states in the post 9/11 security environment resulted in the Australian Government directing the Australian Defence Force (ADF) to commence its own expeditionary transformation process.

Expeditionary Force Transformation

Australia's post-Vietnam War strategic debate has been dominated by two theories: Forward Defence and Defence of Australia. Forward Defence was generically based around deploying Australian Forces off-shore to fight and stop state based threats in the countries on the likely approaches to Australia. Our commitment to the Vietnam War was a practical commitment to this approach.

The critics of this strategy successfully branded this concept as being unnecessarily expeditionary in nature. They advocated the Defence of Australia strategy, which focussed on defence in depth on the Australian continent and con-

⁷ Garamone, J, 'DoD Officials Discuss Asia-Pacific Region Challenges', *American Forces Press Service*, 17 June 2003, available at <http://www.defenselink.mil/news/newsarticle.aspx?id=28817>, accessed 9 January 2009.

PHOTO COMMONWEALTH OF AUSTRALIA, R. INGRAM

Australian soldiers conduct regular patrols throughout the local areas of Honiara to help maintain security to the community (2006). Operation Anode is the name of the Australian Defence Forces' contribution to the Regional Assistance Mission to the Solomon Islands (RAMSI)

centrated on defeating any state based threat in the sea and air approaches to Australia. The Defence of Australia policy was formally adopted in the Australian Government's 1994 Defence White Paper, but the concept had driven the ADF budget and nature of capability acquisition from the late 1980s and well into the 1990's.⁸

The Army was the major loser in the inter-service budget and new capability allocations. A regionally strong Air Force and Navy were considered key to Australia's deterrence policy, seemingly negating the need for an Army capable of deploying off-shore. As such, the size of the Army was reduced and much of the broader ADF's logistics support was outsourced and civilianised. In many ways it left the Australian Army with the same characteristics of many NATO Armies, in that it was focussed on territorial defence.

Weaknesses

Unlike most NATO countries, Australia's large territorial mass and limited infrastructure requires its Defence Force to have expeditionary

capabilities to enable it to deploy, fight and sustain joint operations in defence of its territory. However, like NATO, Australia's post Cold War experiences exposed major weaknesses in the ADF's expeditionary capabilities and its ability to support self-reliance.⁹ This was particularly evident in the 1999 East Timor operation in which US logistics support was required to ensure the success of the operation.¹⁰

The 2000 Defence White Paper took the lessons learned from these operational experiences and identified and funded the deployable capabilities needed to address them.¹¹ Post 9/11 the

8 *Defending Australia*, Defence White Paper 1994, Australian Government Publishing Service, Canberra, 1994.
 9 For an overview of Australia's current international military commitments see the *Department of Defence Global Operations* website, available at < <http://www.defence.gov.au/opEx/global/index.htm>>, accessed 15 November 2008.
 10 Breen, B., *Struggling for Self Reliance: Four case studies of Australia's Regional Force Projection in the late 1980s and the 1990s*, 2008, Australian National University E Press Canberra, Canberra Papers on Strategy and Defence No. 171 available at http://epress.anu.edu.au/sdsc/sfsr/pdf/whole_book.pdf, accessed 9 January 2009.
 11 Department of Defence, *Defence 2000: Our Future Defence Force*, Australian Government Publishing Service, Canberra, 2000, available at <<http://www.defence.gov.au/publications/wpaper2000.PDF>>, accessed 10 September 2008.

PHOTO COMMONWEALTH OF AUSTRALIA

Australian and East Timorese soldiers practice obstacle crossing drills and navigation skills in Viqueque, East Timor

four C-17 Globemasters, a minimum of 75 Joint Strike Fighters, Air to Air Refuelers, and raised two additional infantry battalions.¹⁴

Comprehensive Approach: it's all about national will

NATO aspires to implement a Comprehensive Approach (CA) in Afghanistan.¹⁵ Australia is currently participating in and leading regional CA missions to support developing countries in its immediate area of interest, namely: East Timor and the Solomon Islands. The following will summarise the Pacific nations regional response to the instability in the Solomon Islands.

The Solomon Islands

The Solomon Islands is an archipelagic nation approximately the size of Belgium, situated in the Pacific Ocean 500 km east of Papua New

government released the 2003 Defence Update¹² paper which revised the security environment and stated that:

*Southeast Asia and the South Pacific face major challenges due to political weakness, decline in governance, difficulty in grappling with terrorism and the economic effects of terrorism. If these trends continue, there may be increased calls on the ADF for operations in Australia's immediate neighbourhood.*¹³

Additional Funding

This potential requirement to assist states in our immediate region justified the government's provision of additional funding for the ADF to replace most of the ADF's obsolete equipment and acquire new expeditionary capabilities, including two Helicopter Landing Amphibious ships, three air warfare destroyers,

PHOTO COMMONWEALTH OF AUSTRALIA, A. GREEN

Guinea. It is a former British protectorate that gained independence in 1976 and like many emerging democracies it has suffered from poor governance, which led to ethnic based violence and widespread crime that undermined the new nation's stability and civil society.

12 Department of Defence, *Australia's National Security: A Defence Update 2003*, Australian Government Publishing Service, Canberra, 2003, available at <<http://merln.ndu.edu/whitepapers/Australia-2003.pdf>>, accessed 15 September 2008.

13 Ibid, page 23.

14 For more detail on Australian defence acquisition projects see the Defence Capability Plan 2006 – 2016, available at <http://www.defence.gov.au/dmo/id/dcp/DCP_2006_16.pdf>.

15 Bisogniero, C, NATO Deputy Secretary General, *Assisting Afghanistan: The importance of a comprehensive approach*, Keynote address at the GLOBSEC Conference 17 Jan 2008, <<http://www.nato.int/docu/speech/2008/s080117a.html>>; and *Bucharest Summit Declaration*, NATO Press Release, Bucharest 3 April 2008, available at <<http://www.nato.int/docu/pr/2008/p08-049e.html>>, accessed 13 November 2008.

Violent conflict began in 1998, when a group of militants from the island of Guadalcanal attacked settlements of islanders predominantly from Malaita in northwest Guadalcanal, an area bordering the capital city Honiara. Their actions were prompted by the failure of successive national governments to address issues raised by the indigenous Guadalcanal people.¹⁶ The increasingly belligerent behaviour of these Guadalcanal militants resulted in some 25.000 Malaitans fleeing Guadalcanal, and an estimated 11.000 people from Guadalcanal exiting the capital city of Honiara for the safety of the island's interior.

The violence escalated at the start of 2000, when a resistance group named the Malaita Eagle Force (MEF), claiming to represent the interests of displaced Malaitans, armed themselves by raiding police armouries and subsequently taking control of Honiara.

While the Dutch forces and Australian Reconstruction Task Force provide security and are involved in trade work and supervision, it's the local Afghans who are contracted to do the actual building of an Afghan Army base in Chora

RAMSI's Goal: peaceful Solomon Islands

Regional Assistance Mission to the Solomon Islands (RAMSI) is a partnership between the Government and the people of Solomon Islands and the contributing countries of the Pacific region.¹⁷

*The overarching goal of RAMSI's work is for a peaceful, well-governed and prosperous Solomon Islands.*¹⁸

The mission was executed without a formal UN mandate. RAMSI started out with a heavy military presence to separate and disarm the warring militia groups and protect the Regional Police Force, which was required to have a direct and hands-on policing role in the country. Over time the military security force has been reduced and the policing effort has transitioned into training and mentoring the local police force. In parallel with these security sector reforms, the RAMSI contributing nations have provided governance, judicial and economic training and mentoring to the Solomon Islands parliamentarians and public servants.

The Solomon Islands mission is a good example of a CA for several reasons. First, the Solomon's had requested Australian Government intervention to provide security while re-establishing the rule of law. As Australia was not prepared to act unilaterally, they requested the Pacific Island Forum to give verbal support for the mission, and by providing military and/or police forces. Australia and New Zealand, as close partners to the Pacific Island Forum, had a solid understanding of the issues in the Solomon's and were able to prepare a mission with the means to succeed.

Nation building

Second, RAMSI was planned to be a CA and nation building operation from the outset. The military provided the planning, coordination, expeditionary expertise, and then resources to the Foreign Affairs and police staff, but they did not have the lead in the overall mission. And although Australia was the lead nation,

16 First tabled as 'bona fide demands' in 1988 and again in January 1999, the issues that were listed were rent from the use of Honiara as the capital city; non-payment of compensation for the indigenous people killed by settlers over the years; demands for the review of the Land and Title Act; the squatter settlements; and restrictions on citizens from other provinces from owning land on Guadalcanal. [https://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2005/papers/HDR2005_McGovern_and_Choulai_33.pdf], accessed 6 January 2009

17 RAMSI Home Page available at <<http://www.ramsi.org/>>, accessed 10 November 2008.

18 Op. Cit.

PHOTO COMMONWEALTH OF AUSTRALIA

Medics conduct a Medical Community Assistance Program (MEDCAP) in Oruzgan, Afghanistan. Such activities support the Reconstruction Task Force's reconstruction efforts, support the development of Afghan National Security Forces and reinforce the legitimacy of the Afghan Government

all Pacific Island Forum nations contributed military, police, and volunteer public servants to train and mentor the Solomon Islanders.

Government organizations, such as the Australian Agency for International Development (AusAID), implemented 'developmental aid' programs to reduce the Solomon's poverty and

achieve a sustainable development. Some aid activities include food security, water and sanitation, education, and rural development.¹⁹ As this agency has good relations with several NGOs, they were able to concurrently deliver their developmental aid to the Solomon's.²⁰

Australia is a major contributor to RAMSI because it is in its national interest for the Solomons to be a stable, democratic and economically viable nation rather than a failed state. The Australian led intervention received formal regional support before a 'coalition of the willing' was deployed to the country. Unlike NATO, Australia had no formal alliance with the Pacific nations when it facilitated the establishment of RAMSI. Yet it has been able to incorporate a Comprehensive Approach to the operation: military, police, and personnel from other government agencies have deployed into both 'hands on' and mentoring roles within the Solomon Islands Government and its national institutions.

As such, I have found the argument that NATO is purely a military alliance and therefore cannot to deliver its own Comprehensive Approach to operations most puzzling.²¹ If several European NATO countries are prepared to see the EU grow a Military Committee and staff, which leverages existing NATO organisations and capabilities, to improve the EU's delivery of a Comprehensive Approach to security operations, why shouldn't the reverse be possible? That is to allow NATO to grow a small civilian capability that can leverage existing non-military government and civilian organisations and their capabilities to improve NATO's delivery of its own Comprehensive Approach.

Future NATO Comprehensive Approach

NATO nations make up the majority of the veto capable UN Security Council members and global economic organisations like the G8 and G20. Therefore, if NATO nations collectively applied their diplomatic, political, military, and economic development capacity to the operations in Afghanistan arguably they

19 Australian Agency for International Development (AusAID), [<http://www.ausaid.gov.au/makediff/default.cfm>], accessed 13 November 2008.

20 Activities by Australian Council for Overseas Aid (ACFOA) members working in the Solomon Islands: Australian Foundation for the Peoples of Asia and the Pacific (AFAP); Australian People for Health, Education and Development Abroad (APHEDA); Australian Red Cross (ARC); Australian Volunteers International (AVI); Burnet Institute; Caritas Australia (CA); Fred Hollows Foundation (FHF); International Centre for Eyecare Education (ICEE); Live and Learn Environmental Education; National Council of Churches in Australia (NCCA); Oxfam Community Aid Abroad (OCAA); Save the Children Australia (SCA); Sexual Health and Family Planning Australia (FPA); World Vision Australia (WVA); Appropriate Technology for Community and Environment/ Village First Electrification Group (APACE VFEG); University of Queensland (UQ)/ Rural Development Trust Board (RTDB). <[http://www.reliefweb.int/rw/RWFiles2003.nsf/FilesByRWDocUNIDFileName/ACOS-64BPT9-acfoa-slb-22jul.pdf/\\$File/acfoa-slb-22jul.pdf](http://www.reliefweb.int/rw/RWFiles2003.nsf/FilesByRWDocUNIDFileName/ACOS-64BPT9-acfoa-slb-22jul.pdf/$File/acfoa-slb-22jul.pdf)>, accessed 20 December 2008.

21 The NATO Research Paper "HASTEN SLOWLY: NATO's Effects Based and Comprehensive Approach to Operations Making sense of the past and future prospects" by B. Smith-Windsor sparked much debate from both students and guest lecturers during NATO Senior Course 113. <http://www.ndc.nato.int/download/publications/rp_38en.pdf>, accessed 11 November 2008.

could change the course of the war and bring security, stability and democratic and institutional development to this country.

Although the threat scenario in the Solomon Islands is benign and scale of the operation significantly smaller when compared with Afghanistan, the overarching principle of applying a Comprehensive Approach still comes down to the will of the participating member states. It is disappointing that collectively member states endorse the NATO Summit statements, including the point that

about the NATO family problems in that once you are in the family you can be as active or as lazy as you like because you will not be divorced from the organisation. NATO membership appears to be all about the Article V collective defence 'carrot' but no 'stick' for under performance.

For NATO to adopt its own Comprehensive Approach, I believe its decision-making process should allow for the Military Commanders to brief the North Atlantic Council (NAC) on the non-military civil resources needed to ensure

PHOTO COMMONWEALTH OF AUSTRALIA, R. FULLER

Australian and Afghan soldiers set a cordon around a quala of interest as they prepare to search the compound for insurgent weapon and explosive caches on the outskirts of a village in Oruzgan Province, Afghanistan

the War in Afghanistan is the Alliance's number one priority, yet not all nations are prepared to provide the military and civil resources needed to succeed in Afghanistan.

As such NATO's credibility is undermined because it appears that acknowledging a problem is in the national interest of all NATO member states but acting to resolve a problem is not. This point reinforces my opening observation

mission success. It would then be the responsibility of the council members to seek their Government's support and provision these capabilities.

Just as the members states of the UN enable the appointment of a civilian Special Representative to head civilian and military political aspects of a UN mission. NATO nations should be able to do the same, especially if the organisation

PHOTO COMMONWEALTH OF AUSTRALIA, H. PATERSON

A soldier from RTF-III recovers weapons and ammunition whilst searching a hidden weapon cache on patrol in the green zone of the Dorafshan area. The weapons were used in an attack on Australian positions the previous night

non-NATO nations, in addition to International Organisations and NGOs. As a minimum member states could opt to contribute their own comprehensive approach to a Tactical Area of Responsibility within the AO. For example, a nation could provide a security battle-group plus governance, police, judicial, and economic training and mentoring teams, which would operate within a specific district or province, but working to a coherent mission plan.

Several NATO nations have adopted such an approach to their operations in Afghanistan, but a lack of high level agreement and consistency in national approaches is leading to stove pipes and inefficiencies and complicates the interaction with immature Afghan national institutions.

is required to conduct a Kosovo-like operation in the future.²² That is, a mission which is endorsed by NATO nations and, potentially, the most of the international community, but where a UN mandate may not be forthcoming because of security council politics and veto rights.

Importantly the NATO Special Representative would be responsible for seeking support from

Finally, as the NAC is a political organisation they should be able to support the concept of a lead nation for future operations that would assist the NATO Special Envoy in gathering the non-military support required to ensure that any future intervention mission into a failed state has all the resources required to succeed. If Australia is able to lead a regionally endorsed mission like RAMSI with an ad-hoc 'coalition of 15 willing nations', then arguably there is no reason that an Alliance with 28 of the worlds most advanced nations cannot provide the full array of military and civil resources to support an international request for assistance such as from the President of Afghanistan.

22 The concept of a NATO Special Representative was a recommendation of the Atlantic Council of the United States September 2006 Policy Paper led by C. Richard Nelson, 'How Should NATO Handle Stabilization Operations and Reconstruction Efforts?' <<http://www.acus.org>>, accessed 15 December 2008.

Like several other NATO states Australia attempts to maintain a self-reliant National Defence strategy

Final remarks

This article has explored the common links shared by Australia and NATO. Like NATO we see our US Alliance as a core element of our national security policy. Like several of the larger NATO states Australia attempts to maintain a self-reliant National Defence strategy, which acknowledges that the physical military US support in a time of crisis is not guaranteed.

Like NATO, Australia has learned from its post-Cold War operations that it needs its Defence Force to be capable of conducting expeditionary operations in off-shore territories primarily within South East Asia and South West Pacific region. As such, successive Australian governments have committed the resources and funding to deliver these transformational capabilities over the next ten years.

Like NATO, Australia believes that the potential for international terrorists to exploit the insta-

bility and lack of governance inside failed states is a threat to its own national security. As such, Australia is leading several long term nation building missions in emerging states in its direct area of regional interest and has made a substantial and long term commitment to Afghanistan.

Finally, Australia agrees that a Comprehensive Approach to operations is central to bringing stability, good governance and democracy to failed states. Australia has been able to bring together a 'coalition of willing' regional partners to deliver a Comprehensive Approach type of operation to the Solomon Islands. Indeed, RAMSI may provide NATO with an example of how it could apply a Comprehensive Approach to future nation building operations in failed states.

Australia and NATO have much in common and much to learn from each other, which is why we will continue to maintain our robust family friendship now and into the future. ■

De implementatie van 'Enterprise Resource Planning' bij Defensie

Defensie heeft in 2003 gekozen voor een nieuw besturingsmodel dat in 2005 is geïmplementeerd. Naast rolvastheid blijft de verbetering van de besturing de aandacht houden. Kwaliteit van informatievoorziening is van groot belang. Defensiebrede pakketten voor *Enterprise Resource Planning* (ERP) vervangen informatiesystemen die eigen waren aan krijgsmacht delen. Hoewel niet altijd tastbaar, zijn de effecten voor velen merkbaar. In 2004 is *PeopleSoft* ingevoerd, vorig jaar *Financiële Administratie* (FINAD) en binnenkort worden de eerste resultaten in het materieellogistieke domein zichtbaar. Reden genoeg om enige aandacht te besteden aan de implementatie van ERP bij Defensie.

*Mr. drs. H.J.M. Saltzmann**

De invoering van de standaard ERP-software binnen Defensie is een dwingende voorwaarde voor de invoering van het nieuwe besturingsmodel. Het is tevens een voorwaarde voor de herinrichting van de personele, materieellogistieke en financiële domeinen, de hiermee samenhangende verbetering van de procesdoelmatigheid (reducties) en het bereiken van een uniforme ondersteuning van het operationeel optreden. Daarbij is het van belang processen te vereenvoudigen alvorens ze te automatiseren. Dit artikel beschrijft op hoofdlijnen hoe het geselecteerde ERP-pakket binnen de defensieorganisatie is c.q. wordt geïmplementeerd, zoals dat in Kamerstukken is vastgelegd.

Na een inleiding over herstructurering van de informatievoorziening bij Defensie en ERP (begrip, selectie en implementatie) komen de personele, financiële en materieellogistieke informatievoorziening aan de orde. Bij de personele informatievoorziening gaat het om de

invoering van *PeopleSoft* en de herinrichting van het personele functiegebied.

In 2008 vond de uitrol van FINAD plaats in het financiële domein als opmaat tot het structureel verbeteren van het financieel beheer. Vanaf dit jaar is de aandacht komen te liggen op de uitrol in de materieellogistieke keten als aanzet tot het structureel verbeteren van het materieelbeheer. In 2006 zijn de doelstellingen, aanpak en besturing, omvang en benodigde financiële middelen en de tijdsplanning van het project *SPEER* herijkt. Voorts ga ik in op bij de migratie onderkende principes, projecten en partners. Ter afsluiting volgen enkele opmerkingen over nazorg, beheer en *legacy* (bestaande informatiesystemen die moeten blijven functioneren).

Inleiding

Herstructurering

De Tweede Kamer is in 2001 geïnformeerd over het informatievoorzieningsbeleidsplan van Defensie waarin uiteengezet is hoe het ministerie de herstructurering van de informatievoorziening gestalte wil geven.¹ In dit

* De auteur is werkzaam bij de Defensie Materieel Organisatie. Dit artikel is op persoonlijke titel geschreven.

¹ Kamerstukken II, 27400 X, nr. 51 (10 september 2001).

beleidsplan zijn bepaalde eisen aan de informatievoorziening gesteld. Deze moet afgestemd zijn op de operationele inzet en de bedrijfsvoering, voldoende flexibel en interoperabel zijn, maar ook doelmatig en beheersbaar. Om aan deze eisen te voldoen zijn de volgende uitgangspunten geformuleerd:

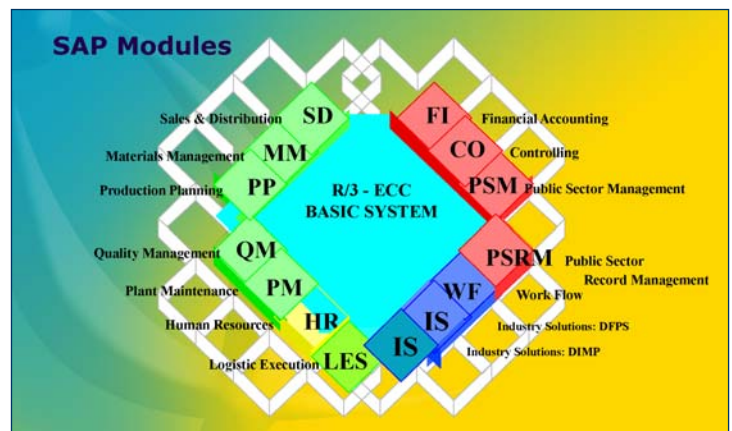
- gezamenlijk (joint), tenzij;
- gemeenschappelijk (defensiebreed), tenzij;
- producten worden ‘van de plank’ gekocht, tenzij;
- geen scheiding tussen bestuurlijke en operationele omgeving.

Om de complexiteit te reduceren is het informatievoorzieningsdomein opgesplitst in tien deelprogramma's. Dat zijn ICT-infrastructuur, informatiebeveiliging, documentaire, operationele en standaard informatievoorziening (betrekking hebbend op de selectie van een ERP-pakket) en vijf functionele programma's, namelijk personele, medische, opleidingen, financiële en materieellogistieke informatievoorziening. De programma's kunnen niet alle tegelijkertijd worden aanbesteed of uitgevoerd, omdat dit financieel en fysiek onhaalbaar is. Ook de implementatie van een ERP-toepassing vraagt veel van het aanpassings- en absorptievermogen van de organisatie. Daarom is gekozen voor een gefaseerde invoering van de deelprogramma's.

Het begrip ERP

Enterprise Resource Planning is een standaard softwarepakket met een sterk geïntegreerde functionaliteit op vele gebieden, zodanig dat het veelal de gehele bedrijfsvoering van organisaties kan ondersteunen. De introductie van ERP is een stap op weg naar een samenhangend en geïntegreerd informatiesysteem. Het levert bovendien doelmatigheidswinst op, bijvoorbeeld doordat minder personeel nodig is om de informatiestromen te beheren en te controleren. De Gartner Group geeft in een omschrijving de drie voornaamste kenmerken van ERP-systemen. Ten eerste zijn ze multifunctioneel: van financiële resultaten tot productieplanning en HRM. Een tweede kenmerk is dat ze geïntegreerd zijn. Dit betekent dat bij

invoer van data in één van de functies de informatie in alle gerelateerde functies eveneens onmiddellijk aangepast wordt. Ten derde zijn ERP-systemen modulair. De ene organisatie kan bijvoorbeeld alle modules implementeren, terwijl een andere organisatie slechts enkele modules gebruikt. Eender welke combinatie is mogelijk (zie figuur 1).

Figuur 1 SAP modules

Pakketselectie

Feitelijk zullen er twee ERP-oplossingen zijn: één voor het personele functiegebied en één voor het financiële en materieellogistieke functiegebied. Uiteraard geldt de eis dat beide ERP-pakketten samen een geïntegreerd systeem gaan vormen om de gewenste transparantie te waarborgen.² Voor het personele functiegebied is in 2002 gekozen voor het ERP-pakket PeopleSoft.³ Begin 2004 is de Tweede Kamer geïnformeerd over de resultaten van de gecombineerde (voor)studie- en verwervingsfase (B/C/D-fase) van de selectie van het ERP-pakket voor het financiële en materieellogistieke functiegebied.⁴

De kwalitatieve eisen voor het ERP-pakket zijn defensiebreed vastgesteld en vervolgens getoetst. De eisen richtten zich in de eerste

2 Kamerbrief def0200096 (26 april 2002).
 3 In januari 2002 is besloten de implementatie van het project P&O 2000+ aan de firma Accenture te gunnen in combinatie met de aanschaf van het personeelsinformatiesysteem PeopleSoft. In april en mei 2002 zijn de benodigde contracten met Accenture getekend. Kamerstukken II, 29800 X, nr. 7 (24 september 2004).
 4 B/C/D-brief, Kamerstukken II, 29200 X, nr. 62 (4 maart 2004).

plaats op de materieellogistieke en financiële procesondersteuning en op de informatievoorziening binnen deze functiegebieden. Verder zijn eisen gesteld aan de ondersteuning van het kas/verplichtingenstelsel en het baten/lastenstelsel. Ook zijn eisen gesteld aan de flexibiliteit van het pakket en de aansluitmogelijkheden voor zogenoemde *add-on* modules: additionele toepassingen voor functies waarin het standaard ERP-pakket niet voorziet. Uitgangspunt is het aantal add-on modules tot het minimum te beperken. Om deze eisen te verifiëren zijn *business cases* ontwikkeld en aan de hand daarvan konden de aanbiedingen van de verschillende leveranciers op toepasbaarheid in de defensieorganisatie worden beoordeeld.

De selectie van het ERP-pakket is Europees aanbesteed. Naar aanleiding van de EU-publicatie hebben vier aanbieders een offerte uitgebracht. De vier offertes zijn in eerste instantie uitgebreid beoordeeld aan de hand van vooraf vastgestelde criteria voor prijs en kwaliteit. Bij de beoordeling heeft de waardering van de kwaliteit van de aanbiedingen zwaar meegewogen (75 procent). De kwaliteitseisen omvatten de gebieden:

- functionaliteit;
- architectuur en technische flexibiliteit;
- mobiliteit en organisatorische flexibiliteit;
- standaard geïntegreerde software;
- onderhoudbaarheid, gebruiksvriendelijkheid, betrouwbaarheid en doelmatigheid.

Ook de acceptatie van de concept(mantel)overeenkomsten maakte deel uit van de kwaliteit. Aan de factor kwaliteit is een hoge waardering toegekend, omdat een pakket met een goede kwaliteit naar verwachting de minste problemen en bijkomende kosten (zoals verwerving en implementatie van add-on modules) zal ople-

veren. Vervolgens zijn de offertes van de beste twee aanbieders (Baan en SAP) met behulp van bovengenoemde business cases in overleg met de regiepartner op hun toepasbaarheid binnen Defensie getoetst. Overigens zijn de financiële pakketeisen niet door Defensie zelf, maar door het ministerie van Financiën gesteld. Op basis van de uiteindelijke prijs/kwaliteitvergelijking bleek SAP de economisch meest voordelige aanbieder te hebben gedaan. Tijdens de gunningprocedure kwam vast te staan dat het product van SAP voornamelijk bestaat uit standaardmodules die nauwelijks maatwerk behoeven. Het product van Baan moest echter aanzienlijk verder worden ontwikkeld of aangepast, wat veel maatwerk en aanzienlijke meerkosten zou vergen. Eén en ander is tijdens het algemeen overleg op 24 juni 2004 nader toegelicht.⁵

Naar aanleiding van dit algemeen overleg heeft de Tweede Kamer ingestemd met de gunning van de leverantie van de benodigde software door de firma SAP Nederland.⁶ Baan is hierop een juridische procedure begonnen, omdat volgens dat bedrijf bij de aanbesteding verwachtingen zijn gewekt die Defensie ten onrechte niet heeft waargemaakt. In kort geding en hoger beroep is de vordering van de firma Baan om de opdracht niet te gunnen aan SAP niet gehonoreerd. Daarop heeft de firma Baan een zogeheten bodemprocedure ingesteld. Op juridisch advies is eind 2007 besloten om de zaak te schikken.⁷

Na een brede oriëntatie binnen de *Defence Interest Group* (DEIG) van de firma SAP is in 2004 gekozen voor de *Defence Forces and Public Security*-oplossing (DFPS) van dat bedrijf. Overigens is Nederland niet het enige land dat gebruik gaat maken van de DFPS-oplossing. Het materieellogistieke domein is bij nagenoeg alle zestien 'oude' NAVO-landen volledig gedigitaliseerd. Het gebruik van SAP-technologie, in het bijzonder DFPS, varieert daarbij. In Duitsland en Noorwegen is DFPS al deels uitgerold, terwijl Zweden, Finland, Denemarken, Canada, de Verenigde Staten, Israël, Slovenië en Nieuw-Zeeland de DFPS-oplossing nog gaan implementeren.⁸

5 Kamerstukken II, 29200 X, nr. 95 (23 juni 2004) en nr. 110 (21 augustus 2004).

6 Nederlandse dochtermaatschappij van SAP AG (*Systeme, Anwendungen und Produkte in der Datenverarbeitung*).

7 Kamerbrieven def0400114 (3 juni 2004) en def0400121 (15 juni 2004), Kamerstukken II, 29800 X, nr. 88 (6 mei 2005) en nr. 102 (14 juni 2005), nr. 119 (29 augustus 2005) en Kamerstukken II, 31200 X, nr. 89 (4 februari 2008) en nr. 99 (19 maart 2008).

8 Kamerstukken II, 31444 X, nr. 5 (9 juni 2008).

Bij het project SPEER zijn diverse externe partijen betrokken

Implementeren

Voorafgaand aan de implementatie van een ERP-pakket moeten afspraken zijn gemaakt over de samenhang tussen de bedrijfsvoering, de informatiesystemen en de gebruikte techniek (deze samenhang wordt ook wel de 'architectuur' genoemd). Daarnaast moet helder worden afgesproken hoe deze architectuur wordt gerealiseerd (ook wel de 'migratiestrategie' genoemd). Het externe adviesbureau Gartner heeft desgevraagd de architectuur op volledigheid en consistentie getoetst. Gartner onderstreepte de behoefte aan de invoering van een ERP-pakket, maar stelde dat de architectuur en de migratiestrategie op een aantal punten nog nadere detaillering behoeften.⁹ Onderkend werd dat de invoering van ERP niet op zichzelf stond, maar deel uitmaakte van een groter traject gericht op de vernieuwing van de besturing, bedrijfsvoering en informatievoorziening bij Defensie. Daarom is een nota opgesteld die uitsluitel moest geven over de ambities, de risico's en de omvang van de financiering van de geplande invoering van ERP. De (kwantitatieve) opbrengsten zijn herberekend op 1.030

VTE'n (780 in het materieellogistieke en 250 in het financiële domein). De totale kosten voor het aanpassen van de bedrijfsvoering en de implementatie van ERP werden eind 2003 geschat op circa 185 miljoen euro.¹⁰ Het project SPEER (*Strategic Process and ERP Enabled Reengineering*) zou zorgen voor de verdere implementatie van ERP binnen de defensieorganisatie.

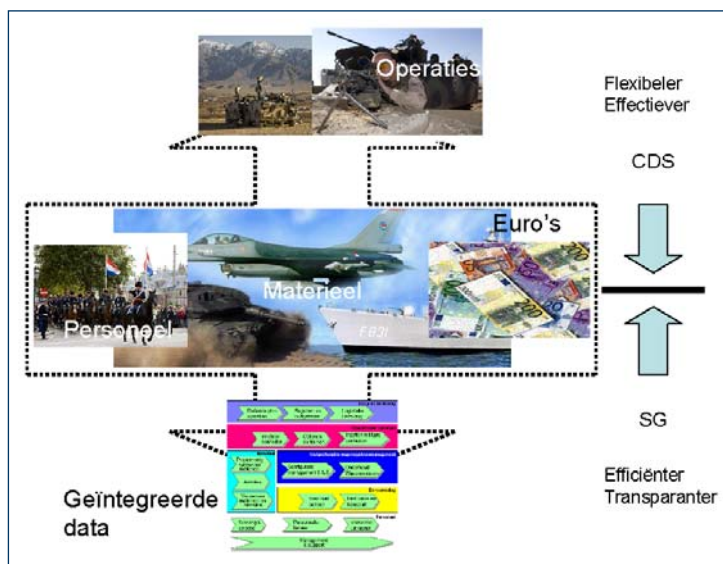
Personele informatievoorziening

De Tweede Kamer is in het najaar van 2001 geïnformeerd over het project P&O 2000+ ter invulling van de behoefte aan een defensiebreed personeelsinformatiesysteem.¹¹ Bij Defensie was een veelheid aan personeelsinformatiesystemen in gebruik, wat problemen opleverde voor de kwaliteit van de informatievoorziening (veel overtollige gegevensopslag, zeer complexe gegevensuitwisseling met

9 Kamerbrief def0200052 (12 maart 2002).

10 Nota *Bestuursvernieuwing en ERP*, nr. F/2003008300 (8 december 2003).

11 Het systeem zal de gegevens van zowel het actieve als het niet-actieve militaire en burgerpersoneel van Defensie bevatten, in totaal ongeveer 350.000 personen. Kamerstukken II, 28000 X, nr. 5 (16 oktober 2001).

Figuur 2 ERP brengt de processen en gegevens in het personele, materieellogistieke en financieel-economische domein op één lijn, zodat commandovoering flexibeler en effectiever en bedrijfsvoering efficiënter en transparanter ondersteund worden

andere informatiesystemen) en voor de doelmatigheid in het beheer en het onderhoud van de systemen. Omdat de versterking van het personeelsbeleid één van de speerpunten van het defensiebeleid was en de informatiesystemen vooral het personele proces onvoldoende ondersteunden, is aan de personele informatievoorziening prioriteit gegeven.

In de Personeelsbrief uit 2003 zijn de hoofdlijnen geschetst van de herinrichting van het personele functiegebied bij Defensie.¹² Een jaar later volgde nadere informatie over de toekomstige P&O organisatie en het proces van transitie dat gevolgd moest worden om die tot stand te brengen.¹³

Invoering PeopleSoft

PeopleSoft is in 2004 defensiebreed ingevoerd en is daarmee de nieuwe bronadministratie van P&O-gegevens voor het ministerie. Bij de introductie van PeopleSoft is geconstateerd dat de beheerorganisatie nog niet volledig op haar

taken was toegerust. Dat heeft geleid tot maatregelen ter verbetering van die organisatie. Verder zijn na de invoering van PeopleSoft tekortkomingen geconstateerd die niet met het systeem zelf, maar met de kwaliteit van het gebruik van het systeem te maken hebben. Daarbij ging het onder meer om de kwaliteit van de geregistreeerde gegevens in PeopleSoft en de kwaliteit van het personeel dat betrokken was bij het invoeren van gegevens. Deze constatering werd bevestigd door de Audit Dienst Defensie en ook de Algemene Rekenkamer stelde vast dat zich op dit terrein een ernstige onvolkomenheid voordeed.

Mede naar aanleiding van het rapport van de Algemene Rekenkamer heeft een extern bureau een nader onderzoek uitgevoerd naar P&O 2000+. De resultaten hiervan zijn verwerkt in een eerder gestart integraal verbeterplan. Dit plan zag erop toe dat alle noodzakelijke verbetermaatregelen voor PeopleSoft juist, volledig en tijdig werden uitgevoerd. De in PeopleSoft geregistreeerde personeelsgegevens zijn in 2005 op een toereikend niveau gebracht, de organisatiegegevens in het daaropvolgende jaar.¹⁴

Er is defensiebreed een vergaande standaardisatie bereikt. Een aantal processen wordt ondersteund in de vorm van selfservice. Een structurele doelmatigheidsverbetering hierbij is dat papierstromen zijn vervangen door digitale informatiestromen. Dit heeft binnen het personele functiegebied – na enige initiële verzwaring als gevolg van gewinning – geleid tot een daling van de werklust. In de toekomst zal enerzijds een verdere uitbreiding van de selfservice plaatsvinden en anderzijds zullen papierstromen waar mogelijk worden vervangen door de verdere benutting van de mogelijkheden in PeopleSoft (van *less paper* naar *paperless*). Dit zal naar verwachting een aanzienlijke verlichting in de werklust in het personele functiegebied opleveren.

Herinrichting personele functiegebied

Mede als gevolg van de introductie van PeopleSoft wordt per 1 januari 2007 een norm gehanteerd van één personeelsfunctionaris op 35 defensiemedewerkers. De (verdere) herinrichting van het personele functiegebied moet leiden

12 Verantwoord verkleinen, voortvarend vernieuwen, Kamerstukken II, 29200 X, nr. 5 (16 september 2003).

13 Kamerstukken II, 29200 X, nr. 105 (20 augustus 2004).

14 Kamerstukken II, 30100 X, nrs. 7 en 8 (beide 2 juni 2005) en aanhangsel nr. 1406 (8 mei 2006).

tot een verdergaande verbetering van de doelmatigheid en kwaliteit van de personele functie. Voortbouwend op het in 2006 voltooide project P&O 2000+ richt het project Herinrichting Personele Functiegebied het personele terrein opnieuw in. Het gaat uiteindelijk om een functie-reductie van 1.500 VTE'n. Tijdens de in januari 2007 voltooide eerste fase zijn de fundamenten gelegd voor het nieuwe P&O dienstverleningsmodel in termen van organisatie, kwaliteitsinstrumenten en structuren. Het diensten-centrum Human Resources (DC HR) is opgericht en defensiebreed zijn de personeelsprocessen gestandaardiseerd. Hierbij zijn 850 functies gereduceerd. Tijdens de tweede fase tot en met 2010 ligt het accent op de verbetering en de uitbreiding van de selfservice en de ontvlechting van de administratieve werklast tussen de defensieonderdelen en het DC HR. Per augustus 2008 is een extra besparing behaald van 350 functies, waarmee de business case voor 80 procent is gerealiseerd. Dit betreft een structurele jaarlijkse besparing van 60 miljoen euro. Door een verdere optimalisatie van de workflow, P&O-processen en verbeteringen in PeopleSoft is nog een structurele besparing van 15 miljoen euro voorzien voor eind 2010.¹⁵ De reductie van de resterende 300 functies is voorzien per 1 juli 2009 (40 procent) en 1 juli 2010 (60 procent).

Financiële informatievoorziening

Het project FINAD, de uitrol van ERP in het financieel-economische functiegebied, moet resulteren in een aantal structurele verbeteringen. Zo worden de procedures die een beter financieel beheer mogelijk maken veel sterker afdwingbaar en wordt het toezicht op financiële processen verbeterd. Facturen zullen sneller betaalbaar kunnen worden gesteld, zodat betalingsachterstanden zullen afnemen en de processen van begrotingsvoorbereiding, -realisatie en -verantwoording worden geïntegreerd. Daardoor neemt de kans op fouten aanmerkelijk af. Kortweg, het defensiepersoneel krijgt het gereedschap in handen waarmee het financiële beheer op orde kan worden gebracht. Onderstreept dient wel dat de invoering van FINAD de eerste stap is in een langdurig verbeteringsproces. Een goed gebruik van het nieuwe

instrument zal, afgezien van aanloopproblemen in de overgangsfase, uiteindelijk het succes bepalen.¹⁶

FINAD is tevens een absolute voorwaarde voor de uitrol van ERP in het materieellogistieke functiegebied en dus voor de verbeteringen die Defensie ook daar wil bewerkstelligen. Door bevoorradingsketens te koppelen aan een geïntegreerd informatiesysteem is bijvoorbeeld te voorkomen dat reservedelen administratief gezien zoekraken. Ook bestellingen van onderdelen en artikelen die ergens anders in de krijgsmacht in ruime mate voorhanden zijn, zullen tot het verleden gaan behoren. Op deze manier draagt de invoering van ERP bij aan de duurzame verbetering van het beheer, zoals in het kader van de aanpak van het bezwaaronderzoek wordt nagestreefd. Voorts kan het joint optreden worden ondersteund met één gemeenschappelijke keten, in plaats van afzonderlijke aanvoerlijnen per defensieonderdeel met eigen processen, procedures en informatiesystemen. Ook hier is het project FINAD een eerste stap, terwijl uiteindelijk het volledige materieellogistieke domein over de bevoorradingsfunctionaliteiten van het ERP-systeem moet beschikken. Deze situatie zal niet voor 2013 bereikt zijn.

FINAD is begin 2008 op kleine schaal ingevoerd bij het dienstencentrum Defensie Personele Diensten en bij het Centraal Betaalkantoor Defensie. Naar aanleiding van deze pilot zijn in het voorjaar van 2008 verschillende audits uitgevoerd. Hierbij zijn problemen onderkend op het gebied van dataconversie, performance, beveiliging en nazorg. Deze problemen zijn vervolgens in het voorjaar van 2008 opgelost. Op 11 juni 2008 is het project FINAD volledig *live* gegaan. FINAD is bij alle defensieonderdelen volledig ingevoerd en functioneert in technische zin zoals het zou moeten.¹⁷ De verwerking van rekeningen door het Financieel dienstencentrum (FDC), het voormalige CBD, werd beïnvloed

15 Kamerstukken II, 30800 X, nr. 2 (19 september 2006), 31200 X, nr. 2 (18 september 2007) en 31444 X, nr. 1 (21 mei 2008), 31700 X, nr. 2 (16 september 2008).

16 Kamerstukken II, 31460, nr. 3 (24 juni 2008).

17 Kamerstukken II, 31460, nr. 4 (1 september 2008).

door een reorganisatie, een verhuizing, de invoering van ERP en de daardoor veroorzaakte toename van de werkvoorraad facturen. Aanvankelijk had het personeel last van performanceproblemen. Verder moesten bij de afhandeling van facturen onvolkomenheden uit de oude werkwijze worden weggenomen (completering van onvolledige betaaldossiers), voordat deze in het nieuwe systeem betaalbaar konden worden gesteld. De vertraging in de factuurverwerking leidde bij leveranciers tot irritaties.¹⁸

Materieellogistieke informatievoorziening

Tracking & tracing

Tijdens het algemeen overleg van 5 juni 2001 werd de Tweede Kamer geïnformeerd over de behoefte van Defensie aan een operationeel logistiek systeem ter verbetering van het inzicht in de goederenstroom van en naar vredesmissies.¹⁹ Een maand later volgde nadere informatie over de voorgenomen invoering van een defensiebreed *tracking & tracing* systeem, dat deels ook in de vredesbedrijfsvoering toepasbaar is.²⁰ De ervaring van enkele grote NAVO-landen met dit systeem heeft geleerd dat het de bedrijfsvoering bij vredesmissies aanzienlijk verbetert. Inmiddels hadden de bondgenoten afgesproken dat zij in 2005 zouden beschikken over een gestandaardiseerd en werkend tracking & tracing systeem voor het volgen van goederenstromen.²¹ Dit systeem zou bij de gehele defensieorganisatie worden ingevoerd en deel uitmaken van het programma materieellogistieke informatievoorziening.

Uitgangspunten

De uitgangspunten van het programma materieellogistieke informatievoorziening zijn begin 2002 met de Tweede Kamer gedeeld.²² Dit programma moest de materieellogistieke bedrijfsprocessen op alle niveaus in de organi-

FOTO AVDD, R. MOL

satie met gemeenschappelijke informatiesystemen ondersteunen. Voor de samenhangende ontwikkeling zijn eerst defensiebrede materieellogistieke basisprocessen, zoals bevoorrading, onderhoud, ketenmanagement en systeemmanagement, eenduidig vastgelegd. Ook zijn uitgangspunten vastgesteld voor de noodzakelijke aanpassingen van de bestaande materieellogistieke informatiesystemen. Algemeen gelden de eerdergenoemde uitgangspunten geformuleerd in het informatievoorzieningbeleidsplan 2002-2007 van Defensie.

Meer specifiek moeten de materieellogistieke informatiesystemen tevens:

- voldoen aan vigerende beveiligingseisen;
- het principe van *train as you fight* ondersteunen;
- de levensduurkosten van het materieel inzichtelijk maken;
- de besluitvorming op alle niveaus in de organisatie ondersteunen door gebruikmaking

18 Kamerstukken II, 31460, nr. 5 (22 oktober 2008).

19 Kamerstukken II, 27700, nr. 68 (7 juni 2001).

20 Kamerstukken II, 27830, nr. 8 (6 juli 2001).

21 Het *tracking & tracing* systeem van Defensie is het zogeheten *consignment tracking*. Dit gaat niet zover als het systeem van *total asset visibility*.

22 Kamerstukken II, 28000 X, nr. 21 (17 januari 2002).

Tracking & tracing verbetert de bedrijfsvoering van de operationale logistiek

en beheersing van de exploitatiekosten van IV-beheer.

De derde doelstelling is in het najaar van 2006 aangepast. Van de totale besparing zal 60 miljoen euro en 362 VTE'n na 2013 gerealiseerd worden.²⁴

Deze doelstellingen zijn alleen te realiseren als er sprake is van processtandaardisatie en procesintegratie. Een voorwaarde hiervoor is dat *alle* eenheden over *alle* benodigde ERP-functionaliteiten kunnen beschikken. Deze eindsituatie wordt volgens de planning pas na 2013 bereikt. Een belangrijke mijlpaal betrof de invoering van ERP-functionaliteit binnen het financieel-economische functiegebied in 2008. Binnen het programma SPEER worden deze vier hoofd doelstellingen geoperationaliseerd naar normen, streefwaarden en indicatoren (zie tabel 1).²⁵

SPEER weer Spits

SPEER kwam in 2006 in een impasse. In een interview met de supervisor van SPEER, luitenant-generaal H. Sonneveld, is dit samengevat als een totaal gebrek aan draagvlak bij de top. De consequenties zijn dan bekend: het duurt tweemaal zo lang, is tweemaal zo duur²⁶ en levert maar de helft op.²⁷ Eén en ander noopte Defensie tot een heroverweging van de resterende drie fasen tot 2012. Er werd een tweetal topconferenties belegd om de omvang van de problematiek in kaart te brengen en vast te stellen hoe verder te gaan. Na de topconferenties zijn in oktober 2006 de uitkomsten van de herijking van de doelstellingen, de ambitie, de werkwijze en de randvoorwaarden van het programma SPEER op hoofdlijnen in een slotverklaring vastgelegd. In december 2006 heeft de secretaris-generaal een supervisor aangesteld voor het programma met als startopdracht het

van defensiebrede kengetallen en prestatie-indicatoren;

- voldoen aan civiele (inter)nationale en NAVO-standaarden op dit gebied;
- de toepassing van *e-business* en *e-commerce* ondersteunen, bijvoorbeeld bij voorraad-beheer.

Doelstellingen

Voor het programma SPEER zijn de volgende hoofddoelstellingen geformuleerd:²³

- het verbeteren van de effectiviteit van de materieellogistieke ondersteuning bij (joint)operaties;
- het ondersteunen van de invoering van het nieuwe besturingsmodel Defensie;
- het verbeteren van de efficiency van materieellogistieke en financiële processen met uiteindelijk een besparing van 1.030 VTE'n en een vermindering in de exploitatiekosten van 80 miljoen euro per jaar;
- het verbeteren van het IV-beheer door sanering van informatiesystemen, borgen van beheer

23 Kamerstukken II, 31200 X, nr. 98 (13 maart 2008).
 24 Kamerstukken II, 31200 X, nr. 40 (8 november 2007).
 25 Kamerstukken II, 31460, nr. 2 (2 juni 2008).
 26 Volgens het Kamerlid Angeliën Eijnsink c.s. al driemaal zo duur. Zie: Motie Eijnsink c.s., Kamerstukken II, 31700 X, nr. 48 (aangenomen 2 december 2008).
 27 J.J.C.N. de Vries, 'SPEER weer Spits' in: *Carré* nr. 7/8 (2007), blz. 26-29.

Doelstelling	Norm	Streefwaarde/indicator
1. Het verbeteren van de effectiviteit van de materieellogistieke ondersteuning bij (joint)operaties	Volledige bevoorradingsketen voorzien van uniforme IV-ondersteuning (één ERP-systeem voor de gehele keten)	ERP-technologie volledig uitgerold in financieel domein, bevoorradingsdomein en verwervingsdomein
2. Het ondersteunen van de invoering van het nieuwe besturingsmodel Defensie	Alle processen in organisaties DMO, CDC en Defensiestaf (inclusief operationele commando's) gestandaardiseerd en geïntegreerd	ERP-technologie volledig uitgerold in financieel domein in 2008, bevoorradingsdomein en verwervingsdomein in 2013. ERP-technologie in onderhoudsdomein uitgerold bij eenheden CZSK en CLAS in 2013
3. Het verbeteren van de efficiency van materieellogistieke en financiële processen met uiteindelijk een besparing van 1.030 VTE'n en een vermindering in de exploitatiekosten van 80 miljoen euro per jaar	Alle bezuinigingen ingeboekt in begroting en op juiste wijze toegewezen aan defensieonderdelen	Eerste tranche bezuinigingen (60 procent van 1.030 VTE'n, 25 procent van 80 miljoen euro) op correcte wijze verbijzonderd in 2009
4. Het verbeteren van het IV-beheer door sanering van informatiesystemen, borgen van beheer en beheersing van de exploitatiekosten van IV-beheer	Alle grote legacy-systemen vervangen door één ERP-systeem	Alle grote legacy-systemen op materieellogistiek en financieel gebied (GVKKA, VASLOGDOC, VASMUN, VA/ALVA, CVBKL, BBSKL, CDOS1/2/3, OBVT) uitgefaseerd in 2013

Tabel 1 Operationalisering van doelstellingen ten behoeve van externe verantwoording

uitvoeren van een analyse van de uitkomsten. Op basis van de aangetroffen situatie moest de supervisor strategische aanbevelingen formuleren voor de verdere voortzetting van het programma. Het rapport *SPEER weer Spits* omvat een analyse en herijking van de doelstellingen, maar ook van aanpak en besturing, omvang en benodigde financiële middelen en tijdsplanning van het project.²⁸

Besloten is de introductie van ERP te concentreren op de totale, defensiebrede bevoorradingsketen, in aansluiting op het al ontworpen deel bij de operationele commando's. De totale bevoorradingsketen strekt zich uit van de verwerving en het voorraadbeheer tot de levering aan de operationele eenheden in het land of in operatiegebieden. Deze keuze voor de bevoor-

radingsketen betekent wel dat de toepassing van ERP in de onderhoudsketen langer op zich zal laten wachten. De belangrijkste redenen voor deze koerswijziging zijn:²⁹

- de bevoorradingsketen is cruciaal voor het operationele optreden van de krijgsmacht;
- een betere beheersing van de bevoorrading levert aanzienlijke mogelijkheden op voor doelmatigheidswinst;
- een betere beheersing van de bevoorrading draagt bij tot een beter financieel en materieel beheer.

In aansluiting hierop is het startsein gegeven voor het project *high level design* materieellogistiek. Dit HLD geeft richting aan het detailontwerp en de bouw, waarna de migratie en de inrichting van het beheer volgen. Dit project is opgebouwd uit twee delen. Het eerste deel richt zich op de haalbare inrichting en besturing van

28 Rapport *SPEER weer Spits* (28 maart 2007).

29 Kamerstukken II, 30800 X, nr. 28 (17 oktober 2006).

materieellogistieke processen binnen Defensie in 2013 en geeft inzicht in de gerelateerde verbeteringen. Dit deel is in 2008 afgesloten.³⁰ In het tweede deel staat de organieke inrichting en fysieke belegging van de in het eerste deel beschreven materieellogistieke processen centraal. Dit deel wordt afzonderlijk opgeleverd.

Afbakening

De omvang van het programma SPEER is aangepast aan het beschikbare budget van 241 miljoen euro.³¹ Het bevoorradingsproces en de financiële processen worden daarbij nog steeds volledig ondersteund. Het inkoop- en het onderhoudsproces worden echter niet meer volledig ondersteund (de uitrol van de ERP-functionaliteit bij onderhoudsbedrijven is vooralsnog buiten het programma geplaatst, operationele eenheden kunnen echter wel over ERP-ondersteuning voor het inkoop- en het onderhoudsproces beschikken). Deze beperking heeft geleid tot een nieuwe fasering van programma-opbrengsten. De programmaopbrengsten berusten grotendeels op procesintegratie, dat wil zeggen het verminderen van coördinatieverliezen in procesketens (procesdoelmatigheid). Indien het ERP-systeem slechts in delen van een keten uitgerold wordt, zullen dus ook de beoogde programmaopbrengsten afnemen. Over het algemeen geldt hierbij: hoe losser de koppeling tussen inkoop, bevoorrading, onderhoud én financiën, hoe kleiner de besparingen. Om die reden wordt ook niet gestreefd naar deeloplossingen. Het bereik van het programma is dus niet zomaar straffeloos te verkleinen.³²

Samengevat luidt de reikwijdte van het programma:

- de defensiebrede migratie van de financiële processen naar SAP (FINAD);
- de bouw en de migratie van logistieke basisfunctionaliteiten voor de uitrol bij de operationele commando's (SAP *kernel* of deellevering 1);
- de bouw en migratie van basis- en geavanceerde logistieke functionaliteiten, in de eerste plaats ten behoeve van de Defensie Materieel Organisatie (DMO) en het Commando DienstenCentra (CDC) (SAP *kernel* 2).

Opbrengsten

De in 2003 aangekondigde reductie van 11.700 functies is eind 2007 grotendeels voltooid. Er moeten nog 1.900 functies verdwijnen, waarvan ruim 1.700 als opbrengst van de projecten SPEER en de tweede fase van de reorganisatie van het personele functiegebied. Deze nasleep is het gevolg van vertragingen in de desbetreffende projecten.³³ Van deze 1.700 functies moeten 1.030 VTE'n toegerekend worden aan het programma SPEER; de overige (670) functies moeten toegerekend worden aan de reorganisatie van het personele functiegebied.³⁴ De beoogde opbrengst van SPEER (respectievelijk jaarlijks 80 miljoen euro op de materieel-exploitatie en 1.030 VTE'n op de personeels-exploitatie tot en met 2013) is al ingeboekt op de defensiebegroting. Het tempo van de opbrengst is aangepast. Circa 40 procent van de beoogde opbrengst volgt, door het aanpassen van het bereik van het programma aan het beschikbare investeringsbudget, na 2013 (zie tabel 2).³⁵

Het ijkpunt voor de besparing van 1.030 VTE'n is het bereiken van een besparing van 668 VTE'n tot en met 2013. De besparing van de resterende 362 VTE'n is verbonden met het nog nader te specificeren vervolg op de huidige fase van SPEER. De reductiedoelstelling zal op zorgvuldige wijze worden verwezenlijkt. Er is vooraf geschat op welke terreinen de reducties haalbaar zijn. Op het terrein van procesdoelmatigheid is intussen een *benchmark* uitgevoerd. Op grond hiervan is een verdeling van de reductie over organisatieonderdelen vastgesteld. Eind 2008 zijn de eerste 164 VTE'n aangewezen bij de betrokken defensieonderdelen. De verdere opbrengsten komen uit de herinrichting van het materieellogistieke functiegebied (20 miljoen euro per jaar materieel-exploitatie en 304 VTE'n) en uit reducties in het functiegebied planning en control (200 VTE'n).³⁶

30 Matlog(proces)inrichting 2013: een haalbare ambitie in de materieellogistiek (*high level design matlog*, deel 1) september 2008.

31 Kamerstukken II, 30800 X, nr. 12 (9 oktober 2006) en nr. 28 (17 oktober 2006).

32 Kamerstukken II, 31200 X, nr. 98 (13 maart 2008).

33 Kamerstukken II, 31200 X, nr. 20 (24 oktober 2007).

34 Kamerstukken II, 31460, nr. 2 (2 juni 2008).

35 Kamerstukken II, 31200 X, nr. 40 (8 november 2007).

36 Kamerstukken II, 31460, nr. 5 (22 oktober 2008) en nr. 6 (1 april 2009).

Fasering Domein	Fase 1: 2007 t/m 2013		Fase 2: na 2013	
	personeel	financieel	personeel	financieel
MATLOG	60 procent = 468 VTE	25 procent = 20 mln euro	40 procent = 312 VTE	75 procent = 60 mln euro
FIN-ECON	80 procent = 200 VTE		20 procent = 50 VTE	
Totaal	668 VTE		362 VTE	

Tabel 2 (Her)fasering van de opbrengsten uit het programma SPEER

Budgetten

Volgens de oorspronkelijke behoeftestelling moest het betreffende ERP-pakket (en de *add-on* modules) op termijn een organisatie van ongeveer 20.000 tot 25.000 gebruikers in één netwerkomgeving kunnen ondersteunen. De maatregelen die in de Prinsjesdagbrief en in de Personeelsbrief waren aangekondigd, leidden echter tot een vermindering van dat aantal met enkele duizenden gebruikers. In de tot 2010 onderkende informatievoorzieningsplannen werd rekening gehouden met een behoefte aan 12.000 ERP-licenties op financieel en materieel-logistiek gebied ter waarde van circa 20 miljoen euro. Voor de invoering van dit ERP-pakket werd daarnaast in de periode tot 2010 een bedrag geraamd van ongeveer 165 miljoen euro, waaronder kosten voor opleiding en training, ontwikkeling en implementatie.

Daarvan is ongeveer 100 miljoen euro onafhankelijk van het ERP-pakket. Deze kosten moeten hoe dan ook worden gemaakt, bijvoorbeeld voor de ondersteuning bij de regievoering en de implementatie (uitrol, opleiding en training). Het 'pakketafhankelijke' bedrag dat met de invoering van SAP gemoeid is, werd daarmee geraamd op 65 miljoen euro. Dit omvat kosten voor de vaststelling van de proces- en gegevensstandaarden, de inrichting van het pakket en de ontwikkeling van eventueel nog benodigde functionaliteiten (maatwerk).

De kosten voor onderhoud zijn in genoemde bedragen niet opgenomen. De onderhoudskosten zijn in 2004 geraamd op jaarlijks 17 procent van de prijs per afgenomen licentie. Dit valt onder de exploitatie.³⁷

Het totale investeringsbudget is eerder verhoogd van 188 naar 241 miljoen euro. De 241 miljoen berust op berekeningen uit 2006. Het resultaat van deze berekeningen is op hoofdlijnen met de Tweede Kamer gedeeld.³⁸ De berekeningen berustten op de destijds bestaande inzichten. In oktober 2008 is een aantal financiële claims onderkend, waarvoor compensatie wordt geboden. Hiermee zou het totale investeringsbudget van 241 miljoen worden verhoogd naar 268,1 miljoen euro (zie tabel 3).³⁹

De exploitatiebudgetten voor SPEER (in totaal circa 120 miljoen euro) zijn opgenomen in de defensiebrede exploitatiebegroting voor informatievoorziening. Het exploitatiebudget is verdeeld in vier hoofdposten:⁴⁰

- de eerste hoofdpост (circa 80 miljoen euro) is bestemd voor de inrichting van de ERP-beheersorganisatie;
- de tweede hoofdpост (circa 15 miljoen euro) is voor achterstallig onderhoud aan oude informatiesystemen, inclusief dataopschoning;
- de derde hoofdpост (circa 10 miljoen euro) is voor de organisatie van de DMO-transitie-manager;
- de vierde hoofdpост (circa 15 miljoen euro) omvat de aanschafkosten voor de ERP-hardware.

37 B/C/D-brief, Kamerstukken II, 29200 X, nr. 62 (4 maart 2004) en Kamerstukken II, 29200 X, nr. 95 (23 juni 2004).

38 Kamerstukken II, 30800 X, nr. 28 (17 oktober 2006).

39 Kamerstukken II, 31460, nr. 5 (22 oktober 2008).

40 Kamerstukken II, 31200 X, nr. 40 (8 november 2007).

	t/m 2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Totaal
1. Programma-aanpak	62,9	11,0	6,8	4,5	3,5	3,5		92,2
2. High Level Design	3,2	0,1						3,3
Waarvan voor:								
– project FINAD	0,2							0,2
– materieellogistiek domein	0,3	0,1						3,1
3. Detailontwerp & Bouw	46,8	17,6	15,3	6,7				86,4
4. Migratie	20,4	19,4	15,5	16,5	8,1	4,0	2,3	86,2
Waarvan voor:								
– migratievoorbereiding	7,2							7,2
– project FINAD	11,2	1,0	1,0	0,7				13,9
– project Grondgebonden optreden	1,7	4,4	8,4	11,4	4,8	2,3	1,5	34,5
– project Maritieme keten («Zee»)		5,2	2,5	2,6	1,5	1,0	0,2	13,0
– project Luchtgebonden keten («Lucht»)		4,9	2,0	1,8	1,8	0,7	0,6	11,8
– project Data	0,3	3,9	1,6					5,8
	133,3	48,1	37,6	27,7	11,6	7,5	2,3	268,1

Tabel 3 SPEER-investeringen (in miljoenen euro) tot en met 2014

Fasering

Het programma SPEER is in grote lijnen opgezet volgens een fasering die ook elders gehanteerd wordt. Doorgaans doorloopt een ERP-implementatie een vijftal opeenvolgende fasen: visieontwikkeling, *blueprinting*, configuratie, migratie en beheer.⁴¹ De benodigde ERP-functionaliteiten zijn in omvang zo groot dat het niet verantwoord is deze in één keer op te leveren. Defensie werkt daarom met deelleveringen, de zogeheten kernels. De eerste deellevering is de ERP-functionaliteit voor operationele eenheden (kernel 1-functionaliteit). De tweede deellevering is de ERP-functionaliteit voor de bedrijven van DMO en het Commando DienstenCentra (kernel 2-functionaliteit, toegespitst op bevoorrading en transport). Voordat een dergelijke kernel beschikbaar komt, wordt een meerjarig traject ter voorbereiding doorlopen. Dit traject bestaat uit visieontwikkeling (het vaststellen van te realiseren bedrijfsdoelstellingen), het opstellen van een bedrijfsvoeringblauwdruk (het vormgeven van processen en procedures) en vervolgens het inregelen van het ERP-systeem. Het standaardiseren en integreren van processen binnen Defensie (inclusief het herijken van verantwoordelijkheden, taken en rolpatronen) krijgt in dit traject gestalte.⁴² De kernels staan niet los van elkaar. Kernel 1 omvat de basisfunctionaliteiten voor FINAD en

MATLOG evenals specifieke functionaliteiten voor het financieel-economische domein. De basisfunctionaliteit uit kernel 1 wordt in kernel 2 verder verbreed en verdiept voor het materieellogistieke domein. Dit gebeurt onder strikte architectuur en op grond van een zorgvuldig ontwerp. Er wordt dus vanuit overkoepelende basisprincipes gewerkt, zodat het risico van inconsistentie zo klein mogelijk is. Gelet op de omvang en complexiteit van Defensie is dat uiteraard geen sinecure. Elke vervolgstap vereist opnieuw een toets en zo nodig het doorvoeren van aanpassingen.⁴³

Migratie

In het programma SPEER worden processen vooraf gestandaardiseerd en geïntegreerd. Deze processtappen vergen relatief veel tijd, maar zijn noodzakelijk om de samenhang en uniformiteit te bereiken die de beoogde transparantie en efficiencywinst mogelijk maken. Door deze standaardisatie en integratie vooraf heeft Defensie doelbewust gekozen voor een langdurig traject. Dit verandertraject heeft een grote invloed op de bedrijfscultuur en raakt aan thema's als herverdeling van invloed, auto-

41 Kamerstukken II, 31200 X, nr. 98 (13 maart 2008).

42 Kamerstukken II, 31460, nr. 4 (1 september 2008).

43 Kamerstukken II, 31460, nr. 5 (22 oktober 2008).

FOTO AVDD, H. KEERIS

Bezuinigingen op personeel leidden tot een aanzienlijke vermindering van het aantal ERP-licenties

nomie en transparantie. Gebleken is dat een dergelijk traject niet gelijktijdig met andere reorganisaties aangelopen kan worden en dat gerichte supervisie nodig is. Defensie heeft de planning dan ook enkele malen bijgesteld. Ervaringen elders laten zien dat investeringen in een dergelijk standaardisatietraject een goed rendement kennen (bijvoorbeeld het voorkomen van investeringen in informatiesystemen die achteraf niet geïntegreerd, noch gestandaardiseerd blijken te zijn).⁴⁴

In het verleden zijn plannen gemaakt voor het migreren van complete ketens. Deze verouderde plannen leidden in de prognoses tot overschrijdingen van het beschikbare budget. De oorzaken van deze potentiële overschrijdingen lagen in doublures (verschillende migratiepartners dienden ramingen in voor dezelfde activiteiten) en hoge risico-opslagen (er bestond een groot aantal afhankelijkheden tussen de bijna zestig migratieprojecten). Deze verouderde plannen zijn nooit geaccordeerd. Het principe van het simultaan én op grootschalige wijze uit-

voeren van inrichting- en migratieactiviteiten is losgelaten. In plaats daarvan is een strategische koerswijziging ingezet. Enerzijds zijn er ketenprojecten ingesteld om doublures te vermijden en afhankelijkheden te reduceren. Anderzijds is het Madurodam-principe (klein beginnen, daarna opschalen) geïntroduceerd.⁴⁵ Pas nadat toepassing van het Madurodam-principe definitief heeft aangetoond dat de ERP-uitrol kosteneffectief kan plaatsvinden, worden definitieve plannen voor de rest van de ketens gemaakt. Uiteraard worden dergelijke plannen ingepast in de diverse operationele plannen. Inmiddels is duidelijk dat de migratie niet eind 2013, maar medio 2014 zal zijn voltooid.

De diverse ketens bestaan uit een operationeel deel (eenheden van de CDS) en een niet-operationeel deel (bedrijven bij de Defensie Materieel Organisatie of het Commando DienstenCentra). De kernel die de programmaorganisatie SPEER nu oplevert, is alleen geschikt voor de ondersteuning van het operationele deel. Op dit moment kunnen de maritieme, lucht- en grondgebonden ketens dus niet volledig ondersteund worden met ERP-technologie. Een ERP-functionaliteit om het niet-operationele deel van de

44 Kamerstukken II, 31200 X, nr. 98 (13 maart 2008).

45 Kamerstukken II, 31200 X, nr. 40 (8 november 2007).

ketens te ondersteunen zal pas in een later stadium beschikbaar zijn.⁴⁶

Principes

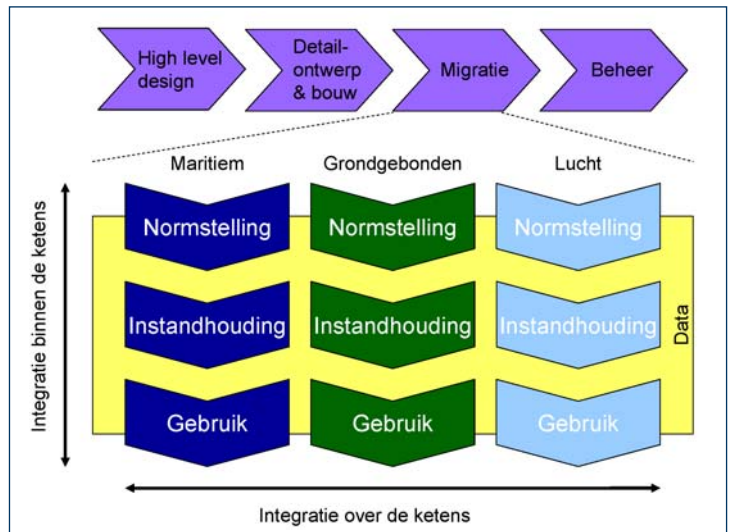
Het aantal organisatie-eenheden dat met het ERP-systeem gaat werken is zo groot, dat het systeem niet overal tegelijkertijd zal worden ingevoerd. De introductie (live-gang) verloopt daarom in fasen. Om dit migratieproces goed te kunnen beheersen wordt bij de invoering van ERP een aantal principes gevolgd:⁴⁷

- leg eerst het fundament, bouw dan verder;
- beperk het aantal afhankelijkheden binnen het projectmanagement;
- voorkom dat de vervuiling uit oude systemen terugkomt in het nieuwe ERP-systeem;
- creëer leereffecten door ERP-functionaliteiten eerst op kleine schaal te beproeven (het Madurodam-principe).

Projecten

De vier principes leidden in 2007 tot het besluit om zo'n zestig migratieprojecten samen te voegen tot drie ketenprojecten en het project Data. Hiermee is de interne samenhang vergroot en zijn wederzijdse afhankelijkheden verkleind. ERP-systemen zijn namelijk opgezet langs ketens die diverse hiërarchische grenzen passeren. Daarmee is ook de kans op kostenoverschrijdingen verkleind. SPEER omvat de volgende projecten:⁴⁸

- het project *High Level Design* MATLOG voltooid in het voorjaar van 2008 de bedrijfsvoeringblauwdruk voor het materieellogistieke domein;
- het project *Detailontwerp & Bouw* verzorgt de configuratie van het ERP-pakket. Dit project moet in 2011 voltooid zijn. Urgente behoeften zullen eerder worden ingevuld. De eerste levering van kernel 2 (versie 2.1) is daarom voorzien in 2010, terwijl de tweede deellevering van kernel 2 (versie 2.2) is voorzien in 2011;
- het project *Data* realiseert voorzieningen om gegevens efficiënt te kunnen migreren en te beheren. In de conversieprocedure is vastgelegd dat de materieellogistieke data voorafgaand aan de ketenmigraties worden

Figuur 3 Migratie via drie ketenprojecten moet zorgen voor integratie zowel binnen (ondersteuning van (wapen)systeemmanagement) als over (ondersteuning bij (joint)operaties) de ketens

bezien op correctheid.⁴⁹ Zodoende is te voorkomen dat de vervuiling uit oude systemen van marine, landmacht en luchtmacht in het nieuwe ERP-systeem terecht komt;

- het ketenproject Grondgebonden Optreden verzorgt de migratie in de grondgebonden keten en heeft betrekking op eenheden van het Commando Landstrijdkrachten, de Commandant der Strijdkrachten (CDS), het korps Mariniers, de Marechaussee, het Commando DienstenCentra en de gerelateerde eenheden van de Defensie Materieel Organisatie. De voorbereiding van de migratie is voltooid. De werkzaamheden zijn begin 2009 gestart;
- het ketenproject Maritiem verzorgt de migratie in de maritieme keten en heeft betrekking op eenheden van het Commando Zeestrijdkrachten, exclusief het korps Mariniers en inclusief gerelateerde eenheden van de Defensie Materieel Organisatie.⁵⁰ Aan boord van het fregat Hr.Ms. Van Amstel vindt een proef plaats waarmee de functionaliteit van

46 Kamerstukken II, 31444 X, nr. 5 (9 juni 2008).

47 Kamerstukken II, 31460, nr. 4 (1 september 2008).

48 Kamerstukken II, 31200 X, nr. 98 (13 maart 2008) en 31460, nr. 4 (1 september 2008).

49 Kamerstukken II, 31460, nr. 5 (22 oktober 2008).

50 Het project Wal en Vloot Implementatie SAP (WALVIS) zorgt voor de implementatie van SAP bij CZSK, Het project Geïntegreerde Implementatie in Den Helder van ERP-Ondersteuning (GIDEON) doet dat bij het Marinebedrijf.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Detailontwerp & bouw			1ste kwartaal: kernel 2 gereed			
Data		3de kwartaal: databeheer- organisatie operationeel				
Grondgebonden		3de kwartaal: kernel 1 functionaliteit	3de kwartaal: 1ste tranche	1ste kwartaal: kernel 2 functionaliteit beproefd		zomer: volledige uitrol
Maritiem	juni: kernel 1 functionaliteit Oktober: 1ste tranche			1ste kwartaal: kernel 2 functionaliteit beproefd	4de kwartaal: volledige uitrol	
Lucht		febr.: kernel 1 functionaliteit 2de kwartaal: 1ste tranche		1ste kwartaal: kernel 2 functionaliteit beproefd		zomer: volledige uitrol

Tabel 4 Mijlpalenoverzicht 2009 tot en met 2014

kernel 1 wordt gevalideerd. Daarna volgt de introductie van ERP-functionaliteit bij drie schepen en een aantal walorganisaties bij het Commando Zeestrijdkrachten (CZSK);

- het ketenproject Lucht verzorgt de migratie in de luchtketen en heeft betrekking op eenheden van het Commando Luchtstrijdkrachten, inclusief gerelateerde eenheden van de Defensie Materieel Organisatie.⁵¹ Bij het Commando Luchtstrijdkrachten (CLSK) zal de NH90 het eerste wapensysteem zijn dat ondersteund wordt met ERP-functionaliteiten;
- het project FINAD verzorgt de migratie van alle processen in het financieel-economische domein binnen alle defensieonderdelen. FINAD is medio 2008 defensiebreed ingevoerd.

Aan boord van het fregat Hr.Ms. Van Speijk is op 8 juni de eerste transactie in het materieel-logistieke domein uitgevoerd.

Partners

Bij het programma SPEER is een groot aantal externe partijen betrokken omdat gekozen is

voor een controletechnische functiescheiding. Op advies van onderzoeksbureau Gartner (2001) zijn afzonderlijke partners ingeschakeld voor de assistentie bij de regievoering enerzijds en bij het ondersteunen van het migratieproces anderzijds. Ook draagt de systeemleverancier (SAP) geen verantwoordelijkheid voor de implementatie van het eigen pakket. De assistentie bij de regievoering is eind 2003 gegund aan een consortium van Cap Gemini Ernst & Young Nederland BV en Logica CMG, terwijl de diverse percelen in het migratieproces in 2006 zijn gegund aan ATOS, PA Consulting, PriceWaterhouseCoopers en een consortium van IBM, Ordina en Stork Asset Management Solutions. In maart 2008 waren 78 externe consultants betrokken bij het programma SPEER.⁵²

Afsluiting

Nazorg

De nazorgperiode begint op de dag dat het defensiepersoneel gaat werken met het nieuwe systeem. Dit personeel zal – ondanks uitgebreide opleiding vooraf – moeten wennen en routine moeten opbouwen, zal vragen hebben en op eventuele kinderziektes in het systeem stuiten. Voor een snelle beantwoording van

51 Het project SAP-Migratie Luchtketen Eerste Fase (SMILE) zorgt voor de implementatie van SAP in de diverse luchtwapensystemen.

52 Kamerstukken II, 31200 X, nr. 98 (13 maart 2008).

vragen en toereikende oplossingen wordt een nazorgteam ingesteld. De periode waarin het nazorgteam functioneert, voordat de gebruikersondersteuning naar een reguliere helpdesk gaat, is arbitrair. Daarbij wordt gelet op een combinatie van factoren, zoals het aantal betrokkenen, de aard van de processen, effecten van eventuele stagnatie, de gereedheid en capaciteit van de beheersorganisatie.⁵³

Beheer

Het ERP-systeem draagt bij aan verbetering van het beheer. Er gaat een preventieve werking van uit. Zo kunnen bijvoorbeeld geen inkooporders worden afgesloten voordat er geld beschikbaar is gesteld. Het ERP-systeem dwingt het volgen van de juiste procedures af. Er is ook een correctieve werking. Zo kunnen bijvoorbeeld geen facturen worden betaald als het betaaldossier onvolledig is. Het project FINAD draagt niet alleen bij aan de verbetering van het financieel beheer, maar heeft ook gevolgen voor andere projecten van het programma SPEER. Ook de drie ketenprojecten (keten Grond Gebonden Optreden, Maritieme keten, Luchtketen) kunnen nu worden uitgevoerd. Met de uitvoering van deze ketenprojecten zal ook het materieelbeheer bij Defensie structureel verbeteren.⁵⁴ Ten slotte kan door de invoering van FINAD één van de grootste legacy-systemen, namelijk de geïntegreerde verplichtingen-, kas- en kostenadministratie (GVKKA), in 2009 uitfasen.⁵⁵

Legacy

Het project aanpassingen legacy Speer (PALS) moet de bestaande informatiesystemen (legacy), die naast SAP moeten blijven functioneren, aanpassen. De activiteiten in dit project volgen de migratieplanning van het programma SPEER.⁵⁶ Wanneer SPEER vertraagt, moeten voor een langere periode specifieke maatregelen worden genomen door de tekortkomingen in de legacy-systemen op te vangen. Bestaande legacy-systemen veroorzaken een deel van de administratieve voorraadverschillen.⁵⁷

Het ministerie hanteert op IV-gebied de uitgangspunten 'defensiebreed', 'gezamenlijk' en 'SAP, tenzij'. Van de invoering van op ERP

FOTO AVDD, G. VANES

ERP blokkeert de betaling van facturen als het dossier onvolledig is

lijkende systemen of doorontwikkeling van legacy-systemen die eigen zijn aan krijgsmacht-delen is dan ook geen sprake. De uitgestelde invoering van SPEER gaat gepaard met minimaal onderhoud aan bestaande systemen om de continuïteit van de bedrijfsvoering te waarborgen. De kosten hiervan komen ten laste van de reguliere exploitatiekosten van de bestaande systemen.⁵⁸

Veel bestaande en gedeeltelijk verouderde systemen zijn nog gebaseerd op de oude indeling van de krijgsmacht-delen. Daarmee moet nu nog worden gewerkt. Het programma SPEER bevordert het denken in ketens en stimuleert – door de invoering en het gebruik van een integraal SAP-systeem – het werken met uniforme, gestandaardiseerde processen. Dat vergt uiteraard een omslag in het denken van het defensiepersoneel. Een dergelijke cultuurverandering kost tijd en voltrekt zich geleidelijk. Het ontwerpen en inrichten van de nieuwe gestandaardiseerde processen heeft tot dusver geen grote problemen opgeleverd. Het personeel van de defensieonderdelen heeft juist laten zien gezamenlijk aan de toekomst te kunnen werken.⁵⁹

53 Kamerstukken II, 31460, nr. 5 (22 oktober 2008).

54 Dit betreft onder meer de ondersteuning door geautomatiseerde informatiesystemen voor cryptobeheer, wapenbeheer en munitiebeheer. Kamerstukken II, 31700 X, nr. 14 (20 oktober 2008).

55 Kamerstukken II, 31460, nr. 4 (1 september 2008).

56 Kamerstukken II, 31444 X, nr. 1 (21 mei 2008) en 31700 X, nr. 2 (16 september 2008).

57 Kamerstukken II, 31031 X, nr. 7 (7 juni 2007).

58 Kamerstukken II, 31200 X, nr. 20 (24 oktober 2007).

59 Kamerstukken II, 31460, nr. 5 (22 oktober 2008).

Debatten in de militaire historiografie en de cross-over met genderstudies

Militaire historie en genderstudies zijn twee aparte werelden die elkaar maar zelden raken. Militair-geschiedkundigen hebben vaak weinig kaas gegeten van debatten in de zogenoemde vrouwengeschiedenis en de uitgebreide, complexe theorie en het daaraan verbonden begrippenapparaat die daaruit zijn voortgekomen. Bovendien beschouwen zij het vakgebied meestal als een uitvloeisel van de vrouwenemancipatie. Het wetenschappelijk gehalte zou discutabel zijn omdat concrete politieke doelen zouden worden nagestreefd. De genderhistorici van hun kant hebben weinig op met militaire geschiedschrijving. Veel van hen zien dit als een traditionalistisch mannenbolwerk, dat nauwelijks oog heeft voor de rol van vrouwen in de geschiedenis en voor de meest recente theorieën in aanverwante menswetenschappen.¹ John A. Lynn, hoogleraar militaire geschiedenis aan de University of Illinois en voormalig voorzitter van de *United States Commission on Military History*, heeft met *Women, Armies, and Warfare in Early Modern Europe* een boek geschreven waarmee hij deze kloof weet te dichten.² Hij analyseert de rol van de vrouw in vroegmoderne oorlogvoering en weet daarbij een aantal van de belangrijkste debatten in de militaire geschiedschrijving te verbinden aan genderstudies. Dit artikel gaat in op Lynns interdisciplinaire aanpak en het belang van zijn boek voor de militaire historiografie.

Dr. G.A. Rommelse*

Tot het midden van de zeventiende eeuw werden Europese legers vergezeld door grote scharen vrouwen en hun kinderen. Net als de militairen stonden zij bloot aan de gevaren die vroegmoderne oorlogvoering met zich meebracht. Desondanks hebben weinig historici studie verricht naar dit fenomeen. Sommigen zagen de vrouwen als een economisch afhankelijke groep die in zijn levensonderhoud voorzorg door te parasiteren op de

troepen. Dit is, zoals blijkt uit Lynns studie, zeker niet terecht. Integendeel, de rol van de vrouwen in het leger was er niet een van afhankelijkheid en passiviteit. De relatie tussen de vrouwen en de soldaten was namelijk zonder twijfel wederkerig. Voor het leger waren de vrouwen simpelweg onmisbaar omdat zij essentiële diensten verrichtten, zoals voedsellevering en -bereiding, schoonmaak, kledingreparatie en de verzorging van gewonden. Een aantal van hen was (parttime) prostituee of was met een soldaat gehuwd. Het vroegmoderne leger kon niet effectief campagne voeren zonder deze diensten. Toch zou vanaf ongeveer 1650 het aantal vrouwen in de legertros sterk dalen. Lynn stelt zich in de eerste plaats tot doel

* De auteur is als historicus verbonden aan het Nederlands Instituut voor Militaire Historie in Den Haag.

1 J.A. Lynn, *Women, Armies, and Warfare in Early Modern Europe* (Cambridge, Cambridge University Press, 2008) blz. 7.

2 J.A. Lynn, *Women, Armies, and Warfare in Early Modern Europe* (Cambridge, Cambridge University Press, 2008; 239 blz.; ISBN 978-0-521-72237-7; paperback € 16,50).

de levens van de legervrouwen te schetsen. In de tweede plaats analyseert hij waarom een zestiende-eeuws leger een enorme schare vrouwen nodig had om te kunnen functioneren, terwijl een achttiende-eeuwse troepenmacht nog slechts door een relatief klein aantal vrouwen werd vergezeld.

Aansluiting bij debatten

Met het stellen van deze beide vragen vult Lynn in de eerste plaats een belangrijke leemte op het vlak van de genderstudies. Iedereen kent voorbeelden als Jeanne d'Arc, het boerenmeisje dat het Franse leger tijdens de Honderdjarige Oorlog (1337-1453) naar enkele belangrijke overwinningen tegen de Engelsen leidde, of Kenau Simonsdochter Hasselaer, die tijdens het beleg van Haarlem (1572-1573) een groep van driehonderd vrouwen zou hebben aangevoerd die met kokend water, pek en brandend stro, maar ook met pieken en degens, het Spaanse leger bestreed vanaf de Haarlemse stadsmuren. Over de rol van de vrouw in vroegmoderne oorlogvoering in het algemeen is echter nauwelijks iets bekend. Tot nu toe heeft het historisch onderzoek eigenlijk alleen maar oog gehad voor de enkele uitzonderlijke vrouw die, veelal gekleed als man, het zwaard aangordde en deelnam aan de strijd. Gepubliceerde overzichten van dit soort gevallen hebben vaak een anekdotisch en onsamenhangend karakter, vooral ook omdat de martiale vrouwen zo dun gezaaid waren. Lynn heeft oog voor deze relatief kleine groep, maar veel meer nog kijkt hij naar de duizenden, veelal anonieme vrouwen die het vroegmoderne leger op de been hielden. In deze zin weet hij militaire geschiedschrijving te verbinden met genderstudies. Deze cross-over sluit naadloos aan op een zeer prominent onderdeel van de huidige militaire geschiedschrijving: *War and Society*. Sinds de jaren tachtig kijken veel historici naar de interrelatie tussen oorlog, oorlogvoering en oorlogvoerenden enerzijds en de samenleving anderzijds. Deze invalshoek hangt nauw samen met het door John Keegan geïntroduceerde *New Military History*.³ Logistiek, staatsfinanciën, maatschappij en economie in vestingsteden, communicatie tussen militairen uit verschillende landen

SCHILDERIJ VAN J.H. EGENBERGER EN B. WIJNVELD (AFBEELDING FRANS HALS MUSEUM HAARLEM)

Kenau Simonsdochter Hasselaer tijdens het beleg van Haarlem. Dit schilderij uit 1854 biedt niet zozeer inzicht in de gebeurtenis zelf, maar toont vooral hoezeer men in de 19de eeuw belang hechtte aan de heroïek van de 'vaderlandsche geschiedenis'

en de sociale status van huurlingen zijn voorbeelden van onderwerpen die binnen het interdisciplinaire kader van *War and Society* vallen.⁴

Military Revolution

Women, Armies, and Warfare in Early Modern Europe vormt daarnaast een belangrijke bijdrage aan het debat over militaire revoluties in de vroegmoderne tijd. Het concept van *Military Revolution* werd in 1956 geïntroduceerd door de Britse historicus Michael Roberts, die meende dat tijdens het einde van de zestiende en het begin van de zeventiende eeuw de Europese manier van oorlogvoeren fundamenteel veranderde. Prins Maurits van Oranje (1567-1625) en de Zweedse koning Gustaaf Adolf (1594-1632) introduceerden een aantal belangrijke tactische hervormingen. Zo opereerden musketiers voortaan in drie langgerekte linies achter elkaar. Na een salvo stapte iedere man opzij om de twee soldaten achter hem naar voren te laten stappen. Zelf sloot de soldaat dan achteraan en herlaadde zijn wapen voor de volgende beurt. Deze veranderingen, zo beweerde Roberts, stelden hoge eisen aan de training en de discipline van de individuele soldaat.

3 J. Keegan, *The Face of Battle: A Study of Agincourt, Waterloo and the Somme* (Londen, Jonathan Cape, 1976).

4 Een uitstekende inleiding in dit onderwerp biedt R.P. Fagel en D.M.L. Onnekink (red.), *Oorlog en samenleving in de Nieuwe Tijd* (Maastricht, Shaker Publishing, 2005).

Dit leidde tot de invoering van staande legers, exercitie en uniformen. Het drillen van troepen kostte geld en het was dus oneconomisch om een goed geoefende eenheid 's winters weer af te stoten.

Tijdens de Dertigjarige Oorlog (1618-1638), waarin het Zweden van Gustaaf Adolf zo'n prominente rol speelde, namen legers sterk in omvang toe. Deze oorlog speelde zich weliswaar af binnen de grenzen van het Duitse Rijk, maar vrijwel iedere staat in Europa was op één of andere manier bij het conflict betrokken. Vrijwel alle grote staten namen deel aan de oorlog en de meer perifere gebieden leverden veel van de ingezette huurlingen. De bijzonder complexe situatie zorgde voor een schaalvergroting in oorlogvoering en strategie. Regeringen en vorsten wilden vaak op verschillende fronten in het omvangrijke Duitse Rijk actief zijn en hadden daarvoor grotere aantallen troepen nodig. Deze grote legers vereisten volgens Roberts een sterker staatsgezag, een hogere en efficiënter geïnde belastingopbrengst en meer bureaucratie. De veranderde realiteit van oorlogvoering was volgens Roberts dus de oorzaak van politiek-fiscale hervormingen. De moderne staat ontstond dus uiteindelijk doordat een aantal tactische veranderingen aan het einde van de zestiende eeuw het gezicht van oorlogvoering wijzigde.⁵

De bevindingen van Lynn

In de daaropvolgende decennia hebben veel andere geschiedkundigen het concept van Military Revolution gebruikt, uitgebreid en opnieuw gedefinieerd. Alom onderkennen zij dat in de vroegmoderne tijd fundamentele verande-

ringen waren opgetreden in de manier waarop oorlogen werden gevoerd. Historici verschilden echter van mening over de oorzaken van dit fenomeen, de chronologische afbakening van de revolutie en vooral over de samenhang tussen legerhervormingen en staatsvorming.⁶ Geoffrey Parker, een andere Britse militair-historicus, meende bijvoorbeeld dat de groei van de Europese legers al was begonnen voordat Maurits en Gustaaf Adolf hun hervormingen doorvoerden. Hij suggereerde dat vroeg zestiende-eeuwse ontwikkelingen in de fortificatiebouw in Italië de aard van oorlogvoering definitief veranderden doordat de verdediger in het voordeel was. Oorlogvoering werd hierdoor een kwestie van belegeringen in plaats van veldslagen. De belegeringsoorlog en de instandhouding van omvangrijke garnizoenen kostten veel geld. Versterking van de overheid en bureaucratie waren daarom volgens Parker noodzakelijke voorwaarden voor het toenemen van de omvang van de Europese legers.⁷ Parker leverde hiermee een formidabele bijdrage aan het debat over Military Revolution en draaide de causale verbanden die Roberts had gevonden in feite om. Staatsvorming en bureaucratiesering gingen in zijn ogen vooraf aan de legerhervormingen. Terwijl het debat over Military Revolution in de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw 'an exploding of scholarship'⁸ kende, lijkt het tegenwoordig in intensiteit te zijn afgenomen.⁹ *Women, Armies, and Warfare in Early Modern Europe* biedt, zoals we zullen zien, een aantal inzichten die daar wel eens verandering in zouden kunnen brengen.

Pillage economy

Wat zijn dan Lynns bevindingen? Vóór 1650 waren de staatsapparaten van West-Europa niet in staat om een leger logistiek te ondersteunen tijdens een militaire campagne. De overheid had namelijk niet de middelen om het leger voedsel en andere benodigdheden te bezorgen op de plek waar de strijdkrachten op dat moment actief waren. Overigens had de staat meestal sowieso geen geld om de militairen geregeld te betalen. Regeringen vielen daarom terug op ingehuurde regimenten. De aanvoerder van zo'n eenheid was een ondernemer die militairen in dienst nam en zijn product aan

5 M. Roberts, 'The Military Revolution, 1560-1660' in: C.J. Rogers, *The Military Revolution Debate. Readings on the Military Transformation of Early Modern Europe* (Boulder, Westview Press, 1995) blz. 13-35.

6 C.J. Rogers, 'The Military Revolution in History and Historiography' in: C.J. Rogers, *The Military Revolution Debate. Readings on the Military Transformation of Early Modern Europe* (Boulder, Westview Press, 1995) blz. 1-10.

7 G. Parker, 'The 'Military Revolution' 1560-1660 – a Myth?' in: C.J. Rogers, *The Military Revolution Debate. Readings on the Military Transformation of Early Modern Europe* (Boulder, Westview Press, 1995) blz. 37-54.

8 Rogers, 'The Military Revolution in History and Historiography', blz. 4.

9 R.P. Fagel en D.M.L. Onnekink (red.), *Oorlog en samenleving in de Nieuwe Tijd* (Maastricht, Shaker Publishing, 2005) blz. 4.

Alberte-Barbe de Saint Baslemont (1607-1660) verdedigde in 1634 haar landerijen in Lotharingen tegen plunderde troepen. Deze gravure toont haar in een soldatesque pose die normaal alleen door mannelijke edelen en officieren werd ingenomen

de hoogst biedende aanbod. Legers leefden in de regel van wat er te vinden was in de regio waar zij op dat moment actief waren. Dit nam de vorm aan van foeragering, inkwartiering bij burgers en regelrechte plundering. De soldaten ontvingen vaak gedurende langere tijd geen soldij en moesten dan wel terugvallen op 'leven van het land'. Bovendien was het vooruitzicht van plundering überhaupt vaak de reden dat mannen aan een militaire loopbaan waren begonnen. Vrouwen – echtgenotes en vriendinnen – speelden in deze *pillage economy*, zoals Lynn het noemt, een centrale rol. Lynn, die zich baseert op egodocumenten, contemporaine verslagen en geschiedenissen, toneelstukken, pamfletten, houtsnedes, gravures en schilderijen, beweert dat zij bij de plundering zelf hielpen en vervolgens vaak de buit beheerden. Zoetelaarsters, meestal getrouwd met een soldaat, kochten de buit op en zetten deze bij plaatselijke handelaren om in contant geld. Zij leverden de soldaten drank, tabak, voedsel, wapens, delen van de uitrustingen en allerlei andere benodigdheden. De *pillage economy* was dus

vóór 1650 het antwoord op het gebrek aan logistieke ondersteuning. Omdat legers zonder voedsel, kleding, foerage, wapens en uitrusting niet konden opereren, moest de campagne gevoerd worden binnen de beperkende kaders van de plundermogelijkheden: 'pillage defined the conduct of war'.¹⁰ En aangezien vrouwen hierin zo'n essentiële rol speelden, concludeert Lynn: 'Because logistics determined the movements of armies, women also exerted influence over the conduct of wars and the shaping of strategy'.¹¹

Afname na 1650

Na 1650 speelden de vrouwen, zoals gezegd, een veel minder grote rol in de militaire organisatie. Staten zagen de *pillage economy* steeds meer als een probleem. De plunderingen schaadden het gezag van de staat en vernietigden de economische bronnen die de staat belasting opleverden. Hele streken werden immers ontwricht door het oorlogsgeweld. De vrouwen waren nadrukkelijk deel van dit probleem. Bovendien waren de huurlegers door het gebrek aan logistiek onafhankelijk van de staat en dus weinig betrouwbaar. Toen de staatsapparaten en de bureaucratie van de West-Europese staten na 1650 steeds omvangrijker en doeltreffender werden, konden regeringen de logistiek zelf ter hand nemen. Zij kozen er daarom bewust voor zelf een logistiek apparaat op te bouwen dat een zogenoemd *state commission army* kon ondersteunen tijdens de campagne. Overheden lieten magazijnen aanleggen van waaruit de legers konden worden bevoorrad. ¹² In de praktijk betekende dit vooral dat de overheid een bemiddelende rol speelde tussen het leger en de maatschappij. De staat inde meer belasting en deed dat op een efficiëntere wijze, eventueel met behulp van datzelfde leger. Dit leidde in ieder geval tot minder excessen en daaraan verbonden spanning tussen krijgsmacht en maatschappij. Een staand leger, waarvan de officieren afhankelijk waren van de staat, kostte de overheid veel geld, maar was uiteindelijk goedkoper

10 Lynn, *Women, Armies, and Warfare*, blz. 215.

11 Ibidem, blz. 64.

12 Een goede uitleg over het zogenoemde magazijnstelsel is te vinden in: H. Roozenbeek (red.), *In dienst van de troep. Bevoorrading en transport bij de Koninklijke Landmacht* (Amsterdam, Boom, 2008) blz. 24-32.

en gunstiger dan een huurleger. Het aantal vrouwen in de tros van zo'n state commission army daalde drastisch: 'Women were no longer necessary to fill the gap between what armies required and what states could provide'.¹³ Dit had belangrijke implicaties voor de omvang van de legers. Vóór 1650 was de legertros vaak omvangrijker dan het leger zelf. Maar omdat de vrouwen geen beslag meer legden op de aanwezige economische bronnen, kon het aantal militairen sterk toenemen. Voor Lynn waren de toenemende staatsvorming, de daaraan verbonden bureaucratisering en de staatsbemoeienis met de logistiek dus uiteindelijk bepalend in dit aspect van de Military Revolution.

Hiaat in Nederlandse geschiedschrijving

Wie waren dan deze legervrouwen? Lynn maakt onderscheid tussen drie categorieën: echtgenotes, prostituees en economisch-seksuele partners. Deze laatste groep heeft nadere toelichting. Vaak gingen een vrouw en een militair een tijdelijk samenwerkingsverband aan. Zij hielp hem bij het verwerven van een inkomen door allerlei werkzaamheden te verrichten, te assisteren bij het plunderen en het te gelden maken van de buit. Ook deelden zij het bed. Na afloop van een campagne kon een dergelijke informele overeenkomst worden opgezegd of voortgezet. Vrouwen sloten vaak een dergelijk verbond om aan de armoede van thuis te ontsnappen of om problematische familieomstandigheden te ontvluchten. Een soldaat had behoefte aan een vrouwelijke partner, omdat hij zonder logistieke en economische hulp niet als militair kon functioneren. Daarnaast speelde natuurlijk de seksuele kant van de relatie een belangrijke rol. Soms ontstond er genegenheid en liefde tussen beiden, maar vaak ook bleef het bij rationele samenwerking. De vrouw nam de excessen van de plunderingen, inclusief de verkrachting van andere vrouwen, op de koop toe en pleegde ook zelf vaak gewelddaden. Overigens stond zij ook zelf bloot aan geweld van de eigen partner of door oorlogshandelingen. Lynn laat het echter niet bij een beschrijving

van de sociaal-economische omstandigheden, de taken of de relaties met mannen. Hij gebruikt begrippen en theorievorming uit het veld van de genderstudies om te beschrijven hoe de legervrouwen masculiene trekken overnamen om te kunnen overleven in de maatschappij van het legerkamp, maar tegelijkertijd hun vrouwelijke identiteit moesten bewaren. Ze verrichtten zwaar lichamelijk werk en sommigen namen deel aan gevechtshandelingen. Maar de soldaat mocht zich niet in mannelijkheid laten aftroeven en hij gebruikte soms geweld als de in zijn ogen correcte man-vrouw verhouding in het geding kwam. In legerkampen bestond dus een uiterst complexe praktische, economische en sociale rolverdeling, die de vrouw soms voor een lastig dilemma kon stellen. Lynn analyseert het beeld van deze strijd tussen de seksen in populaire visuele en literaire cultuur. Vaak werd dit namelijk verbeeld en bespot in de vorm van parodieën.

Interdisciplinaire aanpak navolging waard

Lynn heeft met *Women, Armies, and Warfare in Early Modern Europe* een boek geschreven dat, zoals gezegd, genderstudies en militaire geschiedschrijving met elkaar verbindt en een heel nieuw aspect toevoegt aan het debat over Military History. Het is dan ook waarschijnlijk dat deze interdisciplinaire aanpak navolging krijgt en de rol van vrouwen in vroegmoderne oorlogvoering eindelijk systematisch zal worden bestudeerd. Overigens nodigt Lynn daar zelf ook toe uit, want hij zegt dat zijn ideeën met aanvullend onderzoek zullen moeten worden getoetst. Dan zal er wellicht ook aandacht zijn voor de plaats van vrouwen in de Nederlandse militaire geschiedenis. Lynn gebruikt voornamelijk Frans, Brits en Duits materiaal en voorbeelden en slechts een enkele keer uit andere landen. Nederlandse, Spaanse of Scandinavische bronnen komen te weinig voor in zijn boek, wellicht omdat hij put uit zijn eigen omvangrijke oeuvre dat voornamelijk de Franse geschiedenis beslaat. Misschien ook dat de taalbarrière hem weerhield. Dit neemt echter niet weg dat *Women, Armies, and Warfare in Early Modern Europe* een fascinerend nieuw inzicht biedt in de vroegmoderne geschiedenis. Het vlot geschreven boek zal geen moment vervelen. ■

¹³ Lynn, *Women, Armies, and Warfare*, blz. 8.

Uruzgan: op de goede weg

Civiel-militaire samenwerking in een complexe counter-insurgency operatie

De complexe realiteit in Uruzgan vraagt om meer dan alleen een 'simpele' militaire benadering. Beide auteurs werkten zij aan zij en vormden een civiel-militair team van TFU-5. Ze verklaren de achtergrond van civiel-militaire samenwerking en gaan in op de dagelijkse praktijk ervan. Bestuur, ontwikkeling en veiligheid zijn de drie operatielijnen van ISAF waarlangs doelstellingen worden nagestreefd. Deze operatielijnen beïnvloeden elkaar voortdurend en kunnen niet los van elkaar worden gezien. Geïntegreerde civiel-militaire samenwerking is daarbij broodnodig. Dat betekent geven en nemen aan beide kanten.

*P. Mollema en kolonel C.J. Matthijssen**

Van eind juli 2008 tot begin februari 2009 heeft het civiel-militaire team van Task Force Uruzgan 5 (TFU-5) zijn missie uitgevoerd in Uruzgan. Dankzij alle voorgangers sinds 2006 was er een goede basis om op voort te bouwen. Door het besluit van de Nederlandse regering om de missie in Uruzgan te verlengen van medio 2008 tot medio 2010, waren wij de eersten in de 'verlengde periode'.

Tegelijkertijd zijn ook enkele andere besluiten genomen die gevolgen hadden voor de missie. In Uruzgan was de situatie inmiddels zodanig dat op het gebied van bestuur en opbouw de dingen gedaan konden worden die de Nederlandse beleidsmakers vanaf het begin voor ogen hebben gehad.

Hoewel er nog steeds tegenslagen zijn, kunnen we wel constateren dat er waarneembaar vooruitgang is en dat we op de goede weg zijn. Het is onze intentie om u in dit artikel een beeld

te geven van de nauwe civiel-militaire samenwerking in Uruzgan en u deelgenoot te maken van de ontwikkelingen in deze periode.

Om de context van deze missie te schetsen staan we eerst stil bij het waarom van civiel-militaire samenwerking. Vervolgens gaan we in op het verlengingsbesluit en de gevolgen daarvan voor de Task Force Uruzgan als opmaat naar de organisatie en de dagelijkse praktijk van die samenwerking.

Daarna staan we stil bij veiligheid als randvoorwaarde voor opbouw en bestuur. Vervolgens komen de ontwikkeling van Afghaanse veiligheidsdiensten aan de orde en de structuren die daarbij horen. Aansluitend gaan we in op de bestuurlijke opbouw en de ontwikkelingsopbouw in Uruzgan. We sluiten af met een aantal lessen.

Waarom civiel-militaire samenwerking?

Counterinsurgency

De operatie in Afghanistan is doctrinair te kenmerken als een *counterinsurgency* operatie. Er bestaan veel definities van dit begrip. Het voert

* De auteurs zijn van eind juli 2008 tot begin februari 2009 werkzaam geweest als respectievelijk civiele vertegenwoordiger (civrep) en commandant Task Force Uruzgan in de Afghaanse provincie Uruzgan. De heer Mollema is momenteel aangesteld als plaatsvervangend ambassadeur in Zuid-Afrika en kolonel Matthijssen volgt opleiding aan het U.S. Army War College in de Verenigde Staten.

te ver om stil te staan bij alle verwoordingen, maar we willen toch een definitie weergeven, omdat die duidelijk maakt waarom civiel-militaire samenwerking nodig is:

Het geheel van militaire, paramilitaire, politieke, economische, psychologische en civiele activiteiten die worden ondernomen ter bestrijding van een opstand.¹

Essentieel bij counterinsurgency is dat het niet een terrein- of vijandgerichte operatie is, maar een bevolkingsgerichte operatie. Het gaat erom de voedingsbodem weg te nemen van de *insurgents*. Die voedingsbodem zit hem in zwak bestuur of zelfs het ontbreken van bestuur; gebrek aan voorzieningen (onderwijs, gezondheidszorg, water, infrastructuur) voor de bevolking; onvoldoende veiligheid en het ontbreken van goed functionerende nationale veiligheidsdiensten.

Een bevolking die al deze randvoorwaarden in de maatschappij ontbeert, mist elk perspectief op ontwikkeling en is kwetsbaar. De insurgent kan hier relatief gemakkelijk op inspelen ten faveure van zijn eigen doelstellingen.

Counterinsurgency is er dus op gericht om die voedingsbodem voor de *insurgent* weg te nemen. Dit betekent automatisch dat een militaire oplossing alléén niet volstaat. Het opbouwen en/of versterken van het bestuur en van adequate levensvoorzieningen voor de bevolking zijn zeker zo belangrijk. Militairen zijn daartoe niet geëquipeerd. Ze kunnen hooguit in een beginfase, en hooguit tijdelijk, de eerste stappen zetten op dat gebied, maar uiteindelijk is civiele expertise nodig.

Drie operatielijnen

Gezien de achtergronden van counterinsurgency is het evident dat civiel-militaire samenwerking noodzakelijk is. Toch is het goed om nog even iets dieper te kijken naar het waarom, alvorens te komen tot het hoe. In de counterinsurgency operatie in Afghanistan hanteert ISAF drie

FOTO AVDD, D. DE VAAL

operatielijnen waarlangs doelstellingen worden nagestreefd: bestuur (*governance*), ontwikkeling (*development*) en veiligheid (*security*).

In Nederland hanteren we het begrip ‘3D-benadering’: *diplomacy*, *development* en *defense*. Het gaat echter te ver om dit de Nederlandse benadering te noemen. De *comprehensive approach* op de lijnen bestuur, ontwikkeling en veiligheid is een ISAF-brede benadering in Afghanistan. De Nederlandse aanpak is daar slechts een voorbeeld van. Ook andere landen hanteren een soortgelijke aanpak, bijvoorbeeld Canada en het Verenigd Koninkrijk, in de provincies Kandahar en Helmand. Verschillen zitten hooguit in details van de uitvoering en de dynamiek van de omgeving.

De drie operatielijnen kunnen niet los van elkaar worden gezien. De praktijk leert dat ze aan elkaar gerelateerd zijn en elkaar voortdurend beïnvloeden. Goed functionerend bestuur heeft een positieve invloed op de veiligheidssituatie, andersom ook. Slecht op gang

¹ Informatiebulletin 07/02 van het Opleidings- en Trainingscentrum Operatiën (OTCOPN) Koninklijke Landmacht (2007).

Goed functionerend bestuur heeft een positieve invloed op de veiligheidssituatie. Andersom ook. De patrouillebasis Atiq op een heuvel in het Mirabad-gebied heeft enorm bijgedragen aan verbetering van de veiligheid in het gebied

wikkeling verder te intensiveren, maar vooral ook om de civiele verantwoordelijkheid voor deze deelgebieden nadrukkelijk te positioneren.

Gevolgen binnen de TFU

Deze besluitvorming heeft binnen de Task Force Uruzgan de volgende gevolgen gehad.

- Naast de commandant TFU is de civiel vertegenwoordiger (civrep) gepositioneerd op basis van gelijkwaardigheid. Hij draagt verantwoordelijkheid op de deelgebieden bestuur en ontwikkeling. De commandant TFU draagt verantwoordelijkheid op het gebied van veiligheid en opbouw van de Afghaanse veiligheidsdiensten.

- De civiele capaciteit is uitgebreid naar dertien functionarissen. Nieuw hierin waren een plaatsvervangend civiel vertegenwoordiger (plv civrep), die tevens belast was met de communicatie- en woordvoeringstaak voor het civiele deelgebied; een tweede politiek adviseur (polad); een derde ontwikkelingsadviseur (osad), maar ook een culturele/tribale adviseur (ostad), die zelfs voor een periode van twee jaar is ingehuurd. De uitbreiding van de civiele capaciteit heeft uiteraard gevolgen gehad voor de werkverdeling. Als we overigens de internationale partners meetellen komen we op ongeveer twintig burgers die actief waren in Uruzgan.

- Met de nadrukkelijke verantwoordelijkheid op het gebied van bestuur en ontwikkeling alsmede de transitie naar het PRT onder civiele leiding in 2009, is de rol van de commandant PRT veranderd. Waar hij tot medio 2008 een prominente rol had op het gebied van bestuur en ontwikkeling, kwam deze rol veel meer bij de civrep te liggen.

- Er is voor gekozen om de civiel-militaire integratie vorm te geven binnen de staf TFU en binnen het PRT. Op het leidinggevende niveau vindt integratie plaats bij de commandant TFU

komende ontwikkeling kan een negatieve invloed hebben op de lokale veiligheidssituatie.

Zo zijn er nog meer voorbeelden te geven van ontwikkelingen die elkaar beïnvloeden. De kern ervan is dat de conclusie niet alleen moet luiden dat civiel-militaire samenwerking broodnodig is, maar meer nog dat civiel-militair geïntegreerde samenwerking noodzakelijk is.

Civiel-militaire samenwerking binnen de TFU

Het verlengingsbesluit

Met het Nederlandse besluit om de missie in Uruzgan te verlengen van medio 2008 tot medio 2010 werd ook de civiele inbreng in Uruzgan fors vergroot. Ook viel het besluit om in het voorjaar van 2009 het Provinciaal Reconstructie Team (PRT) onder civiele leiding te brengen.

Dit alles is het gevolg van ontwikkelingen in de missie, waardoor er meer ruimte kwam om activiteiten op het gebied van bestuur en ont-

en de civrep. Praktisch gezien zitten de commandant TFU en de civrep aan hetzelfde bureau, waardoor ze op dagelijkse basis veel zaken konden bespreken. Maar bovenal ontstond er zo wederzijds *situational awareness*. Op soortgelijke wijze vindt de integratie plaats op het niveau van de commandant PRT en de plv civrep. De commandant PRT en de plv civrep delen hun bureau. Deze keuze is ingegeven door de (toen toekomstige) realiteit dat de civrep in formele zin hoofd van het PRT is, maar dat de dagelijkse leiding berust bij plv civrep met naast zich de militaire plv commandant PRT. De twee polads hebben volledig geïntegreerd gewerkt binnen de staf van TFU. De osads werken vooral op het niveau van het PRT, maar ze hebben veelvuldig, vooral in planningsprocessen, op TFU-niveau geparticipeerd. De osads hebben hun kennis zowel binnen de TFU-staf als het PRT gedeeld. Zij bleken in de praktijk een echte *force multiplier* te zijn. Zowel in planningsprocessen als bij de dagelijkse contacten met Afgaanse autoriteiten bleek hun kennis en ervaring zeer relevant. Een ander aspect, dat soms wordt vergeten, is het belang van goede tolken. De taalbarrière in Uruzgan kan immens kan zijn, waardoor goede plannen gemakkelijk worden gereduceerd tot nutteloze exercities.

- Met de vergroting van de civiele capaciteit is ook de mogelijkheid ontstaan om burgers in de districten met de missieteam van het PRT 'naar buiten' te laten gaan en, soms individueel maar meestal samen met de PRT-militairen, het gesprek met de bevolking en haar bestuurders aan te gaan. Terwijl zij hun werkzaamheden tot dan toe voornamelijk verrichtten in Tarin Kowt, zijn ze nu ook regelmatig naar Deh Rawod en Chora geweest om zich meer op het veldwerk op districtsniveau te richten. Gelet op de rol van het districtsniveau en de versterking van de Afgaanse capaciteit op dat niveau is dit absoluut noodzakelijk.

De dagelijkse praktijk

Na deze weergave van de gevolgen van de politieke besluitvorming is het goed om even stil te staan bij de dagelijkse praktijk. Een organisatie wegzetten en werkverdeling maken is de eerste

stap, maar in de praktijk met succes en goed geïntegreerd samenwerken is geen vanzelfsprekendheid. Er is meer voor nodig.

Dat begint met een goede gezamenlijke voorbereiding. Maar het allerbelangrijkste is dat vanaf het eerste moment zowel de militaire als de civiele kant openstaan voor elkaars verschillende achtergronden (ervaring, cultuur), elkaars mogelijkheden en beperkingen. Militairen zijn gewend om doelgericht en planmatig te werken. Ze beschikken over hun eigen middelen om zaken te realiseren. Het militaire besluitvormingsproces wordt vanaf het eerste moment in officiers- en onderofficiersopleidingen bijgebracht. Daarnaast zijn militairen gewend om snel, direct en met eigen inzet zaken voor elkaar te krijgen.

Diplomaten en ontwikkelingswerkers zijn dat vanuit hun visie op ontwikkeling niet zo gewend. Zij zijn meer gewend aan langlopende projecten, die in nauw overleg met het lokale bestuur worden geformuleerd en uitgevoerd, op enig moment beginnen en ergens in de toekomst zullen eindigen. Ze werken in de regel via derden. Dat kunnen internationale organisaties of non-gouvernementele organisaties zijn, maar nadrukkelijk ook de lokale overheid. Deze weergave is misschien enigszins gechargeerd, maar in de kern is dit wel een belangrijk verschil.

Aan beide kanten is het dus geven en nemen om een optimale mix te bewerkstelligen. Dat proces heeft tijd nodig en daarom is het belangrijk dat de voorbereiding gezamenlijk kan plaatsvinden.

In vergelijking met onze voorgangers zijn we de eersten geweest die grote delen van het voorbereidingsprogramma gezamenlijk konden doorlopen. Wij, commandant en civrep, hebben met een aantal van onze mensen gezamenlijk de verkenning uitgevoerd in Uruzgan. Wij hebben voorts samen de NAVO PRT-cursus gevolgd, waarbij we, behalve over de inhoud van de cursus, veelvuldig de tijd hadden om andere onderwerpen met elkaar te bespreken. Het is immers ook belangrijk om een gedeelde visie

op de missie in Uruzgan te hebben, die de basis is voor de wijze waarop je in de praktijk gezamenlijk inhoud geeft aan je verantwoordelijkheid.

Buitenlandse Zaken heeft in dit kader voorlichting verzorgd over de Nederlandse ontwikkelingsfilosofie en de wijze van opereren. Daarnaast nam het civiele team deel aan de finale integratieoefening voor de TFU-staf en de voorafgaande staftraining. Onze voorbereiding is goed geweest en we hebben in het missiegebied vanaf dag één het gevoel gehad dat we precies wisten wat we aan elkaar hadden.

In de dagelijkse praktijk in Uruzgan heeft de voorbereiding zich dubbel en dwars terugbetaald en is er van de eerste tot de laatste dag sprake geweest van een goede civiel-militaire integratie. Dit is gebleken bij vele planningsprocessen voor operatieplannen of operaties. Het oogmerk is voortdurend geweest om in alle activiteiten te zoeken naar samenhang tussen veiligheid, bestuur en ontwikkeling.

Dat gold ook voor operaties die ogenschijnlijk een militair-zwaar karakter hadden. Ook daarbij is gezocht naar mogelijkheden om op het vlak van bestuur en ontwikkeling activiteiten te ontplooiën. De operatieplannen voor de TFU waarin de doelstellingen, te bereiken effecten en de activiteiten voor de volgende planperiode werden vastgelegd, werden telkens als integraal stafvoorstel voorgelegd aan de commandant en de civrep. De finale versie van het operatieplan werd behalve door de commandant mede door de civrep ondertekend.

Internationale samenwerking

Als gevolg van het verlengingsbesluit is binnen de TFU het aantal internationale partners toegenomen. Al deze partners goed zijn geïntegreerd binnen de TFU. In de context van dit artikel willen we vooral even stilstaan bij de andere internationale partners die actief zijn in Uruzgan.

Militaire partners

Allereerst zijn er meerdere militaire partners actief. Zo opereren er Australische *Special Forces*

onder de ISAF-operatie en Amerikaanse *Special Forces* onder de operatie *Enduring Freedom*. Voorts zijn in Uruzgan twee Amerikaanse Politie Mentor Teams (PMT) actief en hebben we een klein aantal Nederlandse politiefunctionarissen van EUPOL. Deze laatste functionarissen werken nauw samen met de TFU en het PRT in het politieveld.

Voor al deze actoren geldt dat ze niet tot de TFU behoren, maar wel in Uruzgan optreden en dus in het operatiegebied van de TFU opereren. Wij achtten het van groot belang om met al deze eenheden of functionarissen goede werkrelaties te onderhouden, informatie te delen en te coördineren. Zo kan ervoor worden gezorgd

FOTO: AVDD, D. DEVAAL

Interactie met de bevolking is belangrijk. 'We moeten niet denken dat we het wel even zullen regelen'

dat tenminste deconflicteerbaar is, maar zo mogelijk wordt afstemming van inspanningen en activiteiten zeker gesteld en wordt er gestreefd naar eenheid van inspanning. Zo heeft de TFU bijvoorbeeld een zogeheten *Security Sector Reform* (SSR)-meeting geïnstitutionaliseerd, waarin alle actoren in het SSR-veld op regelmatige basis aan tafel zitten en hun inspanningen coördineren.

Civiele partners

Naast andere militaire actoren hebben we in Uruzgan ook te maken met andere civiele actoren. Belangrijk zijn natuurlijk de VN-orga-

nisaties onder leiding van UNAMA, die in onze periode, zij het wat schoorvoetend, actief werd in Uruzgan. Op 7 mei j.l. is het kantoor van UNAMA officieel geopend in Tarin Kowt, zo'n half jaar later dan oorspronkelijk gepland. Verder zijn er Afghaanse en Nederlandse ngo's die activiteiten verrichten op het gebied van opbouw. Ook met deze spelers is het van belang eenheid van inspanning na te streven.

De contacten met deze organisaties liggen vooral binnen het civiele team. Behalve inhoudelijke zaken hebben al deze organisaties baat bij informatie over de veiligheid in de provincie. Om die reden is er ook een tweewekelijkse veiligheidsvergadering met ngo's opgezet waarin de relevante informatie over de veiligheidssituatie wordt besproken.

Feit blijft dat alle actoren hetzelfde doel op de langere termijn nastreven in Uruzgan. En dat is dat de Afghanen in de toekomst zelf de zaken kunnen regelen. Eenheid van inspanning is daarom noodzakelijk, wat ook de geloofwaardigheid van de internationale gemeenschap als geheel ten goede komt.

Veiligheid

Veiligheidssituatie

In de eerste helft van 2008 is er een duidelijke kentering ingetreden in de veiligheidssituatie in Uruzgan. Het geweldsniveau daalde, er waren minder directe confrontaties, hoewel anderzijds de dreiging van *Improvised Explosive Devices* (IEDs) toenam. Al met al een gunstige ontwikkeling, die het mogelijk maakte om op gebied van bestuur en ontwikkeling voortgang te boeken.

Wat dat betreft traden we eind juli aan onder relatief gunstige omstandigheden. Er waren voldoende mogelijkheden om met de vergrote civiele capaciteit het bestuur en de ontwikkeling verdere impulsen te geven. Daarnaast hebben zich kansen voorgedaan om de veiligheid in bepaalde gebieden te verbeteren, maar ook om de veiligheid te vergroten in andere gebieden. Wat daarbij altijd voorop heeft gestaan is dat

FOTO AVDD, D. DEVAAL

Het geweldsniveau daalde in de eerste helft van 2008, maar de dreiging van IED's nam toe

uitbreiden slechts mogelijk is als gewaarborgd is dat er geen terugval optreedt in de gebieden die onder controle zijn. Deze moeten voldoende veilig zijn om vooruitgang en ontwikkeling te bieden. Uitbreiding moet zijn gericht op een blijvende verbetering van de situatie, niet slechts op een effect op korte termijn. Dat zou immers juist negatief kunnen uitpakken.

Handhaven van de veiligheid

Het handhaven van voldoende veiligheid is enerzijds geen vanzelfsprekendheid, maar is anderzijds ook niet een louter militaire aan gelegenheid. Het is ook niet een zaak van de TFU (-coalitie) alleen en het is ook niet alleen een kwestie van patrouilles uitvoeren. Het is meer.

Allereerst moet er natuurlijk veiligheids capaciteit zijn die in een bepaald gebied present kan zijn. Dit kan TFU-capaciteit zijn, maar Afghaanse capaciteit heeft de voorkeur. Omdat deze echter nog niet volgroeid is, zowel in omvang als in niveau van functioneren, is er nog relatief veel TFU-ondersteuning nodig.

Als tweede punt is bij die presentie de wijze van optreden en de interactie met de bevolking belangrijk. In deze bevolkingsgerichte operatie is het vooral een kwestie van dáár zijn waar de mensen wonen. Dit gebeurt met vele patrouille-

bases en intensieve patrouillegang in de *green-zones* en de bevolkte gebieden. Zichtbaarheid en contact met de bevolking zijn daarbij cruciaal. Bovendien heeft de bevolking de beste *situational awareness* van het gebied waarin ze woont. Contact met de bevolking is daarnaast belangrijk om de relatie met het Afghaanse bestuur op te bouwen.

Ten derde heeft ook het Afghaanse gezag daarin een belangrijke rol. Vooral het districts-niveau moet een goede verstandhouding hebben met de bevolking, zodat ook aan Afghaanse zijde relevante informatie op het districts-niveau komt, waardoor zij adequaat kan reageren indien nodig. In veel afgelegen gebieden in Uruzgan heeft het Afghaanse gezag nog nauwelijks invloed, maar er zijn wel degelijk gebieden waar de district-chief zijn contacten heeft en een goede *situational awareness* heeft.

Als vierde en laatste punt is het noodzakelijk dat de bevolking ziet dat er verbetering optreedt in het lokale bestuur. Daar dragen PRT-projecten aan bij. Maar effectief blijkt vooral dat de bevolking wordt geraadpleegd bij beslissingen en dat genomen beslissingen ook worden uitgevoerd!

Grote operaties

Behalve de reguliere patrouillegang om veiligheid te handhaven zijn er ook operaties uitgevoerd om de veilige gebieden verder te vergroten. In oktober is operatie *Bor Barakai* uitgevoerd in het Mirabad-gebied (ten oosten van Tarin Kowt) en in januari heeft operatie *Tura Ghar* plaatsgevonden in de Baluchi-vallei. Het voert te ver om hier nu uitgebreid op in te gaan, zodat we ons beperken tot enkele opmerkingen die gerelateerd zijn aan de civiel-militaire benadering die ook voor deze operaties belangrijk is.

In de eerste plaats is het belangrijk dat er in de fase van gedachtevorming over uitbreiding van gebieden en eventuele daartoe uit te voeren grote operaties een gedeelde civiel-militaire

visie is over de noodzaak daartoe. Dat betekende voor ons dat wij, commandant en civrep, van gedachten wisselden over de noodzaak van deze operaties maar vooral ook over de effecten en doelstellingen die we daarmee zouden kunnen bereiken op alle operatielijnen. Uiteindelijk is het de commandant TFU die het besluit neemt over de uit te voeren operatie, maar dat kon in onze optiek pas als er overeenstemming tussen commandant en civrep was over noodzaak en doelstellingen.

FOTO: AVDD, D. DE VAAL

Operatie *Bor Barakai* is in oktober 2008 uitgevoerd om de veilige gebieden verder te vergroten

Voor ons was het daarbij eveneens zeer belangrijk wat de mening was van de Afghaanse autoriteiten. Het is immers hun provincie en we zijn er voor hen. Voor de operatie *Bor Barakai* gold dat de gouverneur in de *Provincial Security Council* (PSC)² meerdere malen zijn zorgen had geuit over de veiligheidssituatie ten oosten van Tarin Kowt en die van het Mirabad-gebied. Dit beeld werd gedeeld door de overige leden van de PSC. Zij, maar ook de bevolking, zag vanuit dit gebied een grote dreiging voor de veiligheid in Tarin Kowt. Dit is voor ons de aanleiding

2 De Provincial Security Council is de vergadering onder voorzitterschap van de gouverneur waarin hij met de commandant van de 4^e Brigade van het Afghan National Army, de commandant van de politie, de directeur veiligheidsdienst en zijn veiligheidsadviseur spreekt over de veiligheid in de provincie. Deze vergadering werd tevens bijgewoond door de commandant TFU in zijn verantwoordelijkheid voor ondersteuning op gebied van veiligheid en door de civrep in diens verantwoordelijkheid voor ondersteuning op het gebied van bestuur aan de gouverneur.

geweest om te zoeken naar een mogelijkheid om hier iets aan te doen, waarbij duidelijk was dat de steun van RC-South reserve³ noodzakelijk was.

FOTO AVDD, D. DE VAAL

Handhaven van voldoende veiligheid is niet louter een militaire aangelegenheid. Het is ook niet een zaak van de TFU alleen. Afghaanse capaciteit heeft de voorkeur

Voor de operatie *Tura Ghar* gold dat onze analyse was dat de aanwezigheid van *insurgents*⁴ in het noordelijk deel van de Baluchi-vallei een voortdurende dreiging vormde voor de westzijde van Chora en het zuidelijk deel van de Baluchi-vallei. Na gesprekken met commandant van de 4 ANA Brigade (in eerste instantie en later in de PSC) bleken de Afghaanse autoriteiten dit beeld te delen en de noodzaak van een operatie volledig te ondersteunen.

Ten tweede is het bij dergelijke operaties essentieel om in de planvorming niet alleen na te denken over een militaire wijze van optreden, maar vooral over activiteiten op het gebied van bestuur en ontwikkeling. Militair manoeuvreren om *insurgents* te verslaan of te verdrijven is misschien relatief nog wel het minst moeilijk. Concrete plannen maken voor het behouden

van veiligheid (door bijvoorbeeld het vestigen van presentie), maar vooral plannen om vooruitgang te bieden op gebied van bestuur en ontwikkeling in een gebied is lastiger. Hierover civiel-militair geïntegreerd nadenken is een absolute noodzaak.

Tijdens de militaire operatie en kort daarna ligt het accent vooral op de zogeheten *quick impact projects*. Het is echter ook belangrijk te inventariseren welke meer duurzame ontwikkelingen in gang kunnen worden gezet. Daartoe voerden de *osad's* telkens overleg met relevante non-gouvernementele organisaties om te bezien welke ontwikkelingen op gang konden worden gebracht of nieuw leven ingeblazen.

Op het gebied van bestuur is bij beide operaties overleg gevoerd met de gouverneur over diens rol. Het is belangrijk om een Afghaans (overheids-)gezicht te koppelen aan dit soort activiteiten. De gouverneur heeft na beide operaties telkens een *shura* gehouden waarin hij met lokale leiders en dorpsoudsten heeft gesproken.

In de *shura* na Bor Barakai heeft hij de mensen uit Mirabad zelfs twee plaatsen geboden in zijn provinciale regering. De *shura* na *Tura Ghar* heeft in de Baluchi-vallei zelf plaatsgevonden en is ter plaatse beveiligd door de Afghaanse politie en het Afghaanse leger, met ondersteuning van de TFU. De gouverneur nam hierbij de gelegenheid om zijn steun voor het verzoeningsproces te laten blijken. Doordat hij het contact zoekt, vermindert de kans dat de bevolking bij een volgende gelegenheid terugvalt in de invloedssfeer van de opstandelingen. Op deze wijze wordt nadrukkelijk de rol van de Afghaanse autoriteiten en veiligheidsdiensten zichtbaar.

Ten derde is het cruciaal om in de fase van planvorming een inventarisatie te maken van mogelijke risico's en mogelijke neveneffecten. Dit is noodzakelijk om te voorkomen dat goede voornemens door onvoorziene omstandigheden toch verkeerd uitpakken en dat er neveneffecten optreden die een negatieve invloed hebben. De complexiteit van de omgeving noopt ertoe hierover goed na te denken.

3 De commandant van RC-South beschikt over de *Regional Battlegroup South* (RBGS); een bataljons grote eenheid die hij inzet in zijn gebied van verantwoordelijkheid met als doel effecten te bereiken met een regionale uitstraling.

4 Met 'insurgents' worden groeperingen aangeduid die erop uit zijn om het Afghaanse gezag en/of de coalitie en haar activiteiten te ondermijnen, te verstoren en/of afbreuk te doen, veelal door het gebruik van geweld, maar ook andere middelen als intimidatie, bedreiging en/of propaganda. 'Insurgents' is een kapstokbegrip. De media spreken vooral over 'de Taliban' en soms over 'opstandelingen'. Beide begrippen dekken echter niet volledig de lading.

Tribale verhoudingen, lokale gevoeligheden, de houding ten opzichte van overheid, historische rol en positie van lokaal leiderschap, invloed van eventuele *powerbrokers* – het zijn allemaal factoren die bijdragen aan de complexiteit. Ze moeten worden afgewogen in de manier waarop doelstellingen kunnen worden bereikt, maar vooral ook in het identificeren van mogelijke neveneffecten.

Opbouw van Afghaanse veiligheidsdiensten

Een belangrijke speerpunt voor de TFU, evenals overigens binnen de hele operatie in Afghanistan, is de opbouw van Afghaanse veiligheids capaciteit. Om in de toekomst de *Afghan National Police* (ANP) en de *Afghan National Army* (ANA) in staat te stellen zelf zorg te dragen voor veiligheid, gaat het daarbij in essentie om een paar zaken. Allereerst moet de kwaliteit van taakuitvoering op een behoorlijk niveau liggen. Voorts gaat het er om dat er structuren zijn waardoor coördinatie en informatie-uitwisseling gewaarborgd is tussen veiligheidsinstanties, zowel op het niveau van de provincie als dat van het district. Daar zullen we hierna kort op ingaan.

Veiligheidsconcept

In de toekomst moet het zo zijn dat de Afghaanse politie veiligheid handhaaft in de bewoonde gebieden, de steden en dorpen. Het Afghaanse leger moet zorgen dat de veiligheid in de buitengebieden gehandhaafd wordt. In Uruzgan is hiertoe de eerste aanzet gegeven. We spreken van een eerste aanzet omdat we te maken hebben met een erfenis uit het verleden. Toen is in Afghanistan en ook Uruzgan de politie ingezet om insurgents te bevechten. De oorzaak daarvan is enerzijds de veiligheidssituatie die daartoe noopte, maar anderzijds dat er niet voldoende Afghaanse militairen ter beschikking waren.

Dit geldt ook in Uruzgan. De Afghaanse brigade is pas in 2007 ontplooid. Daarvoor was er bijna alleen maar politie. De politie is opgeleid om te kunnen overleven en insurgents te kunnen bevechten volgens het principe *fight and win*. Nu er voldoende Afghaanse militairen zijn, moeten

we van dat principe af en moet de politieagent in bewoonde gebieden patrouilleren op straat en de bevolking veiligheid bieden, het zogeheten *community policing*.

Afghaanse politie

Omdat de politie in heel Afghanistan ver achter loopt qua ontwikkeling ten opzichte van het Afghaanse leger is in 2008 het *Focused District Development* (FDD)-programma van start gegaan. Dit is een nationaal programma waarbij de politie per district naar een achtweekse training gaat op een regionaal trainingscentrum. In oktober-november vorig jaar hebben circa 250 agenten uit de districten Tarin Kowt en Deh Rawod deze training gevolgd. Begin december zijn ze teruggekomen.

Hoewel er ook bij het FDD veel aandacht is voor (para-)militaire vaardigheden zijn er belangrijke bouwstenen die de politie voorbereiden op een echte politietoek. Belangrijk is natuurlijk dat na deze training is zeker gesteld dat ze hun geleerde vaardigheden in de praktijk zullen toepassen en bovenal dat ze zich daarin gaandeweg verbeteren. Dat is de reden dat Nederland besloten heeft om Nederlandse politie mentor teams (PMT's) in te brengen, met ingang van december 2008. Deze kwamen bovenop de twee aanwezige Amerikaanse teams in Uruzgan. Met de Nederlandse PMT's hebben we er ook voor gekozen om in Tarin Kowt en Deh Rawod daadwerkelijk te beginnen met *community policing*. Maar de politie heeft nog een lange weg te gaan, zowel in het verbeteren van de eigen werkwijze, organisatie en het bestrijden van corruptie, als in het blijvend winnen van het vertrouwen van de bevolking.

Met de bouw van het Politie Training Centrum (PTC) in Tarin Kowt, nabij Kamp Holland, heeft Nederland een mogelijkheid gecreëerd om het verbeterproces bij de politie een impuls te geven. Dit betekent dat de politiemensen uit Uruzgan voor de FDD-training niet meer naar Kandahar hoeven, maar in Uruzgan zelf getraind kunnen worden. Bovendien is de politie van Uruzgan niet meer afhankelijk van beschikbare opleidingsplaatsen in Kandahar. Daarmee kan het FDD-proces in Uruzgan

worden versneld. Inmiddels is een start gemaakt met de oprichting van de organisatie voor beheer en opleidingen voor het PTC. Binnen het PTC kunnen daarnaast ook vervolgoopleidingen worden ontwikkeld om het veranderingsproces te blijven stimuleren.

Essentieel voor de verdere ontwikkeling van het politieapparaat is verbetering van het leiderschap. Er is schaarste aan kwalitatief goed leiderschap voor politiestations. Community policing is voor de politie een fundamentele verandering in de manier van optreden. Zo'n verandering kost tijd, en goed leiderschap is noodzakelijk om hier een voortrekkersrol in te kunnen vervullen.

Afghaanse leger

Het Afghaanse leger is onder meer door het concept van *Operational Mentor and Liaison Teams* (OMLT) veel verder in haar ontwikkeling dan de politie. De 4^e Brigade in Uruzgan beschikt nog steeds maar over twee infanteriebataljons die door de vele operationele taken fors belast zijn en nauwelijks tijd hebben voor training. De planning is dat het derde infanteriebataljon medio dit jaar komt, waardoor er vooral meer ruimte voor training ontstaat.

Het functioneren van de Afghaanse brigade gaat alleszins de goede kant op. Er zit vooruitgang in en zeker het operationeel optreden op pelotonsniveau gaat redelijk. Aan hun inzet en fanatisme ligt het in ieder geval niet. Langzamerhand zijn het afgelopen half jaar stappen gezet om op compagnies- en bataljonsniveau in de planning en uitvoering van eenvoudige operaties te trainen.

Op brigadeniveau is sinds oktober vorig jaar een stap voorwaarts gezet door de komst van een nieuwe brigadecommandant. Brigadegeneraal Abdul Hamid heeft in de jaren negentig eerder een brigade gecommandeerd in Kabul

en is vanwege zijn ervaring teruggehaald naar het leger, waar hij ruim tien jaar uit was. Zijn komst bood mogelijkheden om in het partnerschap tussen de TFU-staf en de staf van 4 ANA Brigade veel verder te gaan. Er zijn inmiddels regelmatig gezamenlijke stafvergaderingen gehouden en bij de operatie Tura Ghar zijn gezamenlijke updates van de situatie gehouden. Bovendien heeft generaal Hamid de TFU-rehearsal voor de operatie bijgewoond.

Het verdergaande partnerschap is enorm gewaardeerd en de ANA zegt zelf hier erg veel van te leren. Op weg naar een zelfstandig functionerende Afghaanse brigade is dit uiteindelijk de enige weg.

Veiligheidsstructuren

Op weg naar een toekomst waarin Afghaanse veiligheidsdiensten zelf de verantwoordelijkheid dragen, is het belangrijk om structuren op

FOTO AVDD, D. DEVAAL

Op stafniveau zijn verdere stappen gezet om het partnerschap tussen staf 4 ANA Brigade en staf TFU te intensiveren. Periodiek vinden gezamenlijke vergaderingen plaats

te zetten waarin informatie-uitwisseling en coördinatie tussen de instanties kan plaatsvinden. Op provinciaal niveau zijn er twee relevante structuren.

Dat is ten eerste de eerder genoemde Provincial Security Council. Daarin overlegt de gouverneur met alle commandanten van veiligheidsdiensten in de provincie. Inhoudelijk gaat het dan vooral over beleidsmatige zaken en de alge-

FOTO: ANDD, D. DE VAAL

Het 'Operational Coordination Centre - Province' (OCC-P) is een soort meldkamer waarin politie, leger en veiligheidsdienst zijn vertegenwoordigd. Tijdens de kiezersregistratie heeft het OCC-P met ondersteuning van de TFU gefunctioneerd

hele veiligheidssituatie in de provincie. Ten tweede is er op provinciaal niveau het *Operational Coordination Centre - Province* (OCC-P). Het OCC-P is een soort van meldkamer waarin politie, leger en veiligheidsdienst zijn vertegenwoordigd en waarin coördinatie kan plaatsvinden bij calamiteiten en belangrijke gebeurtenissen.

In de toekomst moet het OCC-P 24 uur per dag open zijn, maar de bemensing, infrastructuur en communicatiemiddelen laten dat op dit moment nog niet toe. Tijdens de kiezersregistratie in januari-februari van dit jaar heeft het OCC-P tijdens de openingsuren van de registratiecentra met ondersteuning van de TFU gefunctioneerd.

Er valt nog een hoop te verbeteren, maar het is een eerste stap. Belangrijk is dat bij zowel ANP als ANA het draagvlak voor het OCC-P enorm is gegroeid. Verder is er op districtsniveau de veiligheidsvergadering waarin districts-chief, politiechef en plaatselijke ANA-commandant vraagstukken coördineren op het gebied van veiligheid.

Bestuur

Versterking van het bestuur in Uruzgan is essentieel voor een blijvende verbetering van de situatie. Het zou te ver voeren om hier een

uitgebreide analyse van de bestuurlijke situatie te geven, maar een paar noties zijn wel belangrijk. Momenteel is het formele bestuur nog zwak en kan het te weinig invloed in de provincie doen voelen. Er zijn veel oorzaken aan te geven voor deze zwakte.

Bevoegdheden, middelen, vertrouwen

Ten eerste is nog niet uitgekristalliseerd welke bevoegdheden Kabul nu precies aan de gouverneurs heeft gegeven. Soms is ook de delegatie van bevoegdheden niet goed geregeld en kan het voorkomen dat de afwezigheid van gouverneur Hamdam leidt tot het stopzetten van betalingen, omdat niemand goedkeuring voor de betalingen kan geven.

In de tweede plaats is er nog steeds een groot gebrek aan middelen om te kunnen besturen. Hierbij is het financiële probleem misschien nog wel het minst belangrijk. Het gebrek aan gekwalificeerde ambtenaren, die bijvoorbeeld om te beginnen goed kunnen lezen en schrijven, is schrikbarend. Ook corruptie blijft een probleem dat moet worden aangepakt.

Als derde punt is mede hierdoor het vertrouwen van de bevolking in het bestuur gering en kiest men veelal voor informele manieren om zaken op te lossen. Dit is nog bijvoorbeeld zeer schrijnend in de justitiële sector. Er is in Uruzgan op dit moment slechts een handjevol rechters, waardoor er van formeel rechtspreken vaak weinig terecht komt. De zwakte van het bestuur biedt niet alleen kansen voor de insurgency, maar ook grotere en kleinere powerbrokers buiten deze situatie uit. In de praktijk wordt de gouverneur niet alleen geconfronteerd met insurgency, maar is hij vaak nog veel meer tijd kwijt om zich de lokale machthebbers van het lijf te houden en conflicten die daaruit voortvloeien op te lossen.

Doorzettingsvermogen en continuïteit

Dit betekent dat samenwerking met de Afghaanse autoriteiten een grote mate van doorzettingsvermogen vereist en dat we geen al te hoge verwachtingen moeten hebben op de korte termijn. Integendeel, bestuursopbouw in Uruzgan is een zaak van lange adem en van

FOTO AVDD, D. DE VAAL

Na operatie Tura Ghar is in de Baluchi-vallei een shura georganiseerd waar de gouverneur zijn betrokkenheid heeft getoond aan de bevolking

kleine stapjes vooruit. Hierbij is het zaak dat de TFU niet op de stoel van de bestuurder gaat zitten en dat de Afghaanse autoriteiten bij alle belangrijke beslissingen optimaal worden betrokken.

De centrale rol van de gouverneur betekent dat de civrep veel en vaak met hem overlegt. De civrep zit bij de wekelijkse vergaderingen van het 'kabinet' van Uruzgan, maar heeft ook vaak tussentijds contact met de gouverneur. Belangrijk is ook dat de gouverneur de nodige 'credits' krijgt en daarom is regelmatig gefaciliteerd dat hij zijn gezicht in de provincie kon laten zien.

Voor een succesvolle aanpak is een goede bezetting nodig, die beschikt over de juiste kennis en informatie, maar ook over continuïteit en consistentie. In nauwe samenwerking tussen mensen van de sectie G2 en één van de polads is een systeem opgezet om de contacten met provinciaal en lokaal bestuur en het leiderschap onder de bevolking beter te structureren en te documenteren. Dit zogeheten *key leader engagement*-programma bevatte bovendien suggesties

over de wijze waarop deze contacten verder zijn uit te bouwen en te versterken.

De polads ondersteunen de civrep in het beoordelen van de situatie en doen suggesties bij politieke vraagstukken. Vooral discussies over benoemingen vergen daarbij veel tijd. De osads hebben een nadrukkelijke rol in de ondersteuning van de adviseurs van de gouverneur en het ontwikkelen van specifieke programma's voor opleiding en training van ambtenaren. De ostads houden zich vooral bezig met het analyseren en van de problemen op lokaal niveau en de relaties tussen de verschillende groepen en stammen. Tevens adviseren de ostads over mogelijke oplossingen.

De juiste mensen

De afgelopen maanden is duidelijk geworden dat het snelst stappen vooruit kunnen worden gemaakt door op het districtsniveau de juiste mensen neer te zetten. Hier staat het bestuur het dichtst bij de mensen en kan de discussie over prioriteiten het meest effectief plaatsvinden. Door bijvoorbeeld informele shura's

om te vormen tot formele lichamen, door district-chiefs te benoemen die het vertrouwen van de lokale bevolking hebben en door heel actief via de missieteams de voortgang te bewaken en te ondersteunen is vooral in Deh Rawod goede voortgang op bestuurlijk niveau gemaakt. Ook in Chora zijn stappen vooruit gezet, al blijft de situatie daar fragieler dan in Deh Rawod.

Bestuurlijke vooruitgang in Uruzgan is slechts mogelijk door ook in Kabul actief te zijn. De Nederlandse ambassade heeft bestuurlijke kwesties veelvuldig op de agenda geplaatst van de gesprekken met bijvoorbeeld het *Independent Directorate for Local Governance*⁵ (IDLG). Ze hebben daar vaak nauw samengewerkt met internationale partners als de VS, wiens polad in Uruzgan een zeer constructieve en actieve rol vervulde.

Gemeenschappelijke visie

De gemeenschappelijke visie op de problemen betekende dat ook in Kabul een sterker geluid uit Uruzgan viel te horen. Een ander aspect is dat de regionale samenwerking in het zuiden kansen bood voor Uruzgan. Waar de infrastructurele problemen bijvoorbeeld niet op eigen kracht opgelost kunnen worden, bleek het tijdens interprovinciale conferenties wel mogelijk om goede afspraken te maken over nieuwe wegen waar ook Uruzgan van kon profiteren.

Opbouw

Ondersteuning van het bestuur, de veiligheidssituatie verbeteren en de opbouw van de provincie gaan hand in hand. De afgelopen maanden hebben we ook op het gebied van de opbouw duidelijke vooruitgang gezien. Belangrijke concrete voorbeelden zijn de bouw van

enkele tientallen scholen, het begin van de aanleg van een weg tussen Tarin Kowt en Chora, en de distributie van veredeld tarwezaad aan meer dan 20.000 families in Uruzgan.

Naast vele tientallen kleinere projecten van het PRT is het duidelijk dat door de verbetering in de veiligheid en de toegenomen bewegingsvrijheid van civiele medewerkers de mogelijkheden voor grootschaliger ontwikkelings- (OS) projecten beduidend zijn toegenomen. Het komende jaar zal behalve de verdere verbetering in basisvoorzieningen als gezondheidszorg en onderwijs ook ingezet kunnen worden op

FOTO AVDD, D. DEVAAL

De bedrijvigheid in Tarin Kowt is de afgelopen jaren flink toegenomen

economische verbetering van de landbouw en uitbreiding van de kredietverlening.

De rol van het PRT is gedurende onze periode veranderd. Waar in het verleden de nadruk lag op de identificatie en uitvoering van projecten, leggen de missieteams, met daarin civiele elementen geïntegreerd, zich meer toe op monitoringsactiviteiten en beperken ze de iden-

⁵ Het *Independent Directorate for Local Governance* is in 2007 met een presidentieel decreet opgericht. Het doel ervan was verbetering van bestuur op provinciaal en districts-niveau. IDLG is gemandateerd om het bestuur op deze niveaus te verbeteren en erop toe te zien dat de dienstverlening verbetert.

tificatie van nieuwe activiteiten tot die gebieden waar de veiligheidssituatie nog niet afdoende is gewaarborgd.

Informatie-uitwisseling

In toenemende mate konden civiele medewerkers in nauw overleg met de ambassade een meer regulier OS-programma vormgeven. Dat kon ook doordat er meer ngo's actief werden in Uruzgan, die bovendien meer activiteiten gingen ontplooiën. Deze vooruitgang is geen vanzelfsprekende zaak en ook bepaald niet zonder risico's voor de ngo's. Er is dan ook zeker op het gebied van veiligheid sprake van een goede uitwisseling van informatie. Feit blijft echter dat ngo's doelwit kunnen worden van intimidatie en geweld, hetgeen beperkingen kan opleggen aan de intensiteit en de wijze van contacten met organisaties die actief zijn in de provincie.

Veel tijd en energie is gestoken in het uitdiepen van de relatie met de Afghaanse counterparts. Uruzgan heeft formeel een *development council*

en beschikt ook over een rudimentair ontwikkelingsplan, maar de capaciteit voor het plannen en ontwikkelen van activiteiten is nog zeer beperkt. Naast intensief overleg voeren met de provinciale ministeries en het ondersteunen in het maken van de nodige beleidskeuzes, zijn de osads nauw betrokken bij het proces op districts-niveau. Bijeenkomsten met de plaatselijke bevolking, discussies over voors en tegens van bepaalde projecten en de keuzes die daaruit voortkomen, zijn cruciaal voor de sturing van het OS-programma.

Bewegingsvrijheid

In deze bijeenkomsten peilen de osads, vaak bijgestaan door de ostads, de prioriteiten van de bevolking. Deze inzichten zijn ook bruikbaar in de planning van activiteiten direct volgend op militaire operaties, zoals Tura Ghar. Wezenlijke voorwaarde is wel dat de osads over een goede mate van bewegingsvrijheid beschikken, waartoe de bescherming door PRT-missie-teams en/of de battle group voorlopig nog onontbeerlijk is. Dat legt weliswaar beperkingen

FOTO AVDD, D. DEVAAL

Ondanks dat de veiligheid verder is toegenomen in Uruzgan, zijn er soms toch insurgency activiteiten die nopen tot inzet van wapensystemen, zoals hier tijdens operatie Tura Ghar

op, maar we kunnen wel vaststellen dat hier stevige vooruitgang is geboekt.

Het is belangrijk om te beseffen dat de ontwikkeling van Uruzgan ook in regionale context moet worden gezien. Met de Amerikaanse expansie in het zuiden zal ook de regionale samenwerking verder toenemen bij bijvoorbeeld de aanleg van wegen, elektriciteitsvoorziening en het verbeteren van de waterhuishouding. Juist dit soort zaken vereist een inter-provinciale aanpak, waarvoor zowel civiel als militair de nodige structuren zijn opgezet. De commandant van Regional Command South (generaal-majoor M. de Kruif) heeft bijvoorbeeld het initiatief genomen tot een regelmatig ontmoeting van alle 'opbouwpartners', waar een waardevolle uitwisseling van informatie en ervaringen kan plaatsvinden.

Relevante lessen

Naar aanleiding van onze ervaringen en vooral de intensieve samenwerking op civiel-militair gebied willen we afsluiten met lessen die wij als relevant hebben geïdentificeerd.

- Geïntegreerde civiel-militaire samenwerking is absoluut noodzakelijk. Doordat bestuur, ontwikkeling en veiligheid met elkaar samenhangen en elkaar voortdurend beïnvloeden moeten civiele en militaire functionarissen zo geïntegreerd mogelijk met elkaar optrekken.
- Alle internationale organisaties en/of militaire eenheden zijn in Uruzgan voor dezelfde reden, namelijk: ervoor zorgen dat de provincie Uruzgan in de toekomst zelfstandig kan functioneren en voor haar bevolking kan zorgen. Vanuit die gedachte is het van belang om met alle spelers eenheid van inspanning na te streven teneinde de activiteiten te coördineren. Dat komt bovendien de internationale geloofwaardigheid ten goede.
- Het is essentieel dat de Afghanen hun eigen keuzes kunnen maken en hun eigen prioriteiten kunnen bepalen. *Afghan ownership*, *Afghan leadership* moet het leidende beginsel zijn. Het primaat ligt bij het Afghaanse legitieme

bestuur. Belangrijk daarbij is ook de link tussen dat bestuur en de bevolking. Het is hun land en hun toekomst; wij zijn er om ze daarbij te helpen.

- Voldoende internationale civiele capaciteit is nodig om over de gehele breedte te waarborgen dat op het gebied van ontwikkeling en bestuur voldoende inspanning gewaarborgd is.
- We moeten niet met een westerse bril naar Afghanistan en Uruzgan kijken. Bovendien moeten we niet denken dat we het wel even zullen regelen. Het is een complexe provincie waarbij bovendien de Afghanen zelf de leidende rol moeten hebben. Daardoor zijn heel veel zaken *event-driven* en niet altijd even goed planbaar. Vooruitgang is een langzaam proces en vasthoudendheid is daarbij noodzakelijk.
- Voor Nederland is de civiel-militair geïntegreerde samenwerking een unieke eerste ervaring. Daarbij worden dagelijks nieuwe ervaringen opgedaan. Deze ervaringen kunnen in de toekomst absoluut een meerwaarde hebben voor Nederland als geheel. Bij toekomstige missies zou al in de planningsfase interdepartementaal een inventarisatie moeten plaatsvinden voor de benodigde civiele en militaire middelen om een optimale mix te bewerkstelligen maar ook om suboptimalisatie te voorkomen.

Tot slot

We kijken terug op een intensieve, maar bovenal bijzonder uitdagende en fascinerende periode waarin we de missie in haar volle complexiteit hebben ervaren. We zijn ervan overtuigd dat Uruzgan op de goede weg is en dat we verschil maken. De inspanningen van veel mannen en vrouwen, militairen en burgers, zijn de moeite waard.

We moeten ons echter realiseren dat er nog een lange weg te gaan is. De ervaringen die tot nu toe zijn opgedaan zijn belangrijk voor de verdere ontwikkeling van de missie, maar zeker ook voor toekomstige missies. Op het gebied van interdepartementale civiel-militaire samenwerking liggen er beslist aanknopingspunten. ■

Schrijftalent gezocht!

In deze uitgave is plaats gemaakt voor een gastcolumn. Het onderwerp is ditmaal: Terrorisme: het nieuwe evenwicht?

De redactie daagt andere lezers uit om ook een column te schrijven voor de Militaire Spectator. De keuze van het thema is vrij, maar het moet wel passen binnen de formule van het blad. Voorwaarde voor plaatsing is dat de redactie uw boodschap relevant acht voor de lezers. Verder moet uw verhaal in niet meer dan

duizend woorden voor het voetlicht worden gebracht. U kunt uw bijdrage sturen naar de bureauredactie (zie colofon). Wij zijn erg benieuwd wie zich geroepen voelt om te reageren. Uiteraard zijn we ook nieuwsgierig naar de thema's die u onder de aandacht van de lezers wilt brengen. Uw bijdrage wachten we dan ook met belangstelling af.

De hoofdredacteur

Terrorisme: het nieuwe evenwicht?

majoor N. Roelen

Het is 1989 als de Berlijnse Muur valt. Glasnost en perestrojka zijn de modewoorden en Gorbatsjov en voormalig president Reagan zijn de grote helden van dat moment. Het einde van de Koude Oorlog maakt indirect ook een einde aan vele kleinere conflicten in de wereld. Conflicten die eigenlijk gekenmerkt konden worden als indirecte krachtmetingen tussen Oost en West, met op dit moment Afghanistan misschien wel als de meest bijzondere. De val van de Muur bekrachtigde, met het vertrek van de Russen uit Afghanistan en het uiteenvallen van de Sovjet-Unie, de overwinning van de democratie. Er ontstond een hegemonie waarvan niemand had verwacht dat deze zou leiden tot een disbalans.

In het ontstane vacuüm werd er, bij gebrek aan een militaire tegenstander, druk geschaafd aan onze krijgsmacht. Op zoek naar bestaansrecht gingen we werken aan vrede en veiligheid, en werden we een professioneel leger met een expeditionair karakter. Overal ter wereld waar de vrijheid in gevaar was, konden we worden ingezet. De nieuwe 'kruistochten' moesten landen in conflict helpen met het opbouwen van een stabiele democratische economie.

Onwennig in onze nieuwe rol maakte het 'soldaatje spelen' langzaam maar zeker plaats voor soldaat-zijn. Een verandering die bij de bevolking en de politiek nog wel gestalte moest gaan krijgen. Een niet echt eenvoudig te nemen hindernis, gezien de vele bezuinigingen die het natuurlijke gevolg waren van het ontbreken van een echte vijand. Saillant detail was echter wel dat we door ons expeditionaire karakter méér moesten doen met minder mensen en middelen.

Maar zoals zo vaak in geval van nood bleek ook voor ons de redding nabij. Een redding die werd gevonden in een nieuwe vijand. De 'schurkenstaat', algemeen maatschappelijk aanvaard door het binnenvallen van Koeweit door Irak. Voor het eerst begon men zich druk te maken over fundamentalisme en langzamerhand groeide de angst voor internationaal terrorisme. Het duurde echter nog tot 11 september 2001 voordat we eindelijk een echte nieuwe vijand hadden die we de oorlog konden verklaren. Eentje die, in tegenstelling tot de oude 'beer', niet alleen zou proberen om gewicht in de schaal te leggen maar ook daadwerkelijk tot het uiterste zal gaan om de balans beslissend

door te laten slaan. Defensie had, zeker ook met de toenmalige minister, de wind weer in de zeilen. Missies in het noorden van Afghanistan en Irak (Al Mutannah) gloorden aan de horizon. Politieke denkers in de defensietop maakten plaats voor militaire commandanten; geen managers maar leiders. Het oude materieel werd vervangen voor *top of the bill* nieuw materiaal zoals de Fennek, de CV 90 en mogelijk de JSF.

Zo werd iedereen, politiek, defensie en burgers, langzaam maar zeker voorbereid op deelname aan 'het echte werk.' Uruzgan zou de militairen voor het eerst sinds vele jaren in een setting plaatsen waar zowel de middelen als de *Rules of Engagement* (ROE) erop waren toegespitst om, indien noodzakelijk, hard terug te slaan. Zelfs binnen deze missie bleek onze rol nog verder uitgebouwd te worden. Het tegenoffensief in Chora was op dat moment nog uniek; het bataljon in de tegenstoot, en niet als oefening maar om de knikkers! Het tegenoffensief buiten de *Afghan Development Zone* (ADZ) was militair-strategisch misschien wel dé opening om grote operaties als *Spin Ghar* en *Patan Ghar* mogelijk te maken. Operaties waarbij we niet de afwachende partij waren maar juist kozen voor het initiatief.

Bijna tweehonderd jaar na dato kreeg Von Clausewitz opnieuw gelijk en bleek oorlog, of militaire inzet, nog steeds de voortzetting van de politiek maar met andere middelen. Al bleek van de soldaat tegenwoordig ook op politiek vlak veel verwacht te worden. Het meedoen aan deze voortzetting van de politiek werd voor veel legeronderdelen een strijd op zich. Meedoen aan missies betekende immers bestaansrecht en dus geld. Bovendien is de professionele soldaat op zoek naar avontuur en dus betekent uitgezonden worden indirect personele vulling. Twee essentiële voorwaarden om je als onderdeel staande te houden in het huidige spectrum.

De niet geheel transparante omgeving maakte het vaak moeilijk om politieke opdrachten te vertalen in militaire en Defensie verzandde in

duidelijke kreten met een onduidelijke invulling: Werken aan Vrede en Veiligheid, *Counterinsurgency* (kortweg COIN). Wat betekende dit nu precies, wat verandert dat? Moesten we het oude 'groene' denken achter ons laten en gaan focussen op missiegericht opleiden? En welke eenheden hadden deze missiespecifieke taken dan in hun handboeken staan? Elk wapen of dienstvak vocht voor zijn of haar stukje van deze nieuwe militaire taart en maakte grif gebruik van de nieuwe kreten die in het kader van deze COIN-operaties de kop opstaken. *Skills & drills*, basis gevechtstechnieken (BGT) leken niet in deze handboeken te staan. Ze hadden plaats gemaakt voor Salta's, *nineliners*, *overwatch*-locatie, SUA en ga zo maar door.

Oude wijn in nieuwe vaten? Een *overwatch*-locatie blijkt in de praktijk niet veel anders dan een waarnemingspost of een vuurpositie (VUPO). Een Salta is een vijandmelding en een *Drill Down Slide* lijkt verdacht veel op het aloude oleaat bevel. Ook COIN blijkt wat mij betreft aan een van de belangrijkste militaire principes te voldoen: vinden, binden en slaan.

Toch blijkt dat we in het kader van een wederopbouwmissie de inhoud van de militaire kreten lijken te vergeten. Andere namen betekent niet dat we dus daadwerkelijk iets anders doen. Zeker niet in Afghanistan, waar we als militair vergeten de wederopbouwmissie te vertalen naar een gebiedsbeveiligingsoperatie, waar we met enige regelmaat werken vanuit de aloude VUPO, waar we constant een routeverkenning uitvoeren, waar we iedere keer weer een verdomd goed OTVOEM moeten doorlopen, maar waar ik vooral ontdekt heb dat al die dingen die we al jaren 'groen' beoefenen verdomd goed werken.

Waar het gaat om leiders die beslissingen en verantwoording moeten en durven nemen, ook in een *split second*.

Er is maar één belangrijke voorwaarde voor succes en dat is dat je de opdrachten ook laat uitvoeren door de eenheden die daarvoor zijn bedoeld. ■

Rijbewijs, deel 1

drs. F. Matser – kolonel van de militair psychologische en sociologische dienst*

Mijn zoon staat trots voor de deur. ‘Gehaald, pa!’ Ik geef hem een hand en feliciteer hem. We gaan naar binnen en ik schenk een glaasje fris in. Hij heeft een doos gebakjes meegenomen, van de bakker. ‘Hoe heb jij je rijbewijs eindelijk gehaald pa?’, vraagt hij op enig moment. Even verval ik in nostalgische overpeinzing. Dan komt het bijzondere verhaal weer bij me boven.

Ik was cadet en zat in het tweede jaar op de KMA. Bij de kennismakingsdag had de voorlichter twee jaar eerder beloofd dat een van de prettige bijkomstigheden van de officiersopleiding was, dat je geheel gratis je rijbewijs kon halen. Het gaat te ver om te zeggen dat ik dáárvoor was gekomen, maar het punt had me wel aangesproken. Inmiddels waren we twee jaar verder en had ook ik de kleine lettertjes gelezen: de rijopleiding zat in het einde van het vierde jaar. Ik zou dus nog twee jaar geduld moeten hebben. Het alternatief was privé rijlessen nemen, maar dat kostte een hoop geld. Het vooruitzicht om veel geld van mijn karige zakgeld te betalen voor iets wat ik over twee jaar gratis kon krijgen, sprak me niet erg aan. Goede raad was duur.

Op de grote zaal van het Kasteel kwam ik in gesprek met twee ouderejaars van de Aan- en Afvoertroepen. En volgens hen was het allemaal heel simpel. ‘Je gaat gewoon naar een van die rijsscholen en meld je daar aan voor een verkorte rijopleiding. Als je daar iemand kent is dat geen enkel probleem’. ‘Ik ken daar niemand’, opperde ik voorzichtig. ‘Mijn corpspa zit daar als pelotonscommandant bij het landrover

rij-instructiepeloton. Die regelt wel wat voor je’, sprak een van de twee AAT-ers stellig. De landrover was op dat moment de laatste aanschaf van de KL. Spiksplinternieuw, *top of the bill*. Ik weet na al die jaren nog steeds niet of beide ouderejaars me in de boot wilden nemen. Er is immers nog geen cadet teruggeschrokken voor een goede *practical joke*, vooral ten koste van een jongerejaars. Noem het naïef, ik geloofde ze.

Twee weken later deed zich de eerste gelegenheid voor om wat met deze nieuwe inzichten te doen: het Paasverlof. Ik bleef op de KMA. Op dinsdagochtend kocht ik een enkele reis tweede klasse naar Venlo. In de binnenzak van mijn uniform zat een papiertje met daarop de naam van de wonderdoenende pelotonscommandant. En zo spoorde ik – in DT – daags na Pasen in zuidelijke richting. Na een treinreis van pakweg anderhalf uur, stapte ik in Venlo uit de trein en in een gereedstaande oude drier-tonner, die een onregelmatige pendeldienst onderhield tussen het station en de kazerne. Zo arriveerde ik op de rijsschool Venlo.

Er was in die tijd nog niet zoiets als *Outlook*, dus ik had geen idee waar ik de betrokken luitenant of zijn instructiepeloton kon vinden. Op de kazerne begaf ik mij daarom naar de officiersmess, in die tijd nog het kloppend hart van elke kazerne. Het was rond de klok van tien. Koffiepauze. In de mess zaten tientallen, vooral subalterne, officieren bij elkaar. Het was bomvol en het zag er blauw van de rook. Ik informeerde aan de bar naar de luitenant van wie ik de naam op mijn papiertje had staan.

Een gedrongen blonde kapitein keek mij meewarig aan. ‘Die zit al vier maanden op uitzien-

* Op deze plaats vindt u afwisselend een bijdrage van kolonel (KL) Frans Matser en luitenant-kolonel der mariniers Marc Houben.

ding in Libanon', sprak hij, terwijl hij mij van kop tot teen argwanend opnam. 'Wat moet je van hem?' Ik stamelde iets over rijbewijzen en Paasverlof. Op zijn gezicht verscheen een brede grijns. 'Dan moet je maar naar zijn waarnemer gaan, die luitenant daar. Die kan je vast verder helpen.' Hij wees naar een breedgeschouderde vakofficier die in een morsig gevechtspak met een dikke sigaar in zijn mondhoek aan een tafeltje zat.

Ik begaf mij naar het tafeltje en vroeg beleefd of ik mijn opwachting mocht maken. De luitenant, die een kaal hoofd en een stierennek had, keek mij met een blik vol verbazing aan. 'Wat mot je?', sprak hij, zonder de sigaar uit zijn mond te nemen en duidelijk geïrriteerd dat ik zijn gesprek kwam onderbreken. Ik stamelde iets over rijbewijzen, landrovers en luitenants die in Libanon waren. Hij stond nu op van de tafel. Hij was zeker twee meter lang en bijna net zo breed. De geïrriteerde blik in zijn ogen had plaats gemaakt voor pure boosheid. Hij keek uit de hoogte op mij neer en bulderde op luide toon: 'Weer zo'n vuile rotcadet die denkt dat hij hier in één week even gratis z'n rijbewijs kan halen!' Zijn krachtige stem vulde iedere hoek van de mess. Er viel een pijnlijke stilte. Veertig paar ogen keken naar mij. Op sommige plaatsen werd gelachen. 'Flikker op, lul, we hebben hier wel wat anders te doen', beet hij mij op dezelfde luide toon toe. Terwijl zijn woorden nog nagalmden door de doodstille mess, draaide hij zich om en beende sigarenrook uitspuwend, woedend de zaal uit.

Ik bleef voor mijn gevoel zeker tien minuten aan de grond genageld staan. De ontstane situatie spoorde niet helemaal met de etiquette die mij bijgebracht was op de KMA. Ik nam enigszins aangeslagen plaats op een barkruk. Ik was nog niet helemaal in staat snel een nieuw plan te maken, zoals Clausewitz ons dat geleerd had. Langzaam vulde de ruimte zich weer met geroezemoes. De koffiepauze liep ten einde

en de mess stroomde langzaam leeg. Een enkeling wierp nog een medelijdende blik op mij, anderen liepen mij grinnikend of met steelse blikken voorbij. Ik stond op het punt om mijn weekendtas te pakken en een illusie armer weer naar Breda terug te gaan, toen een kleine kromgetrokken vakofficier met een grote grijze baard naar mij toeliep. Ik zette me schrap voor de volgende uitbrander.

Hij keek me aan en zei: 'Hoeveel tijd heb je?' Ik zei dat ik vrijdagmiddag weer naar Breda moest omdat ik zaterdag wacht had. 'Drie dagen', zei hij en schudde triest met zijn hoofd. 'Drie dagen om een rijbewijs te halen, het wordt steeds gekker'. Hij sjokte naar de uitgang. Toen ik bleef staan, keek hij verbaasd om. 'Nou, kom maar mee knul, ik zal eens kijken wat ik voor je kan doen.' Ik greep mijn weekendtas en sprintte achter hem aan. 'Mijn peloton heeft niet van die mooie nieuwe landrovers' zei hij. Ik ben commandant van het laatste ééntonnerpeloton. DAF YA 126. Auto's die ouder zijn dan jij zelf. Maar ze rijden nog best, hoor.'

Achter op de plaat riep hij een korporaal bij zich. 'Wim, deze jonker moet vrijdag afrijden, regel jij dat even?' Twintig minuten later zat ik achter het onbekrachtigde stuurwiel van een 23 jaar oude, roestige ééntonner en werden mij de kneepjes van tussengas, lage *gearing*, en de ongesynchroniseerde eerste versnelling uitgelegd. En drie dagen later, op vrijdagmiddag, zat ik in de trein naar Breda, met in mijn binnenzak de rijbewijzen B, C, D en E. Het examen op vrijdagmorgen was iets heel bijzonder geweest, maar dat vertel ik u misschien een ander keer nog eens.

Ik was uitgesproken en er viel een korte stilte. Mijn zoon keek mij vol ongeloof aan. Dezelfde ongelovige blik waarmee de beide ouderejaars AAT in 1978 op de KMA naar mijn rijbewijs keken toen ik dat, daags na het Paasverlof, zo nonchalant mogelijk even liet zien. ■

Restgroep

L. Polman

Op de dag dat Obama als president werd ingezegend, zaten er 242 mannen vast in het Amerikaanse militaire detentiecentrum Guantánamo op Cuba. Sindsdien werden er elf vrijgelaten of overgeplaatst, eentje pleegde zelfmoord en één, een Tanzaniaan, werd naar New York overgevoerd om terecht te staan op verdenking van betrokkenheid bij aanvallen op Amerikaanse ambassades in Afrika, ongeveer tien jaar geleden. President Obama heeft beloofd Guantánamo te zullen sluiten, maar dan moet het detentiecentrum natuurlijk wel eerst leeg. Hij gaat zijn streefdatum, januari 2010, niet halen. Een Pentagon-commissie bekijkt momenteel alle gevallen die nog vastzitten. Het ziet ernaar uit dat slechts iets meer dan de helft zal kunnen worden vervolgd of vrijgelaten. De rest zijn probleemgevallen. Ze zijn 'te gevaarlijk' om vrij te laten maar hen berechten kan ook niet, onder meer omdat het bewijsmateriaal tegen hen voor rechters onaanvaardbaar is. Het werd door marteling verkregen.

Naast de financiële crisis, zijn door marteling 'onbruikbaar' gemaakte gevangenen een erfenis van Bush. De regering-Bush besloot in de lente van 2002 dat leden van al-Qaida in Amerikaanse militaire detentie voortaan geen aanspraak meer konden maken op bescherming door de Conventies van Genève, zoals ieder ander mens. Al-Qaida had New York aangevallen en Amerikanen onthoofd. Voor een vijand zo vuig en eerloos, achtte de regering-Bush 'Genève' te goed. De Conventies gelden als de pijler onder beschaafde oorlogvoering. Wat er kan gebeuren als je militairen in oorlog ontslaat van de plicht om vijandelijke gevangenen humaan te behandelen, zag de wereld in april 2004 op onthutsende wijze gedemonstreerd op de beroemd geworden foto's van mishandelingen in het Amerikaanse detentiecentrum Abu Ghraib in Irak: gevangenen lagen naakt op elkaar gestapeld. Eentje was gefotografeerd met een puntmuts op zijn hoofd en elektriciteitsdraden aan zijn vingers en geslachtsdeel. De beelden uit Irak werden de iconen, maar gemarteld en vernederd werd er in Amerikaanse detentiecentra aan alle fronten van de *War on Terror*.

Het besluit om 'Genève' voor al-Qaida op te schorten was de regering-Bush ingegeven door problemen bij het verzamelen van militaire inlichtingen. Al-Qaida heeft geen militaire installaties waar het Pentagon met een satelliet foto's van kan maken. Informatie over geplande terreuraanslagen bevindt zich in de hoofden van al-Qaidaleden. In Amerikaanse militaire verhoorcentra moest die informatie uit die koppen geperst en geslagen worden en de Conventies van Genève zouden de ondervragers bij de 'inlichtingenproductie' in de weg staan. Zwaargewonde en doodgeslagen gevangenen waren de gevolgen. Niemand weet precies hoeveel slachtoffers er zijn gevallen in de Amerikaanse verhoorcentra, maar het onderzoek ernaar duurt voort.

Het besluit van de regering-Bush dat één bepaalde groep mensen mocht worden uitgesloten van het recht om niet gemarteld te worden, achtervolgt niet alleen de 'onbruikbare' gevangenen in Guantánamo. Ook hun beulen, de Amerikaanse militaire beroepsgroep, schreef er geschiedenis mee. Die verloor door de *operating procedures* in de Amerikaanse detentiecentra zijn eer. En voor niets ook nog, want zelfs als ze in rechtszalen gebruikt mochten worden, dan nog zijn inlichtingen verkregen door marteling per definitie onbetrouwbaar, dat weet iedereen.

Het meest beklijft misschien nog wel het duidelijke plezier waarmee de militairen die in de detentiecentra werkten het besluit van Bush uitvoerden. De lachende gezichten en opgestoken duimen waarmee Amerikaanse militairen zich naast hun mishandelde slachtoffers hebben laten fotograferen maken voor eeuwig deel uit van de geschiedschrijving van de War on Terror. Net als het verhaal van de Amerikaanse militaire juristen die de regering bijstonden in het bedenken van zo wreed mogelijke verhoortechnieken. Een vrouwelijke juriste die bij de brainstormsessies aanzat, verklaarde tegenover een onderzoekscommissie dat speciaal jongere juristen opgetogen waren als ze mee mochten denken. De vrouw had tijdens de vergaderingen in diverse pantalons erecties zien ontstaan. Ook dat detail blijft voor altijd bewaard. ■

Vereniging Informatici Defensie beloont beste scriptie of publicatie

De Vereniging Informatici Defensie (VID) wil de deskundigheid op het gebied van informatica bevorderen.

Daarom kent de VID jaarlijks de **RENÉ OLTUIS SCRIPTIEPRIJS** toe. Deze prijs is bedoeld als aanmoediging voor een scriptie, publicatie of artikel over een onderwerp binnen IV of ICT.

De bijdrage gaat bij voorkeur over een actueel (Defensie)probleem op dat vakgebied.

De prijs bestaat uit een geldbedrag van 250 euro en een bijbehorende herinnering.

De VID nodigt u uit uw scriptie, artikel of publicatie aan te bieden aan de Commissie Toekenning René Olthuis VID Scriptieprijs. De VID heeft een reglement opgesteld met daarin de voorwaarden waaraan inzendingen moeten voldoen. Het reglement is te downloaden van de intranetsite van de VID, <http://intranet.mindef.nl/portaal/service/verenigingen/vid/index.aspx> of op te vragen bij de secretaris van de VID, Secretaris.VID@mindef.nl. Inzendingen bij voorkeur via dit e-mailadres of per post: VID, Commissie René Olthuisprijs, Doddendaal 17, 6715 JV Ede.

Sluitingsdatum voor aanleveren is 1 oktober 2009.

In 2008 kreeg majoor Herman Rump, werkzaam bij 11LMB, de René Olthuisprijs voor een prikkelend artikel over de relatie tussen ambities, beleid en uitvoering, gezien vanuit een praktische operationele insteek.

Wijzigingen in de redactie

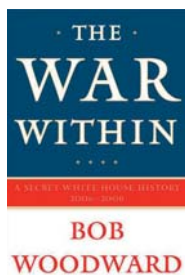
De redactie van de *Militaire Spectator* heeft in juni van twee leden afscheid genomen en twee nieuwe leden welkom geheten.

Kolonel drs. F. Matser werd in 2002 redacteur en genoot onder de lezers vooral bekendheid vanwege zijn columns in de rubriek Tegenwicht. Hij vertrok naar Portugal, waar hij per 1 juli 2009 is aangetreden als *Director of Staff* van het *Joint HQ Lisbon* van de NAVO. Vanuit Lissabon blijft kolonel Matser overigens columns leveren. Zijn opvolger als redacteur is luitenant-kolonel drs. J. Duel.

Commodore drs. G.M. Bergsma was vanaf 2004 plaatsvervangend hoofdredacteur. Hij werd met ingang van 1 juli 2009 gedetacheerd bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. In Willemstad op Curaçao wordt hij secretaris van het College van Financieel Toezicht. Zijn plaats binnen de redactie is ingenomen door commodore F. Groen.

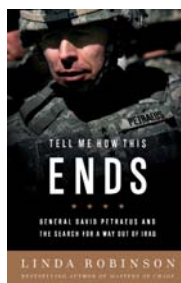
Wij wensen de vertrekkenden alle goeds in hun uitdagende nieuwe functie en zijn verheugd weer twee nieuwe collega's als redacteur te mogen begroeten.

De hoofdredacteur

The War Within

A Secret White House History 2006-2008
Door Bob Woodward
New York (Simon & Schuster) 2008
512 blz.
ISBN 978-1-4165-5897-2
€ 23,-

Tell Me How This Ends

General David Petraeus and the Search
for a Way Out of Iraq
Door Linda Robinson
New York (Public Affairs) 2008
432 blz.
ISBN 978-1-58648-528-3
€ 20,-

DUBBELRECEENSIE

Toen president George W. Bush op 10 januari 2007 de *Surge*, zijn nieuwe strategie voor de oorlog in Irak, bekendmaakte, liet toenmalig senator Barack Obama direct weten dat hij er tegen was. Obama stond daar destijds niet alleen in. Het merendeel van de Amerikaanse bevolking, het overgrote deel van de Democraten, meerdere Republikeinen en zelfs de defensietop voelden niets voor deze uitbreiding van de Amerikaanse militaire inbreng. Zij hadden genoeg van de uitzichtloze oorlog en wilden de eigen troepen zo snel mogelijk terugtrekken. Nu, nog geen twee jaar later, gaat president Obama de *Surge* ook toepassen in Afghanistan.

Dit is noch de tijd noch de plaats om te oordelen wie er nu gelijk had op die tiende januari 2007. Maar voor de lezer van dit blad is deze fundamentele wijziging van de Irak-strategie om andere redenen van belang. Ten eerste gebeurt het niet vaak dat een supermacht tijdens een oorlog de militaire strategie helemaal over een andere boeg moet gooien. Daarnaast kwam deze strategiewijziging op bijzondere wijze tot stand. En ten derde wordt er in de media beweerd dat er grote overeenkomsten zijn tussen de strategie die de Amerikanen nu in

Afghanistan willen gaan toepassen en wat de Nederlanders daar al enige tijd doen.

Verschillende niveaus

In twee recente boeken wordt deze strategiewijziging op de verschillende niveaus van optreden beschreven. De onderzoeksjournalist Bob Woodward legt in zijn boek *The War Within* vooral de politiek-militaire besluitvorming binnen de regering-Bush bloot, terwijl zijn collega Linda Robinson in *Tell Me How This Ends* beschrijft hoe generaal David Petraeus na 10 januari 2007 de *Surge* met succes toepaste in Irak. Gecombineerd geven deze boeken de lezer een goed beeld van de nieuwe Amerikaanse strategie in de oorlog in Irak.

Volgens Woodward begreep Bush in juni 2006 dat zijn strategie in Irak niet werkte. Het sektarisch geweld nam alleen maar toe, de eigen verliezen bleven maar oplopen, het Amerikaanse volk morde en het Congres had uit beide politieke partijen een studiegroep geformeerd om zelf aanbevelingen te kunnen doen. De bestaande militaire strategie, die er op neerkwam dat de Amerikanen konden terugtrekken naarmate de Irakezen zelf konden zorgen voor hun eigen veiligheid,

faalde volkomen. Maar met die constatering was de vraag 'waarom' nog niet beantwoord en binnen de Amerikaanse regering en het militaire apparaat overheerste de gedachte dat de Irakezen er voornamelijk zelf schuld aan waren. De verschillende politieke en religieuze leiders en hun groeperingen gebruikten de Amerikaanse militaire aanwezigheid uitsluitend om hun onderlinge machtsstrijd uit te vechten. Vanuit die gedachte bepleitten minister van Defensie Donald Rumsfeld, minister van Buitenlandse Zaken Condoleezza Rice, de *Joint Chiefs of Staff* en de twee belangrijkste commandanten, generaal J. Abizaid (*Commander, US-Central Command*) en generaal G. Casey (*Commanding General, Multi-National Force-Iraq*) juist het versnellen van de overdracht door het versnellen van de terugtrekking.

Bijzondere aspecten

Bush zat volgens Woodward in de zomer van 2006 klem tussen een niet-werkende strategie en de verkiezingen voor het Congres in het najaar. Daarop liet hij in juli zijn nationale veiligheidsadviseur Stephen Hadley in het diepste geheim een onderzoek naar een nieuwe Irak-strategie starten.

Tezamen met een aantal andere ongeplande gebeurtenissen leidde dat onderzoek in ongeveer zes maanden tot een fundamentele wijziging, die als de Surge de geschiedenis in ging. Woodward beschrijft dit fascinerende proces in detail en het eerste bijzondere aspect was dat de nieuwe strategie geheel buiten de bestaande organisatiestructuur om tot stand kwam. Bush en Hadley omzeilden de *chain of command*, de betrokken ministers, de commandanten en andere adviseurs compleet. Sterker nog, toen de Surge vanaf november vorm begon te krijgen, moesten velen van hen zelfs het veld ruimen voor personen in wie Bush meer vertrouwen had. Dit bouwen op personen in plaats van instituties was een belangrijk kenmerk van de regeringsstijl van Bush, een kenmerk dat wel te denken geeft.

Hierop aansluitend kan als tweede aspect het bijzondere vermogen van de Amerikanen genoemd worden om tegen alle institutionele verdrukking in toch met iets nieuws te komen. Het initiatief van Hadley stond niet op zichzelf, laat Woodward ons zien en Robinson beaamt dat. Er zijn meer instanties, maar vooral personen die de situatie in Irak zo ernstig achtten dat ze in actie kwamen. Zoals gezegd formeerde het Congres in maart 2006 de Irak-studiegroep. Na een korte interne studie stelde Hadley medio oktober een interdepartementale werkgroep in en generaal Peter Pace, voorzitter van de Gezamenlijke Chefs van Staven, bracht in het Pentagon zestien veelbelovende kolonels en kapiteins-ter-zee bijeen in een aparte denktank. Los van dat alles werkte toenmalig luitenant-

generaal Petraeus met een eigen team van experts aan het opstellen van een nieuwe *counterinsurgency* doctrine. Volgens beide journalisten was in dit ongestructureerde proces een speciale rol weggelegd voor de voormalige *Vice Chief of Staff of the Army*, generaal buiten dienst Jack Keane. Hoewel al met pensioen was deze voormalige commandant en mentor van Petraeus vanaf de zomer van 2006 onvermoeibaar als *spin doctor* bezig om de Irak-strategie herzien te krijgen en zijn voormalige pupil commandant in Irak te laten worden. Bij Rumsfeld kreeg hij echter weinig voet aan de grond, maar tijdens een door Hadley georganiseerde expertmeeting met de president wist hij diens interesse te wekken. Toen Petraeus in februari 2007 het commando over Irak overnam, vormde Keane een rechtstreekse, maar ook officieuze schakel tussen hem en het Witte Huis, dat wil zeggen geheel buiten het Pentagon en CentCom om.

Een derde bijzonder aspect is dat de Surge eigenlijk helemaal geen uitgewerkte militaire strategie is. We zouden het in het Nederlands vertalen met de 'hoge golf' en geheel in lijn daarmee besloot Bush in januari 2007 feitelijk alleen zijn maximale vermogen aan grondtroepen naar Irak te sturen. Hoe die ingezet gingen worden en met welk doel was nog niet echt helder. Pas toen generaal Petraeus ter plaatse kwam en de situatie grondig bestudeerde met een nieuw team van experts, volgde medio maart 2007 een nieuw campagneplan. Het mag op zijn minst opmerkelijk genoemd worden dat de Amerikaanse president, zonder dat er een duidelijk alternatief op tafel lag, besloot het roer

radicaal om te gooien en drie sleutelfunctionarissen (Rumsfeld, Abizaid en Casey) te vervangen. En dat vooral omdat nagenoeg de hele defensietop, het Congres en de bevolking eigenlijk een versnelde terugtrekking wilden. Zodoende was de Surge natuurlijk inzet van een verhit politiek debat tijdens de presidentsverkiezingen van 2008 en hier komt volgens mij ook de (aanvankelijk) slechte naam die deze strategie kreeg vandaan.

De Surge in de praktijk

Nadere bestudering leert dat de nieuwe strategie echter een complete breuk met de voorafgaande is. Tot die tijd beperkten de Amerikanen zich voornamelijk tot het opjagen van al-Qaida strijders en het trainen van het Iraakse leger en veiligheidsdiensten. De veiligheid binnen Irak was daarmee primair een zaak van de Irakezen zelf en Amerika probeerde daar letterlijk en figuurlijk ver van te blijven. Zo trok het Amerikaanse leger zich steeds meer terug op een klein aantal grote bases en voerde het alleen bij daglicht patrouilles in de directe omgeving uit. Petraeus was echter al twee maal eerder in Irak geweest en als commandant van de *101st Airborne Division* was hij zelf op een andere manier te werk gegaan. Conform die ervaring, die hij overigens deelde met enkele andere commandanten, en geheel in lijn met de nieuwe *counterinsurgency* doctrine, stuurde Petraeus zijn troepen van de bases af de steden in om daar te zorgen voor de veiligheid van de gewone burger. Als Woodward in zijn beschrijving van de Surge op dit punt is aangekomen, stopt eigenlijk zijn verhaal. Zijn laatste hoofdstukken gaan met name over het ver-

volg in Washington en hoe de politieke arena daar reageerde op de strategiewijziging. Vooral bij de Democraten was er veel weerstand en zij dwongen een aantal hoorzittingen af waarin ambassadeur Ryan Crocker en generaal Petraeus tekst en uitleg moesten komen geven over de situatie in Irak. Nog nooit eerder ondervroeg het Congres een generaal over een lopende campagne.

Het boek van Linda Robinson begint daar waar Woodward eindigt. Nadat ze in twee hoofdstukken de ontstaansgeschiedenis van de Surge heeft besproken, staat vervolgens Petraeus als commandant van de multinationale troepenmacht in Irak centraal. Medio november 2006 dwong Bush diens voorganger Casey tot het opstellen van een nieuw plan om de orde en rust in Bagdad te herstellen. Gaande dat planningsproces werd echter duidelijk dat Petraeus het roer zou gaan overnemen en ook die greep, eveneens met veronachtzaming van de chain of command, rechtstreeks in door via de mail direct contact te zoeken met de planners op divisieniveau. Het *Baghdad Security Plan* verdeelde de stad uiteindelijk in tien veiligheidszones en deze zijn in drie fases (*clear, control and retain*) één voor één op de verschillende opstandige groeperingen terugveroverd. In de eerste fase werden vooral *Stryker Brigades* ingezet, daarna bezette een Amerikaans bataljon samen met een Iraakse brigade de gehele zone en stapje voor stapje werd deze vervolgens gepacificeerd.

Robinson beschrijft deze militaire campagne in detail en zo kan de Nederlandse lezer de verschillen en

de overeenkomsten zien met onze eigen aanpak in Afghanistan. Belangrijk is dat Crocker en Petraeus begonnen met de erkenning dat er wel degelijk een machtsstrijd gaande was tussen de verschillende partijen in Irak en dat die burgeroorlog – een term die Rumsfeld nooit van zijn generaals wilde horen – alleen kon worden beëindigd als er op nationaal niveau verzoening zou komen. Het tot stand brengen van die verzoening was de belangrijkste taak van ambassadeur Crocker, de militaire campagne van Petraeus moest dat ondersteunen. Behalve een realistischer beoordeling van de situatie, zien we tevens dat de strategische doelstelling fors naar beneden is bijgesteld. De Amerikanen praatten niet langer over een Irak naar westers model; het ging in de eerste plaats om stabiliteit en de bestaande Iraakse maatschappijstructuur en de huidige politieke werkelijkheid werden daarbij voor lief genomen. Dat betekent dat de Amerikanen nu zaken konden gaan doen met iedereen die het geweld wilde afzweren. Dat klinkt op zich logisch, maar nu konden ook voormalige tegenstanders en ook diegenen die géén westerse waarden en normen nastreven in het proces betrokken worden. Feitelijk verloren de meer westers georiënteerde Irakezen daarmee terrein en tussen de regels door liet Bush zijn ‘idealistische doelstelling’ met Irak varen. Hij ging een meer pragmatische, machtsrealistische koers varen. Democratie, mensenrechten en een liberale markt kwamen daardoor volledig op de achtergrond. Temeer omdat deze beleidswijziging eigenlijk zonder veel ophef plaatsvond, is het de vraag of dit al voldoende is door-

gedrongen in het lopende debat over Afghanistan.

Omslag

Naast het beperken van de doelstelling en het maximaal opvoeren van de middelen zien we tevens een verandering van de wijze van optreden. Petraeus ging over op een pure counterinsurgency strategie. In een aantal hoofdstukken beschrijft Robinson deze in detail en zo lezen we hoe zone na zone in Bagdad is terugveroverd. Dat is het juiste woord, want er is vaak zwaar gevochten en in eerste instantie namen de Amerikaanse verliezen dan ook toe. Rond de zomer van 2007 kwam de omslag pas. Op dat moment begonnen vooral soennieten op lokaal niveau in te zien dat al-Qaida hen niet hielp in de machtsstrijd, maar hen juist terroriseerde voor extreem religieuze doeleinden. En dat terwijl zij eigenlijk de meest seculiere groepering binnen Irak waren. Voorzichtig ontstond er op wijkniveau toenadering tussen de soennitische leiders en hun milities en de Amerikaanse bataljons- en compagniesleiding. Gezamenlijk gingen zij de plaatselijke al-Qaida cellen te lijf en daarna huurden de Amerikanen de militieleden in om binnen de eigen wijken en zones voor veiligheid te zorgen. In tegenstelling tot het oorspronkelijke plan kwamen rust en stabiliteit dus van onderaf en van de groepering die eigenlijk het meest van de Amerikanen te vrezen had.

Doordat de verzoening meer *bottom-up* in plaats van *top-down* groeide, kregen Crocker en Petraeus wel een nieuw probleem. Het zijn immers de sjiieten die de nationale overheid

en de verschillende veiligheidsdiensten van Irak domineren en zij stonden zeer terughoudend tegenover de Amerikaanse toenadering tot de soennieten. Een aantal van de directe adviseurs van premier Noura al-Maliki was ronduit sektarisch en diverse commandanten van leger en politie schuwden het geweld niet. Aandringen van de Amerikanen op het toelaten van soennitische ex-militieleden binnen de lokale politie leidde tot wrevel en dat proces kreeg dan ook een erg langzaam verloop.

De pacificatie van Bagdad en omstreken was een moeizame en langdurige aangelegenheid, maar vormde tevens de sleutel tot het succes van de hele campagne. De omslag die rond de zomer van 2007 kwam viel geen dag te vroeg voor Crocker en Petraeus, die op 10 september langdurig door het Congres werden gehoord over de voortgang in Irak. Veel Congresleden bleven sceptisch over de Surge en de eerste daling in de geweldcijfers maakte weinig indruk. Voor Petraeus was het bitter dat hij ook weinig steun kreeg van de militaire top in Washington, die nog altijd een snelle troepenreductie nastreefde. Woodward en Robinson gaan allebei vrij uitgebreid in op deze bijzondere hoorzitting. Volgens Woodward moet de keuze van president Bush om generaal Petraeus eind mei 2008 voor te dragen als de nieuwe commandant van Central Command gezien worden als een poging om de Surge ook na zijn presidentschap veilig te stellen. Een nieuwe president zal het immers niet gauw aandurven om zo'n belangrijke functionaris snel de laan uit te sturen. Beide auteurs konden

een jaar geleden natuurlijk niet vermoeden dat Obama de strategie gewoon zou overnemen voor Afghanistan.

Kanttekeningen

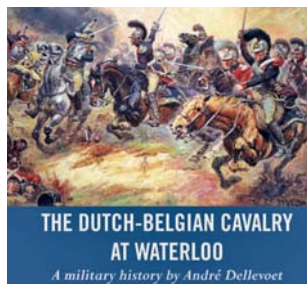
Natuurlijk moeten we ons hoeden om van de Surge een puur succesverhaal te maken. Ten eerste mag de aanvankelijke weerstand bij de Amerikaanse politiek en de bevolking niet onderschat worden.

Hoe nobel het beschermen van de gewone Iraakse burger ook mag klinken, in de praktijk hebben de Amerikaanse eenheden een zeer harde strijd moeten voeren tegen de opstandelingen. Het draagvlak is en blijft dus precair bij dit soort operaties.

Daarnaast moet benadrukt worden dat Petraeus ook niet onmiddellijk succes wist te boeken. Integendeel zelfs, hij was gedwongen tot een offensief tegen de opstandelingen en dat betekende aanvankelijk zelfs meer slachtoffers aan eigen zijde dan in de voorafgaande periode, toen de Amerikanen voornamelijk op hun eigen bases bleven. Die hoge prijs moest wel betaald worden en dat mogen we niet vergeten. Ook in Afghanistan zal eerst hard moeten worden gevochten. Ten derde gooiden Petraeus en Crocker het wel op een akkoordje met verschillende groepen opstandelingen, ook met hen die Amerikaans bloed aan hun handen hadden of het niet zo nauw namen met democratie of mensenrechten. Cynici zullen misschien zelfs zeggen dat de Amerikanen de rust dus gewoon hebben gekocht en sommigen zullen een dergelijke strategie op principiële gronden afwijzen. Maar hier speelt de aloude realistische machts-politiek.

Juist omdat dezelfde Petraeus de Surge nu in Afghanistan gaat toepassen, zijn beide boeken van harte aan te bevelen. Het zijn de eerste werken over deze strategie en uiteraard moesten beide auteurs terughoudend zijn met het geven van analyses en oordelen. De boeken zijn dan ook meer beschrijvend en soms zou de lezer meer achtergrond willen. Zoals gebruikelijk in zijn boeken kiest Woodward ervoor om de personen sprekend op te voeren, alsof hij bij de gesprekken aanwezig is geweest. En Robinson heeft de neiging om de verschillende personages wel erg positief te beschrijven. Maar tussen de regels door valt meer dan genoeg te lezen.

Drs. P. Donker, NLDA

The Dutch-Belgian Cavalry at Waterloo

A Military History
Door André Dellevoet
2008 (alleen verkrijgbaar via www.cavalerie.be
of via auteur andredellevoet@yahoo.co.uk)
Uniformillustraties door Marius Niemitz
230 blz., ill. in kleur
ISBN 9789 07 71292 65
€ 57,-

In 1815 trok Napoleon met een leger van 125.000 man de grens over met het doel Brussel te bezetten, of – althans in zijn optiek – te bevrijden.

Wat zich afspeelde in de dagen van 14 tot 19 juni werd bekend als de Waterloo-campagne, met als hoogtepunt de slag bij Waterloo, geleverd op 18 juni. Volgens M. Adkin (*The Waterloo Companion*, Londen 2005) had Wellington bij Waterloo 72.000 man tot zijn beschikking en Napoleon 78.000. Over deze gebeurtenissen is al veel geschreven en de vraag is of er nog behoefte bestaat aan nieuwe publicaties. Naar mijn mening is die behoefte er zonder meer.

Allereerst blijft de slag fascineren. Zo'n 150.000 man vochten op leven en dood van elf uur 's ochtends tot acht uur 's avonds op een slagveld van drie bij anderhalve kilometer. De totale verliezen bedroegen ruim 10.000 gesneuvelden en meer dan 30.000 gewonden. Het gevolg was de definitieve ondergang van Napoleon. De Nederlandse betrokkenheid bij de veldslag was groot: drie infanteriedivisies (Stedman, Perponcher en Chassé), de Indische brigade en een cavaleriedivisie (De Collaert) maakten deel uit van het leger van Wellington. Opschrijf-

ten op vaandels en standaarden houden in onze krijgsmacht de herinnering aan Quatre-Bras en Waterloo levend.

Vorming Nederlands leger

André Dellevoet richt zich in zijn *Dutch-Belgian Cavalry at Waterloo* vooral op het optreden van de cavaleriedivisie onder bevel van luitenant-generaal J.A. baron De Collaert (sterkte 175 officieren, 3.471 overigen, 3.886 paarden). Hij beschrijft gedetailleerd de gevechten bij Quatre-Bras en in de slag bij Waterloo. De uniformillustraties van Marius Niemitz vergroten de documentaire waarde van dit boek. Zoals de schrijver het in zijn voorwoord zelf aangeeft, is de aanduiding 'Dutch-Belgian' niet geheel juist, omdat Nederland en België in 1815 verenigd waren in het Koninkrijk der Nederlanden. Uit praktische overwegingen heeft hij echter gekozen voor de traditionele Engelse terminologie. In het eerste hoofdstuk zet Dellevoet de vorming van het Nederlandse leger uiteen. Het is een informatief hoofdstuk, zeker voor niet-Nederlanders. De auteur gaat wat erg kort door de bocht wanneer hij schrijft over de scheiding van Noord en Zuid: 'The first real separation occurred in the 16th century when the

Northern provinces adopted protestantism and the southern provinces, below the great rivers of the Rhine, Maas and Waal remained Roman Catholic' (blz. 17).

Het grootste deel van dit hoofdstuk is gewijd aan de vorming van de Nederlandse cavalerie in 1814, met veel aandacht voor de uniformering en bewapening. Daarbij worden de hoofdpersonen ingeleid zoals de generaals De Collaert, A.D. jonkheer Trip van Zoutelande, C.F. baron De Ghigny en J.B. baron Van Merlen.

Quatre-Bras

Hoofdstuk 2 behandelt de mobilisatie van de Nederlandse cavalerie in 1815, die werd uitgeroepen toen Napoleon teruggekeerd was van zijn verbanning naar het eiland Elba. Het lange wachten in de verspreide kantonnementen en de dagen voorafgaande aan het Franse offensief dat begon in de vroege morgen van 15 juni heeft Dellevoet goed beschreven. Door zijn gedetailleerde aanpak laat hij zien hoe de uitgifte en uitvoering van de orders van Wellington verliepen en toont hij aan dat de opmars van het Franse Noorderleger niet die totale verrassing was waarin veel historici ons willen laten geloven. De gevechten bij Quatre-Bras stelt Dellevoet in het derde hoofdstuk aan de orde. Op 16 juni omstreeks 15.00 uur bereikte de brigade Van Merlen het gevechtsterrein en werd onmiddellijk in de strijd geworpen. Men heeft wel beweerd dat de brigade, die een grote afstand had afgelegd en vermoeid was, al te haastig is ingezet. Maar Dellevoet toont aan dat het niet anders kon, want de divisie Perponcher liep groot gevaar te bezwijken onder de Franse overmacht. Iedere minuut

was winst en dat gaf Wellington de gelegenheid nieuwe troepen in de strijd te werpen. Het regiment huzaren van luitenant-kolonel Boreel chargeerde en werd teruggeslagen, maar bleef offensief optreden tijdens de rest van de dag. Tijdens de slag bij Waterloo op 18 juni waren het vooral de brigaden De Ghigny en Trip die zich onderscheidden. De algemeen gangbare literatuur schenkt hier te weinig aandacht aan, zodat de publicatie van Dellevoet in een lacune voorziet.

De bijlagen II en III bij het boek zijn uitermate nuttig. Ze geven niet alleen een overzicht van Franse cavaleriecharges bij Waterloo en de tegenaanvallen van de Nederlands-Belgische cavalerie, maar ook van de sterkte van de divisie De Collaert op 12 juni 1815. Het beste is de auteur op dreef wanneer hij de organisatie, bewapening, uitrusting en uniformering van de divisie De Collaert met de illustraties van Niemitz in woord en beeld brengt en de gevechten bij Quatre-Bras en Waterloo beschrijft. Aan het algemene verloop van de veldtocht geeft hij weinig aandacht. Dat valt Dellevoet niet te verwijten, want het ging hem allereerst om het specifieke optreden van de divisie De Collaert. Een vergissing is overigens de afbeelding van de aanval van Franse lanciers op een carré Schotten (blz. 126). Deze staat namelijk in spiegelbeeld.

Nieuwe bronnen

Dellevoet verrichtte onderzoek in veel archieven en boorde nieuwe bronnen aan. Hij begon hier zo'n tien jaar geleden mee toen het huidige Nationaal Archief (NA) nog Algemeen Rijksarchief (ARA) heette.

Die afkorting ARA wordt nog in de noten gehandhaafd, wat bij sommige lezers vraagtekens zal oproepen. Naast het archiefonderzoek raadpleegde Dellevoet publicaties die in de Waterloo-bibliografieën niet voorkomen. Dat maakt dit in eigen beheer uitgegeven boek tot een waardevolle aanvulling op de bestaande literatuur. Door het boek in het Engels te publiceren heeft de schrijver zijn schootsveld aanzienlijk vergroot.

De gespecialiseerde lezer zal deze publicatie met nut en genoegen ter hand nemen. Bij cavaleristen die van oordeel zijn dat de geschiedenis van hun wapen belangrijk is, verdient *The Dutch-Belgian Cavalry at Waterloo* een ereplaats in hun boekenkast.

C.M. Schulten

Tactiek om te begrijpen

Door O.P. van Wiggen, Th. Pollaert en E. Jellema
Almere (Onkenhout Groep) 2009
64 blz.
Met ill. van W. Rietkerk en E. Post
ISBN 978-90-811599-2-0
€ 14,95

In dit blad staan doorgaans recensies van boeken die de redactie van substantieel belang acht voor de krijgsmacht. Meestal zijn dit de meer complexe, 'moeilijke' boeken, met een zekere militair-wetenschappelijke relevantie. Het hier besproken *Tactiek om te begrijpen* lijkt van een andere orde te zijn. Het is relatief dun (64 bladzijden) en rijkelijk geïllustreerd. En dat is dan ook één van de sterke punten van het boek, dat overigens in eerste instantie bedoeld is voor commandanten van gevechtseenheden, van groep tot en met bataljon. De auteurs, allen zeer ervaren in het operationele werkveld, hebben zich ten doel gesteld op kernachtige en zo eenvoudig mogelijke wijze inhoud te geven

aan een complex begrip als tactiek van gevechtseenheden. Zij willen het uitleggen op een manier die voor zoveel mogelijk mensen te begrijpen is. Ze doen dit door tactiek enerzijds terug te brengen tot de essentie van deelbegrippen, die ze vervolgens helder en praktijkgericht toelichten. Anderzijds gebruiken ze (krijgshistorische) voorbeelden van gevechtsacties en illustreren dit verder met 42 kleurrijke, duidelijke en ook mooie afbeeldingen en schetsen. De algemene beginselen die achtereenvolgens aan de orde komen zijn: het begrip tactiek, sterker zijn dan de tegenstander, vuuroverwicht, vuur en beweging, vrijheid van handelen, de commandant en het

terrein en de rol van de commandant überhaupt. Ten slotte gaan de auteurs nog in op de vraag of tactiek te leren is.

Tijdloze, tactische principes

Wat is tactiek? De schrijvers vinden dit de 'leer van het verplaatsen, opstellen en inzetten van troepen in het gevecht' (blz. 7). Ze behandelen de niveaus van militair optreden (militair-strategisch, operationeel en tactisch) en een viertal tijdloze, tactische principes, die ze vervolgens per hoofdstuk nader beschouwen: sterker zijn, vuuroverwicht, vuur en beweging en vrijheid van handelen. Sterker zijn is erop gericht gevechten te winnen. De schrijvers tonen aan dat dit niet alleen bestaat uit kwantitatief overwicht (aantallen), maar ook uit positie, concentratie (zwaartepuntvorming) en het effect van wapensystemen. Ze illustreren dit aan de hand van het gevecht om het Um Katef-plateau in de Zesdaagse Oorlog van 1967. Vuuroverwicht bestaat volgens de auteurs uit het effect van massa en precisie (blz. 18). De auteurs gaan in op vuur dat bedoeld is om de tegenstander uit te schakelen of vuur dat voornamelijk onderdrukkend bedoeld is. Ze lichten dit toe met voorbeelden uit Afghanistan (2006) en de Yom-Kippur-oorlog uit 1973.

Militairen brengen vuur uit om de tegenstander uit te schakelen, maar ook om daardoor zelf te kunnen bewegen. Hierbij beschouwen de schrijvers het gevecht om Mount Tumbledown op de Falklands in 1982. Vuur en beweging zijn belangrijk in het gevecht. Daarom zijn soldaten ook nooit alleen en dat geldt dan vanaf het buddy-systeem tot en

met het hoogste niveau. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met als krijgshistorisch voorbeeld een gevechtsactie in het Hürtgenwald, ten zuiden van Aken, in 1944. Vrijheid van handelen, de tegenstander laten reageren op jouw acties, is het thema van hoofdstuk 5. Zaken als bescherming, beveiliging, verkenning en reserves maken de auteurs inzichtelijk aan de hand van de Falkland-oorlog (Mount Harriet in 1982) en de Irak-oorlog in 2003. Onbalans in de verdeling van gevechtskracht kan de opdracht in gevaar brengen. De commandant speelt een belangrijke rol in de afweging en bepaling van de juiste middelen op de juiste plaats en op de juiste tijd. Dit komt in hoofdstuk 7 aan de orde.

Terrein en commandant

Hoofdstuk 6 is getiteld 'De commandant en het terrein', maar gaat slechts over aspecten van het terrein. Hier behandelen de auteurs het verschil tussen infanterie te voet en gemechaniseerde eenheden. Maar ook de aanval en de verdediging komen aan bod. Zoals Von Clausewitz ons al leerde is de verdediging de sterkere vorm, omdat deze partij het terrein goed kent en het kan voorbereiden tegen de aanvaller. De aanvallende partij heeft daarentegen het initiatief en kan de plaats, de tijd en de wijze van de aanvallen bepalen. Begrippen als aanvalsdoel, naderingen, opstellingen, dekking en schootsvelden worden vanuit het perspectief van zowel aanvaller als verdediger helder uitgelegd, onder meer vanuit het krijgshistorisch voorbeeld van de Shah-i-Kot vallei in Oost-Afghanistan in 2001-2002.

In hoofdstuk 7 beschouwen de auteurs de doorslaggevende rol van degene die de tactiek toepast: de commandant te velde. Hij of zij is immers verantwoordelijk voor het inspireren van de militairen en het succesvol uitvoeren van de opdracht, namelijk het winnen van het gevecht. Hiertoe moet de commandant zijn personeel leiden in training en opleiding, maar zeker ook in de uitvoering. De commandant is dus in eerste instantie leider. Daarnaast is hij ook tacticus. Hij moet in complexe, onzekere situaties snel de juiste beslissingen kunnen nemen over tijd, ruimte en middelen. Dit vergt mentale stabiliteit en overzicht (blz. 55). Dit maken de auteurs aanschouwelijk door het gevecht van kapitein Th. Boers in de laatste fase van de slag om de Grebbeberg op 12 mei 1940 ten oosten van Rhenen. Boers is een voorbeeld van inspirerend leiderschap en tactische vakkennis, die volgens de auteurs onlosmakelijk met elkaar verbonden moeten zijn. Ik onderschrijf dit overigens.

Is tactiek te leren?

Het boek sluit af met de vraag of tactiek te leren is. Dit hoofdstuk wordt in- en uitgeleid met een citaat van Johan Cruijff: 'Je gaat het pas zien als je het door hebt' (blz. 59) en 'Als een goede keeper op de juiste plaats staat en de redding verricht, is dat niet alleen toeval of koopmansgeluk. Want hij kent het spel' (blz. 59). Tactiek is dus te leren. Maar hoe goed *Tactiek om te begrijpen* ook is, er zijn toch enkele kritische kanttekeningen te plaatsen. Bronvermelding is soms niet aanwezig, onvolledig of te algemeen. Verder is de rol van gevechtssteun en logistiek – waarschijnlijk

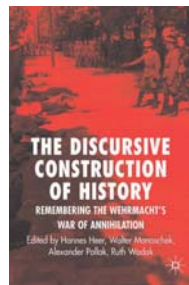
bewust – onderbelicht gebleven. Geen punt van kritiek maar wel een enorm nadeel is dat één van de auteurs, lkol b.d. Theo Pollaert, de verschijning van het boek niet meer heeft mogen meemaken. Hij overleed op 14 september 2008.

Hoewel ‘het boekje’ er wezenlijk anders uit ziet dan de boeken die

hier meestal worden gerecenseerd, is het zeer de moeite waard. *Tactiek om te begrijpen* is kort, bondig, leesbaar en illustratief. En het toont overtuigend aan wat tactiek is en dat het geleerd kan worden. Daarvoor zijn dan wel goede commandanten met relevante ervaring nodig. Die in het juiste klimaat te laten groeien en rijpen is een taak

voor ons allemaal. Opdat we geen commandanten of chefs krijgen die menen dat alles meteen goed gaat.

Drs. P.J.E.J. van den Aker,
kolonel der cavalerie RHB

The Discursive Construction of History

Remembering the Wehrmacht's War of Annihilation
Door H. Heer e.a. (red.)
Londen (Palgrave MacMillan) 2008
332 blz., ill.
ISBN 978-0-230-01323-0
€ 68,-

Geschiedenis is niet voorbij. Integendeel. Zij is de inzet van een constante herinterpretatie. Wetenschappers doen dat door nieuwe vragen te stellen, maar ook samenlevingen doen aan herinterpretatie. De wijze waarop in Nederland de Tweede Wereldoorlog tegenwoordig wordt herdacht verschilt bijvoorbeeld wezenlijk van die direct na de oorlog. Ook de huidige behoefte aan een vastomlijnde ‘officiële’ geschiedenis voor het onderwijs en een nationaal historisch museum laat zien dat de omgang met het verleden niet vanzelfsprekend is. Soms is die omgang zelfs problematisch.

Vergangenheitsbewältigung

Dat geldt nog veel sterker voor landen als Duitsland en Oostenrijk en niet toevallig met name daar waar

het over de Tweede Wereldoorlog gaat. In Duitsland vond weliswaar een imposante *Vergangenheitsbewältigung* plaats, maar de grootschalige medeplichtigheid van ‘gewone Duitsers’ en de *Wehrmacht* aan de misdaden van het nazi-regime bleef een gevoelig punt dat liever verzwegen werd. De publicatie van Daniel Goldhagens *Hitler's Willing Executioners* in 1996 deed een storm van verontwaardiging opsteken. Datzelfde jaar leidde een tentoonstelling over misdaden die de *Wehrmacht* pleegde in de *Vernichtungskrieg* tegen de Sovjet-Unie tot veel ophef. Na de opening van de tentoonstelling in New York in 1999 kwam de climax. Historici beschuldigden de samenstellers ervan misdaden van de Sovjet-Unie toe te schrijven aan de *Wehrmacht*. De tentoonstelling werd gesloten en

een internationale onderzoekscommissie onderzocht de ruim 1.400 foto's en onderschriften. Uiteindelijk bleken van slechts twintig foto's de onderschriften onjuist, maar de oorspronkelijke tentoonstelling keerde niet terug. De geldschieter koos, zonder de samenstellers daarin te kennen, voor een geheel andere opzet waarin de betrokkenheid van gewone soldaten geminimaliseerd werd.

Deze affaire was voor twee samenstellers van de tentoonstelling aanleiding om de omgang met misdaden van de *Wehrmacht* nog eens tegen het licht te houden. Het resultaat is *The Discursive Construction of History*, een bundel met een aantal zeer interessante (en soms onthutsende) artikelen, voorafgegaan door een in mijn ogen niet geheel geslaagde theoretische beschouwing over de omgang met geschiedenis. De bedoeling van de inleiding is duidelijk te maken dat herinneren, net als vergeten, een actieve handeling is waaraan een keuze ten grondslag ligt – een stelling die in de rest van het boek stelselmatig geïllustreerd wordt. Maar die boodschap wordt vervat in onnodig constructivistisch jargon en de inleiding bevat ook een aantal uit-

stapjes waarvan de relevante niet echt duidelijk is.

Brieven

In de artikelen zelf kiezen de auteurs gelukkig voor een soberder aanpak. Erg interessant is bijvoorbeeld een artikel waarin enkele van de miljoenen brieven worden besproken die Wehrmacht-soldaten naar huis stuurden. Ze laten zien dat, voor zover het onderwerp al ter sprake kwam, de officiële propaganda op bijval kon rekenen. Wat de nazi's verkondigden moge bekend zijn, maar de Duitse legerleiding beschouwde joden als partizanen en vice-versa, zodat het vermoorden van joden als een vorm van zelfverdediging kon worden gezien. Nogal wat van de aangehaalde brieven houden het erop dat de joden hun verdiende loon kregen (blz. 23), terwijl uit andere berusting spreekt. Uit deze brieven blijkt ook dat gewone Wehrmacht-eenheden bij deze moordpartijen werden ingezet of er soms spontaan aan begonnen. Een lid van een *Einsatzgruppe* noteerde dat de Wehrmacht 'gelukkig een goede stellingname tegen de joden' had (blz. 33). Geen wonder dat de Duitsers dat na de oorlog liever vergaten.

In Oostenrijk lag de bijdrage aan de Wehrmacht helemaal gevoelig, omdat het land zichzelf graag ziet als het eerste slachtoffer van Hitlers agressie. Natuurlijk, 800.000 jongemannen uit Oostenrijk dienden in de krijgsmacht van het Derde Rijk, maar 'eigenlijk' verdedigden ze Oostenrijk. Deze leugen – want dat is het: het overgrote deel van de Oostenrijkers steunde de *Anschluss* en het verzet was er minimaal (blz. 161) – is tot op de dag van vandaag

vaste kost in de lessen vaderlandse geschiedenis. Illustratief voor de problematische omgang met dit beladen verleden is ook dat iets meer dan een kwart van de Oostenrijkse Wehrmacht-veteranen het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog aan joodse machinaties wijt (blz. 28).

Ook lezenswaardig is het hoofdstuk over – vooral Oostenrijkse – documentaires over de slag om Stalingrad. De meeste van de besproken documentaires blijken nogal eendimensionaal te zijn. Een aantal behandelt slechts één van de twee betrokken partijen. Ook wordt de oorlog aan het Oostfront als een 'normale' oorlog neergezet, in plaats van een door de Wehrmacht-top en het regime gezamenlijk geplande, door racistische en ideologische motieven ingegeven Vernichtungskrieg.

Vragen

Als (militair) historicus voel ik me wel aangesproken door het herhaalde verwijt (onder meer op blz. 164 en 168) dat mijn vakgenoten en ik misdrijven van de Duitsers op één hoop gooien met schendingen van het oorlogsrecht door de Geallieerden (en daarmee van de daders slachtoffers maken). Ik geloof niet dat wij dat in het militair-historisch onderwijs aan de NLDA doen. Hoe het elders is, kan ik niet goed beoordelen. Wel vormt het gegeven dat ook de Geallieerden het oorlogsrecht schonden voor ons, naast de militair-technische kant van het verhaal, één van de redenen om de strategische bombardementen op onder meer Keulen en Hamburg in de colleges militaire geschiedenis

te behandelen, maar we gebruiken die niet om Duitse misdrijven te bagatelliseren.

The Discursive Construction of History zet dit soort kwesties op scherp, soms iets *te* scherp, maar al lezend word je wel aan het denken gezet. Zijn schendingen van het oorlogsrecht niet inherent aan oorlogvoeren? Hoe moet je omgaan met een tegenstander die zich zelf niets van dat oorlogsrecht aantrekt? Gelden voor democratieën in dat opzicht andere normen? En is het bijvoorbeeld wel mogelijk om het vaak bejubelde militaire professionalisme van de Wehrmacht te scheiden van haar medeplichtigheid aan de Holocaust, of aan het uithongeren van miljoenen Russische krijgsgevangenen? Moet je dan wel willen leren van het tactische optreden van de Wehrmacht? Deze vragen vallen in het kader van een boekbespreking als deze uiteraard niet te beantwoorden, maar dat het boek de lezer voor dergelijke vragen plaatst, is een reden om het van harte aan te bevelen.

Dr. F. Baudet, NLDA

SUMMARIES

R.E.H. Coenen – Maneuver Officers: Heading for a New Generation

Concepts like *Diplomacy, Development and Defense and Comprehensive Approach* are widely known. However, in the opinion of the author, these terms disguise the essence of counterinsurgency and create unnecessary confusion. There is a real need for a new approach to training and education

for counterinsurgency. Not only to balance the influence of public support but also to prepare junior commanders for the complexities of this type of operations. Lessons learned, the author states, should be used to educate and train a new generation.

M.J. Toohey – Australia and NATO: Our Common Links

From an outsider's perspective NATO can be described as a large 'traditional' family with all the issues that come with those. From the Australian point of view, the author surveys the common links between Australia's and NATO's strategic and security issues. What is, to begin with, Australia's strategic

policy in historical context? And, given the experiences of Australian Armed Forces in various operations, what is their perspective on NATO delivering its Comprehensive Approach to future operations?

H.J.M. Saltzmann – Enterprise Resource Planning within Defense

In 2005 a new management concept was implemented within the Ministry of Defense. Enterprise Resource Planning (ERP) is directed at a further improvement of this concept. Centralized ERP packages replace information systems of the different branches of the Armed Forces. In 2004 Peoplesoft was

introduced, in 2008 FINAD followed and soon the first results of ERP in the material logistics domain will be visible. Based on what was reported to Parliament, the author clarifies the working of ERP.

G.A. Rommelse – John A. Lynn: Connecting Military Historiography and Gender Studies

Military history and gender studies are two separate worlds with little or no cross-over. John A. Lynn bridges this gap with his book *Women, Armies and Warfare in Modern Europe*. He analyzes the role of women before and after 1650 in European warfare. Before 1650 armies simply could not

effectively operate without the many services rented by women. After 1650 states took measures to fill the gap between what armies required and what states could provide. With his approach Lynn adds a new aspect to the military history debate.

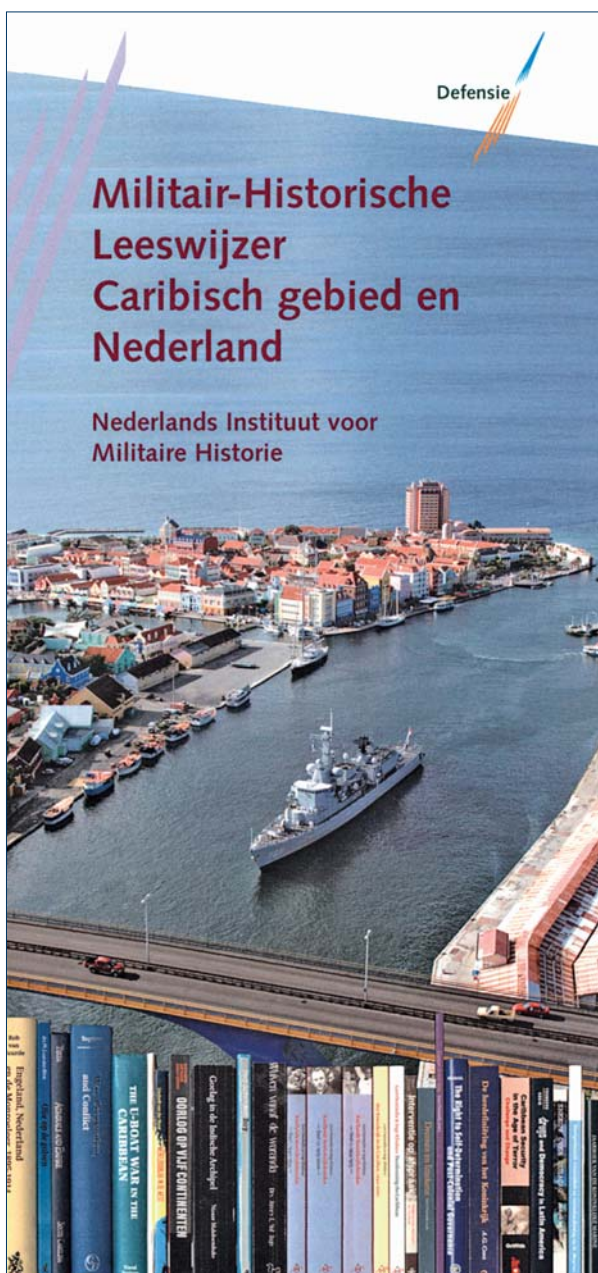
P. Mollema and C.J. Matthijssen – Uruzgan: Going in the Right Direction

The complex realities in Uruzgan demand more than a 'simple' military approach. This is the reason why at Task Force level the Dutch commander is supported by a civilian representative. The two authors formed this civil-military

team in TFU-5. They clarify the background of this approach, the daily practices and realities of international cooperation. They share their observations of the situation in Uruzgan until last February and present some lessons learned.

MEDEDELING

Met deze aflevering van de *Militaire Spectator* ontvangt u een exemplaar van de **Militair-Historische Leeswijzer Caribisch gebied en Nederland**

Het Caribisch gebied heeft een veelbewogen militaire geschiedenis sinds Europese veroveraars zich meester maakten van de eilanden. Curaçao, Bonaire, Aruba, Sint-Maarten, Sint-Eustatius en Saba kwamen tussen 1630 en 1640 in Nederlandse handen. Vloot en garnizoen bewaakten de interne orde en verdedigden de eilanden tegen buitenlandse agressie. Die laatste taak vervult de Nederlandse krijgsmacht nog steeds, zij het dat de internationale en nationale constellatie drastisch is gewijzigd.

De samenstelling van de militaire eenheden op de Nederlandse Antillen en Aruba is voortdurend aangepast aan politieke, economische en operationele ontwikkelingen. Alle krijgsmachtdelen waren voor korte of langere tijd in de West vertegenwoordigd. Op 16 juni 2009 vond wederom een wijziging plaats. Op die dag werd de 31e Infanteriecompagnie van het Korps Mariniers op Curaçao afgelost door een compagnie van 45 Painbat.

Een goed inzicht in de wortels van de maatschappij waarin en waarvoor men werkt is onontbeerlijk voor een moderne, professionele militair. Het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) heeft graag voldaan aan het verzoek van de commandant der Zeemacht in het Caribisch gebied om een leeswijzer samen te stellen. Deze leeswijzer is bestemd voor militairen in de West, hun familieleden, overig defensiepersoneel, de eilandbevolking en alle anderen met belangstelling voor de (militaire) geschiedenis van de Nederlandse Antillen en Aruba. De digitale versie van de leeswijzer is ook in te zien op de website van het NIMH (www.nimh.nl).